

ISSN 1300-2805

GAZI ÜNİVERSİTESİ
SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ

Cilt: 23

Sayı: 4

Ekim 2018

Gazi
BEDEN EĞİTİMİ
ve
SPOR BİLİMLERİ
DERGİSİ

GAZI JOURNAL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS SCIENCES

Volume: 23

Issue: 4

October 2018

GAZİ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

GAZI JOURNAL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS SCIENCES

2018, Cilt 23, Sayı 4 / 2018, Volume 23, Issue 4

ISSN 1300-2805

Yayının Türü/Type of Publication: **Yaygın**

Sahibi / Owner

Dr. İbrahim USLAN
Gazi Üniversitesi Rektörü

Genel Yayın Yönetmeni / Editor-in Chief

Dr. Mehmet GÜNAY
Spor Bilimleri Fakültesi Dekanı

Editör / Editor

Dr. İbrahim YILDIRAN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Publishing Editor

Dr. Fatih YENEL

Yardımcı Editör / Assistant Editor

Mustafa ALTUNSOY

Yayın Kurulu / Editorial Board

Dr. Azmi YETİM, Gazi Üniversitesi
Dr. Canan KOCA ARITAN, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Christian WACKER, University of Freiburg/Germany
Dr. Dana BADAU, University of Tirgu Mures/Romania
Dr. Erich MÜLLER, University of Salzburg/Austria
Dr. Erdal ZORBA, Gazi Üniversitesi
Dr. Fatih BEKTAŞ, Karadeniz Teknik Üniversitesi
Dr. Gıyasettin DEMİRHAN, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Gül T. SÖNMEZ, Lehman College New York/USA
Dr. Gülfem ERSÖZ, Ankara Üniversitesi
Dr. H. Ahmet PEKEL, Gazi Üniversitesi
Dr. Hülya AŞÇI, Marmara Üniversitesi
Dr. İbrahim YILDIRAN, Gazi Üniversitesi
Dr. Kanat JANUZAKOV, Manas Üniversitesi, Kırgızistan

Dr. Kemal TAMER, Gazi Üniversitesi
Dr. Konstantinos GEORGIADIS, Uni. of Peloponnese/Greece
Dr. Latif AYDOS, Gazi Üniversitesi
Dr. Manfred LAEMMER, German Sport Uni.Cologne/Germany
Dr. Mehmet GÜNAY, Gazi Üniversitesi
Dr. Mitat KOZ, Ankara Üniversitesi
Dr. Mustafa Levent İNCE, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Dr. Ömer ŞENEL, Gazi Üniversitesi
Dr. Renato MANNIO, University of L'Aquila/Italy
Dr. Robert C. SCHNEIDER, The College at Brockport/USA
Dr. Settar KOÇAK, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Dr. Suat KARAKÜÇÜK, Gazi Üniversitesi
Dr. Turgay BİÇER, Marmara Üniversitesi
Dr. Ulviye BİLGİN, Gazi Üniversitesi

İngilizce Dil Editörü / English Language Editor

Dr. Beyza Merve AKGÜL, Dr. Pinar Yaprak KEMALOĞLU

Dağıtım Koordinatörlüğü / Distribution Coordinator

Dr. Pinar KARACAN DOĞAN
Özgün PARASIZ, Ali ERASLAN, Şenol GÖRAL

Teknik Koordinatörlük / Technical Coordinator

Dr. Esin ESRA ERTURAN ÖĞÜT - Dr. Ebru ÇETİN
Okan Burçak ÇELİK, Merve KARAMAN, Tebessüm AYYILDIZ

İletişim Koordinatörlüğü / Communication Coordinator

Dr. Gülfem SEZEN BALÇIKANLI
Dr. Sümer ALVURDU, Serkan KURTİPEK, Emre Ozan TİNGAZ

Yazışma Adresi / Corresponding Address

Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Abant Sokak No:12, Gazi Mahallesi/ANKARA
E-mail: gbesbd@gmail.com

Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi yılda dört kez yayımlanır ve hakemli bir dergidir.
Gazi Journal of Physical Education and Sports Sciences is published quarterly.
All the articles appeared in this journal are published on the opinion of advertiser.

<http://dergipark.gov.tr/gbesbd>

GAZİ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

GAZI JOURNAL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS SCIENCES

2018, Cilt 23, Sayı 4 / 2018, Volume 23, Issue 4

ISSN 1300-2805

Danışma Kurulu / Editorial Advisory Board

- Dr. A. Seda SARACALOĞLU, Adnan Menderes Üniversitesi
Dr. Ali Ahmet DOĞAN, Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Ali Emre EROL, Gelişim Üniversitesi
Dr. Ali KIZILET, Marmara Üniversitesi
Dr. Arslan KALKAVAN, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Dr. Atilla ERDEMLİ, İstanbul Üniversitesi
Dr. Atilla PULUR, Gazi Üniversitesi
Dr. Ayşe KİN İŞLER, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Beyza Merve AKGÜL, Gazi Üniversitesi
Dr. Bülent GÜRBÜZ, Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Can İKİZLER, İstanbul Esenyurt Üniversitesi
Dr. Caner AÇIKADA, Yakın Doğu Üniversitesi
Dr. Cengiz ARSLAN, Fırat Üniversitesi
Dr. Dilara SEVİMAY ÖZER, Gedik Üniversitesi
Dr. Dilşad MİRZEOĞLU, Sakarya Üniversitesi
Dr. Ebru ÇETİN, Gazi Üniversitesi
Dr. Ekrem Levent İLHAN, Gazi Üniversitesi
Dr. Emin KURU, Gazi Üniversitesi
Dr. Emine ÇAĞLAR, Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Erkut KONTER, Dokuz Eylül Üniversitesi
Dr. Esin Esra ERTURAN ÖĞÜT, Gazi Üniversitesi
Dr. F. Filiz ÇOLAKOĞLU, Gazi Üniversitesi
Dr. Fatih KILINÇ, Süleyman Demirel Üniversitesi
Dr. Feri Tunçel, Ankara Üniversitesi
Dr. Ferda GÜRSEL, Ankara Üniversitesi
Dr. Füsün ÖZTÜRK KUTER, Uludağ Üniversitesi
Dr. Gazanfer DOĞU, İzzet Baysal Üniversitesi
Dr. Gökhan ÇALIŞKAN, Gazi Üniversitesi
Dr. Gül Baltacı, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Gülfem SEZEN BALÇIKANLI, Gazi Üniversitesi
Dr. Gülgün ERSOY, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Güner EKENCİ, İstanbul Gelişim Üniversitesi
Dr. Gürbüz BÜYÜKYAZI, Dokuz Eylül Üniversitesi
Dr. Hakan SUNAY, Ankara Üniversitesi
Dr. Haluk KOÇ, Gazi Üniversitesi
Dr. Hasan KASAP, Gedik Üniversitesi
Dr. Hatice ÇAMLIYER, Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Haydar DEMİREL, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Hayri ERTAN, Anadolu Üniversitesi
Dr. İ. Fatih YENEL, Gazi Üniversitesi
Dr. İbrahim CİCİOĞLU, Gazi Üniversitesi
Dr. İmdat YARIM, Gazi Üniversitesi
Dr. Kamil ÖZER, Gedik Üniversitesi
Dr. Kürşat KARACABEY, Düzce Üniversitesi
Dr. Mehmet GÜÇLÜ, Gazi Üniversitesi
Dr. Metin KAYA, Gazi Üniversitesi
Dr. Metin SAYIN, Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Metin YAMAN, Gazi Üniversitesi
Dr. Muhsin HAZAR, Gazi Üniversitesi
Dr. Murat Sadullah ÇEBİ, Gazi Üniversitesi
Dr. Mustafa Yaşar ŞAHİN, Gazi Üniversitesi
Dr. Müslim BAKIR, Okan Üniversitesi
Dr. Necla GÜNAY, Gazi Üniversitesi
Dr. Nefise BULGU, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Nevin ATALAY GÜZEL, Gazi Üniversitesi
Dr. Nevin GÜNDÜZ, Ankara Üniversitesi
Dr. Nevin ŞANLIER, Gazi Üniversitesi
Dr. Nevzat MİRZEOĞLU, Sakarya Üniversitesi
Dr. Niyazi ENİSELER, Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Nurettin KONAR, İnönü Üniversitesi
Dr. Özbay GÜVEN, Gazi Üniversitesi
Dr. Özlem ORHAN, Gazi Üniversitesi
Dr. Perican BAYAR KORUÇ, Ankara Üniversitesi
Dr. Rana VAROL, Ege Üniversitesi
Dr. Rasim KALE, Gelişim Üniversitesi
Dr. Recep GÜRSOY, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr. Reha ALPAR, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Sami MENGÜTAY, Haliç Üniversitesi
Dr. Sedat MURATLI, Akdeniz Üniversitesi
Dr. Sema ALAY, Marmara Üniversitesi
Dr. Seydi Ahmet AĞAOĞLU, 19 Mayıs Üniversitesi
Dr. Seydi KARAKUŞ, Dumlupınar Üniversitesi
Dr. Sürhat MÜNİROĞLU, Ankara Üniversitesi
Dr. Şefik TIRYAKI, Mersin Üniversitesi
Dr. Tayfun AMMAN, Marmara Üniversitesi
Dr. Tekin ÇOLAKOĞLU, Gazi Üniversitesi
Dr. Timur GÜLTEKİN, Ankara Üniversitesi
Dr. Tuba MELEKOĞLU, Akdeniz Üniversitesi
Dr. Turgut KAPLAN, Selçuk Üniversitesi
Dr. Ümit KESİM, Bilgi Üniversitesi
Dr. Velittin BALCI, Ankara Üniversitesi
Dr. Yalçın TAŞMEKTEPLİGİL, 19 Mayıs Üniversitesi
Dr. Zafer ÇİMEN, Gazi Üniversitesi
Dr. Zekai PEHLEVAN, Mersin Üniversitesi

Bu Sayının Hakemleri / Editorial Advisory Board for this Issue

- Dr. Cengiz ARSLAN, Fırat Üniversitesi
Dr. Dursun KATKAT, Mersin Üniversitesi
Dr. Duygu HARMANDAR DEMİREL, Dumlupınar Üni.
Dr. Fatih YENEL, Gazi Üniversitesi
Dr. Filiz Fatma ÇOLAKOĞLU, Gazi Üniversitesi
Dr. İbrahim YILDIRAN, Gazi Üniversitesi
Dr. Mehmet DEMİRKOL, Dumlupınar Üniversitesi
Dr. Müberra ÇELEBİ, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Dr. Sabri KAYA, Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Settar KOÇAK, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Dr. Sinan AYAN, Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Velittin BALCI, Ankara Üniversitesi

**Cilt
Sayı
Ekim**

**XXIII
4
2018**

**Volume
Issue
October**

İÇİNDEKİLER

CONTENTS

13-15 Yaş Grubu Çocuklarda Spora Katılımın Akran İlişkileri ve Sosyal Destek Alma Üzerine Etkisi

**191 - 203
Zekai PEHLEEVAN
Sunacan İlke BAL**

The Effect of Participation in Sports on Peer Relations and Social Support in Children Aged 13-15 Years

Sporda Zihinsel Antrenman Envanteri'nin (SZAE) Uyarlama Çalışması

**205 - 218
Y. Emre YARAYAN
E. Levent İLHAN**

The Sport Mental Training Questionnaire (SMTQ) Adaptation Study

Sporda Kişiler Arası Davranışlar Ölçeği (SKD) Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması

**219 - 231
Mevlüt YILDIZ
Ender ŞENEL**

Interpersonal Behaviors Questionnaire in Sport Validity and Reliability of Turkish Form

Kent Merkezlerinde Halka Sunulan Sportif Rekreasyon Hizmet ve Tesislerin Bilinirliğinin Sağlanmasında Yerel Medyanın Farkındalıklarının Belirlenmesi

**233 - 249
Elif AYDIN
Sefa Şahan BİROL
Beyza Merve AKGÜL**

Determination of Awarenesses of Local Media in Ensuring the Recognition of Sportive Recreation Services and Facilities Presented in City Centers

Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü Çalışanlarının Kent Merkezlerinde Halka Sunulan Sportif Rekreasyon Tesis ve Hizmetlerin Belirlenmesine İlişkin Görüş ve Önerileri

**251 - 267
Sefa Şahan BİROL
Elif AYDIN
Suat KARAKÜÇÜK**

Provincial Directorate of Youth Services and Sports Employees' Comments and Suggestions about Identification of Recreation Facilities and Services Offered to the Public in the City Center

Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Adil Öğrenme Ortamlarına İlişkin Algıları ile Yabancılaşma Düzeyleri

**269 - 280
Zehra CERTEL
Melek KOZAK
Ziya BAHADIR**

The Examination of the Level of Alienation and Perceptions of the Fairness of the Learning Environment of Sport Sciences Faculty Students

Yeni sayımızla merhaba...

Ekim 2018 sayımızla yeni yapılanma dönemimizin ilk yılını katkıda bulunanlara büyük şükran borçlarıyla geride bırakıyoruz. Sporda sosyal alanlar ve rekreasyon ağırlıklı sayımızda, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı altı araştırma makalesi dikkatlerinize sunulmaktadır. Çocuklarda spora katılımın akran ilişkileri ve sosyal destek alma üzerine etkisinin incelendiği ilk yazımızı, sporda zihinsel antrenman ve sporda kişiler arası davranışlar konulu iki ölçek çalışması takip etmektedir. Kent merkezlerindeki sportif rekreasyon tesis ve hizmetlerinin farklı perspektiflerden ele alındığı iki çalışmanın ardından yayımladığımız yazıda spor yüksek öğrenimi gören farklı bölüm öğrencilerinin adil öğrenme ortamlarına ilişkin algıları ile yabancılaşma düzeyleri irdelenmektedir.

Keyifle okumanız, yararlanmanız ve Ocak 2019 sayısında buluşabilmemiz dileğiyle, sağlıklı kalın!

İbrahim Yıldırım
Editör

13-15 Yaş Grubu Çocuklarda Spora Katılımın Akran İlişkileri ve Sosyal Destek Alma Üzerine Etkisi

Zekai PEHLEVAN¹, Sunacan İlke BAL¹

¹Mersin Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Araştırma Makalesi

Öz

Bu araştırmanın genel amacı; 13-15 yaş grubu çocuklarda spora katılımın akran ilişkileri ve sosyal destek alma üzerine etkisini incelemektir. Araştırmaya 13-15 yaş aralığında 294 öğrenci katılmıştır. Veriler, Akran İlişkileri Ölçeği (AİÖ), Sosyal İlişki Unsurları Ölçeği (SİUÖ) ve Kişisel Bilgi Formu ile toplanmıştır. Analizler yapılmadan önce normallik varsayımı için skewness, kurtosis, Box's M ($p>0.05$) ve Levene's testi ($p>0.05$) uygulanmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistiklerle birlikte, 2x2xn modeli için Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) testi kullanılmıştır. İkili gruplarda farkın anlamlılığı için bağımsız gruplar için t-testi kullanılmıştır. Hata payı 0.05 olarak alınmıştır. Yapılan analizler sonucunda; spora katılan ve katılmayan çocukların AİÖ ve SİUÖ ölçeklerinden aldıkları puanlara göre cinsiyet ve spora katılım değişkenlerinde farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu, ancak cinsiyet*spora katılım değişkenleri birlikte düşünüldüğünde ise etkileşimin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür. Spora katılan çocuklar AİÖ'nin "birliktelik" alt boyutunda ve SİUÖ'nin "arkadaş desteği" alt boyutunda spora katılmayanlara oranla anlamlı biçimde yüksek puan almışlardır. SİUÖ'nin "arkadaş desteği" alt boyutunda da bireysel sporlara katılanların puanları takım sporlarına katılanların puanlarından anlamlı biçimde yüksektir. Bu nedenle; ergenlik dönemindeki çocukların psikolojik sağlığı ve sosyal ilişkilerinin geliştirilebilmesi için spora katılımlarının çevrelerince desteklenmesi, bireysel sporlara katılan çocuklara ise özellikle duyarlılık gösterilerek, duygusal ve sosyal desteğin verilmesi önerilmektedir.

Anahtar sözcükler: Akran ilişkileri, Sosyal destek, Spora katılım, Bireysel sporlar, Takım sporları

The Effect of Participation in Sports on Peer Relations and Social Support in Children Age 13-15 Years

Abstract

The overall purpose of this research is to evaluate the effect of participation in sports on peer relations and social support in 13-15 age group children. The participants of this study consisted of 294 students between the age of 13-15. The data were collected with the Friendship Qualities Scale (FQS), Provision of Social Relationship Scale (PSRS) and Personal Information Form. Skewness, kurtosis, Box's M ($p>0.05$) and Levene's test ($p>0.05$) were performed for normality assumption before analysis. In the analysis of the data, Multivariate Analysis of Variance (MANOVA) test was used for 2x2xn model together with descriptive statistics. The t-test was used for independent groups for significance in the binary groups. The margin of error is taken as 0.05. As a result of the analyzes; it was found that the difference in gender and sports participation variables was statistically significant compared to the scores obtained from FQS and PSRS scales of children who participated in sports and not participated in sports but the interaction was not statistically significant when gender*sports participation variables were considered together. The children who participated in the sport had a significantly higher score in the "companionship" sub-dimension of the FQS and the "friend support" sub-dimension of PSRS than those who did not participate in the sport. In the "friend support" sub-dimension of the PSRS, those who participate in individual sports are significantly higher than those who participate in team sports. Therefore; It is suggested that children participating in adolescence period should be supported by adults and friends to improve their psychological health and social relations and that children participating in individual sports should be show awareness, emotional and social support should be given to them.

Keywords: *Peer relations, Social support, Sports participation, Individual sports, Team sports*

Giriş

Bireyler, yaşama dair öğrenme süreçlerini oluşturabilmek için yaşamları boyunca çevresini anlama, algılama ve uyum çabası içerisindeyler. Yaşamı algılama sürecinde kişilerin akranları ve aileleri ile ilişkilerinin ve iletişimlerinin önemi büyüktür. Akran ilişkileri, aynı yaşta ya da gelişim düzeyinde olan, benzer değer, yaşantı ve sosyal bağlamı paylaşan bireyler arasındaki karşılıklı ve devamlılık gösteren etkileşimlerin bütünü olarak tanımlanmaktadır (Gülay, 2010).

Akran ile kurulan yakın ilişkiler bireyin yaşamının her döneminde önemli olmakla beraber, özellikle psiko-sosyal değişimlerin hızlandığı ergenlik döneminde ön plana çıkmakta (Marcia, 1980), ergenlik döneminin en belirgin tanımlayıcısı (Waterman, 1982) olmakta; sosyal bağları güçlendirici, etkileşimi kolaylaştırıcı ve olumsuz duygulanımlara karşı koruyucu bir role aracılık etmektedir (Vitaro, Boivin ve Bukowski, 2011). Bu yönüyle akran ilişkileri; erken ergenlik dönemindeki bireylerde sosyal ve duygusal gelişim için önemli görülmektedir (Yörükoğlu, 2012; Hong, Espelage ve Sterzing, 2017). Bu dönemde çocuk zamanının büyük kısmını akranlarıyla geçirir ve önemli sosyal ve iletişim becerileri kazanırlar (Murphy, 2002). Akran ilişkileri aracılığı ile çocuklar; yakınlık, çatışma çözümü ve öfkeyi kontrol etme gibi becerileri de öğrenebilmektedirler (Alpa-Bilbay, 1999). Aynı zamanda bu kazanımlara ek olarak kişinin kendini tanıma sürecinde önemli bir yeri olan akran ilişkileri ile de bireyler birbirlerine destek olarak yakınlığı ve birlikteliği öğrenerek duygusal gelişimlerini pekiştirmektedirler (Yavuzer, 1999). Bununla birlikte akranlarla etkileşim öğrencinin akademik gelişimini de artırmaktadır (Ornstein ve Hunkins, 2016, s. 171).

Hirschi'nin, 'Sosyal Kontrol Teorisi'ne göre; arkadaş desteği ve akran çatışması suç işleme veya suça yönelme ile ilişkilidir. Zayıflamış sosyal bağlar başlıca suç kaynağı olduğu gibi arkadaşlıkların kopmasına de neden olmaktadır. Soğuk ve kırılabilir/hassas dostlukların ve arkadaşlığa ilişkin düşük sosyal bağların olanların sapkın davranışlar gösterme eğilimini artırdığı belirtilmektedir. Bu nedenle Hirschi, yüksek düzeyde akran desteğinin bireyi suçtan korumasını beklemektedir; çünkü güçlü sosyal bağlar suçtan korurken, yanlış insanlarla güçlü bağlar suçu artırmaktadır (Akt. Mowen ve Boman, 2017).

Hem olumlu hem de olumsuz özellikleri içinde barındıran akran ilişkileri; *birliktelik*, *çatışma*, *yardım*, *koruma* ve *yakınlık* kavramlarını içermektedir (Bukowski, Hoza ve Boivin, 1994). 'Birliktelik', bireyin akranı ile gönüllü olarak geçirdiği zamanı, 'çatışma' durumu ise arkadaşlıklardaki anlaşmazlıkları ifade etmektedir. Akran ilişkilerinde yer alan 'yardım' kavramı; adaletsizliklere karşı akranını savunma ve karşılıklı birbirlerine yardım etme durumlarını içerirken; 'koruma' kavramı ise, bireyin karşılaştıkları sorunlara akranı ile birlikte çözüm bulma süreçlerini kapsamaktadır. 'Yakınlık' ise akranların birbirine duygusal olarak bağlanması durumunu ifade etmektedir (Atik, Çoban, Çok, Doğan ve Karaman, 2014).

Sosyal bağları güçlendirici, sosyal etkileşimi kolaylaştırıcı ve olumsuz duygulanımlara karşı koruyucu olan arkadaşlık ilişkileri (Vitaro, Boivin ve Bukowski, 2011) aynı zamanda *sosyal desteği* oluşturan öğelerdendir. Çocuk gelişiminde en önemli süreçlerden biri olan sosyal destek; kişilerin bir grubun aktif üyeleri haline geldiği ve bu grup üyelerinin davranışlarını, değerlerini ve inançlarını benimsediği bir süreçtir. Bu süreçte çocuk; anne-baba, öğretmenler ve akranları ile sürekli etkileşim içerisinde (Çimen, 2000; Orçan, 2010). Dolayısıyla akran ilişkilerinin gelişmesi, sosyal ilişkilere de hız kazandırmaktadır. Sosyal destek, bireyin ya da bireylerin başka bir bireye yakınlık göstermesi ve destek olması süreci (Bates ve Toro, 1999), hizmet sağlayıcının veya alıcının algılanan en az iki kişi arasında alıcının refahını arttırmaya yönelik bir kaynak alışverişi (Shumaker ve Brownell, 1984) ve bireye aile ve arkadaşları tarafından sağlanan fiziksel ve psikolojik bir yardım olarak tanımlanmaktadır (Leavy, 1983). Bireyin, yakın çevresi tarafından destek gördüğüne olan inancı ise algılanan sosyal destek olarak ifade edilmektedir (Barrera, 1986).

Bireyin sosyal ilişkilerini oluşturan bir diğer önemli unsur ise ailedir. Aile, çocuğun ilişki kurduğu ve sosyal destek aldığı ilk birimdir (Özdemir-Topaloğlu, 2013). Ailenin sosyal desteği çocuğun zihinsel sağlığını anlamlı biçimde etkilemektedir (El-Dardiry, Dimitrakaki, Tzavara, Ravens-Sieberer ve Tountas, 2012). Erken ergenlik dönemi çocukların yetişkinlere/yakınlarına daha az güvendikleri bir dönem olmasına rağmen (Ayyash-Abdo, 2002); olumsuz akran ilişkilerinde, sosyal destek unsurlarından birisi olan ailenin uygulamalarının çocuk üzerinde etkili olmadığı; ancak okul ikliminin ve çevresinin olumsuz akran ilişkilerinde etkili olduğu rapor edilmiştir (Hong, Espelage ve Sterzing, 2017).

Diğer yandan, çocukların duygusal gelişimlerinde ailenin desteği kültür farklılıklarından etkilenmektedir (Novak ve Kawachi, 2015). Şöyle ki; Hırvatistan'da yapılan bir çalışmada; aile, okul, akran ve yakın kişilerin (komşuların) toplumsal sosyal desteğinin çocukların psikolojik sıkıntılarıyla negatif korelasyon gösterdiği bulunmuş ve ailelerin çocuklarıyla daha yakın bir işbirliği içerisinde olmaları gerektiği önerilmiştir (Novak, Milanovic, Janic, Štefan ve Kristicevic, 2016; Novak ve Kawachi, 2015). Buna rağmen, başka kültürel yapıya sahip olan Çin'de yapılan bir çalışmada; olumlu iletişim ve destek ile nitelendirilen ebeveyn-çocuk ilişkilerinin, ergenlerde daha az bildirilen ruh sağlığı ve depresif belirtiler ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Wu ve arkadaşları, 2010).

Öğrenciler, okul zamanlarında ve okul sonrası yaşamlarında akranları ile bolca vakit geçirmektedirler. Geçirdikleri bu zaman diliminin ortak noktalarından birini de spor oluşturmaktadır. Bireyin sosyalleşmesinde etkili bir role sahip olan spor, bireye sosyal kimlik kazandırarak bir gruba üye olma duygusunu yaşatmaktadır. Spor, bireyin kişiliğinin oluşmasında (Shields ve Bredemeier, 1995) ve sosyalleşmesinde (Hardin ve Greer, 2009) etkili olan bir faktördür. Bu bilgiden hareketle birey, sosyal ilişkilerde bulunarak duygusal, psikolojik ve bedensel gelişimini sağlamlaştırmaktadır. Spora katılım yalnızca bedensel uğraş olmamakla birlikte, aynı zamanda sosyal çevresiyle uyumlu olma sürecini kapsayan aktivitelerdir (Marris ve Ross, 1976, s. 17).

Sosyal hayatın bütünleşmiş bir diğer olgusu olan *spor* kavramı sosyal boyut olarak içerisinde aile, gençlik, çocuk ve sosyalleşme gibi unsurları barındırmaktadır (Yetim, 2000). Bu anlamda sosyal desteğin, fiziksel aktiviteye katılım düzeyini etkileyen bir unsur olduğu belirtilmektedir (Hünük, Özdemir, Yıldırım ve Aşçı, 2013). Sosyal destek ile fiziksel etkinlik arasında pozitif bir ilişkinin var olduğu literatürde yer almakla birlikte (Dowda, Dishman, Pfeiffer ve Pate, 2017), algılanan aile desteği çocukların ve gençlerin fiziksel aktiviteye katılım düzeyini etkileyebilmektedir (Hünük ve arkadaşları, 2013). Bununla birlikte fiziksel aktivitelere ya da spora verilen anne-baba desteğinin, çocuğun psiko-sosyal gelişimi açısından önemli olduğu da belirtilmektedir (Greenberg, Siegel ve Leitch 1983). Bu bağlamda, bireylere spor yapma alışkanlığı kazandırılabilmesinde ailelerin desteği önem kazanmaktadır (Hergüner, 1991). Dolayısıyla ergenlik dönemi çocuklarda spora katılımın akran ilişkilerinde ve sosyal destek unsurları olan aile ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerinde etkisinin belirlenmesi önemli görülmektedir. Spora katılımın bu etkilerinin belirlenmesinin; okul spor programlarını planlamada, aile ve arkadaş ilişkilerinin düzenlenmesinde, öğretim programlarının hazırlanması ve yürütülmesinde etkili olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın temel amacı; 13-15 yaş grubu ortaokul öğrencilerinde spora katılımın akran ilişkileri ve sosyal destek unsurları üzerine etkisini belirlemektir. Bu genel amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır;

1. Spora katılım ve cinsiyet etkileşiminin akran ilişkileri ve sosyal destek alma üzerinde etkisi var mıdır?
2. Spora katılım akran ilişkilerinde ve sosyal destek almada fark yaratmakta mıdır?
3. Bireysel ve takım sporu biçiminde spora katılım akran ilişkileri ve sosyal destek almada fark yaratmakta mıdır?

Yöntem

Örneklem Grubu

Araştırmaya Mersin ili Toroslar ve Tarsus ilçelerindeki üç ortaokulda öğrenim gören %56.8'i kız (n=167), %43.2'si erkek (n=127) olmak üzere toplam 294 yedinci ve sekizinci sınıf öğrencisi katılmıştır. Katılanların yaş ortalaması $\bar{X}=14.04\pm.54$ 'dür ($\bar{X}_{\text{Spora katılan}}=14.09\pm.50$, $\bar{X}_{\text{Katılmayan}}=13.98\pm.57$). Katılanların %47.3'ü (n=139) spora katılmadığını, %21.1'i (n=62) bireysel sporlara katıldığını ve %31.6'sı (n=93) da takım sporlarına katıldığını belirtmişlerdir. Katılanların %41.2'sinin (n=121) en yakın arkadaşının sporcu olduğu, %58.8'inin ise (n=173) sporcu olmadığı; araştırmaya katılanların ailelerinin %37.1'inin (n=109) sportif olarak aktif ve %62.9'unun (n=185) ise aktif olmadığı belirtilmiştir. Araştırmaya katılanların ayrıntılı demografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılanların demografik özellikleri

Değişkenler	Gruplar	f	%
Yaş	13	37	12.6
	14	209	71.1
	15	48	16.3
Cinsiyet	Kadın	167	56.8
	Erkek	127	43.2
Spora aktif katılma	Evet	154	52.4
	Hayır	139	47.6
Yapılan spor türü	Katılmıyor	139	47.6
	Bireysel	62	21.1
	Takım	93	31.6
Yakın arkadaşın spora katılımı	Evet	121	41.2
	Hayır	173	58.8
Ailenin spora katılımı	Evet	109	37.1
	Hayır	185	62.9

Veri Toplama Araçları

Akran İlişkileri Ölçeği (AİÖ), çocukların ve ergenlerin en iyi arkadaşları ile olan ilişkilerinin niteliğini ve düzeyini belirlemek amacıyla Bukowski ve arkadaşları (1994) tarafından geliştirilmiştir. Özgün ölçek 30 madde ve altı faktörlü bir yapıya sahiptir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Atik, Çok, Çoban, Doğan ve Karaman (2014) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile test edilmiştir. Ölçek beşli Likert tipinde, 22 madde ve beş alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar "Birliktelik", "Çatışma", "Yardım", "Koruma" ve "Yakınlık" olarak adlandırılmıştır. DFA sonuçlarına göre ölçeğin X^2/sd oranı 4.03, RMSEA değeri ise .063 olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirlik analizlerine ilişkin olarak Cronbach Alfa katsayıları hesaplanmış; alt boyutlar için alfa değerleri .66 ile .86 arasında değiştiği, ölçeğin bütünü için iç tutarlılık katsayısı ise .85 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise; ölçeğin bütünü için güvenilirlik katsayısı .78, alt ölçekler için ise .50 ile .68 aralığında bulunmuştur. Ölçekte bulunan 5. 6. 7. ve 8. maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçek alt boyutları bağımsız olarak da kullanılabilenkte, ölçekten alınabilecek puan aralığı 22 ile 110 arasında değişmektedir.

Sosyal İlişki Unsurları Ölçeği (SİÜÖ), kişilerin sosyal destek algılarını sosyal ilişki unsurlarına göre ölçmek amacıyla Turner, Frankel ve Levin (1983) tarafından

geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışması Duyan, Gelbal ve Var (2013) tarafından 1070 ilköğretim öğrencisi grubunda yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği doğrulayıcı faktör analizi ile (DFA) analiz edilmiş, X^2/sd oranı 4.70, RMSEA değeri ise .06 olarak bulunmuştur. Ölçek, beşli Likert tipinde, toplam 33 madde, "Akran ilişkileri" ve "Aile desteği" olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin güvenilirliğine ilişkin yapılan analizlerde; ölçeğin toplam Cronbach Alpha değeri .81 ve test-tekrar test güvenilirliği ise .85 olarak hesaplanmıştır. Alt boyutlardan "aile desteği" için Cronbach Alpha değeri .74, "arkadaş desteği" için .75'dir. Bu çalışmada ise ölçeğin toplamı için alfa değeri .70, arkadaş desteği için .68 ve aile desteği için de .64 olarak bulunmuştur. Ölçekte bulunan 7. ve 15. maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek toplam puan 33 ile 165 aralığında değişmektedir.

Kişisel Bilgi Formu, araştırmada kullanılan değişkenleri de kapsayacak biçimde araştırmacılar tarafından hazırlanmış olup; katılanların cinsiyet, yaş, spora aktif katılma durumları, en yakın arkadaşının aktif sporcu olup olmadığı ve ailede aktif spor yapanın bulunup bulunmadığına ilişkin sorulardan oluşmaktadır.

İşlem

Veriler toplanmadan önce okul yönetimlerinden izin alınmış ve gönüllü katılımcılara ölçekler sınıf ortamında uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan veriler kağıt-kalem testi ile yüz yüze toplanmıştır. Araştırmacılar tarafından katılımcılardan en yakın arkadaşlarını dikkate alarak maddelere yanıt vermeleri istenmiştir. Toplanan 346 katılımcının verileri analiz edilmeden önce normallik testi yapılmış ve normal dağılımı bozan 52 katılımcı veri setinden silinerek 294 kişiyle analizlere devam edilmiştir. Tablo 2'de araştırmaya katılanların her bir bağımlı değişkene ilişkin ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri verilmiştir.

Tablo 2. Katılanların ölçeklerden aldıkları puan ortalamaları, çarpıklık ve basıklık değerleri ($N= 294$)

	Min	Max	$\bar{X}$	SS	Skewness	Kurtosis
AİÖ (Toplam)	2.68	5.00	4.00	.48	-.476	-.184
Birliktelik	1.00	5.00	3.22	.83	-.245	-.394
Çatışma	1.25	5.00	3.85	.84	-.579	-.126
Yardım	3.00	5.00	4.51	.56	-.998	-.150
Koruma	1.25	5.00	3.91	.85	-.612	-.321
Yakınlık	2.60	5.00	4.31	.61	-.950	.215
SİÜÖ (Toplam)	2.87	5.00	4.27	.45	-.571	-.178
Arkadaş Desteği	2.00	5.00	3.67	.58	-.240	.026
Aile Desteği	2.50	5.00	4.43	.57	-.995	.304

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde betimsel istatistiklerle birlikte (sıklık, ortalama ve yüzde oranlar), 2×2 model için Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) testi kullanılmıştır. MANOVA testi yapılmadan önce normallik varsayımı skewness, kurtosis, Box's M ($p > 0.05$) ve Levene's testi ($p > 0.05$) ile değerler kontrol edilmiştir. İkili gruplarda ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığı için bağımsız gruplarda t-testi istatistik teknikleri kullanılmıştır. Gruplar arasındaki puan farklarının anlamlılığına .05 düzeyinde bakılmıştır.

Bulgular

Araştırma Grubunun Kişisel Özellikleri

Spora katılım ve cinsiyet değişkenleri etkileşiminin akran ilişkileri ve sosyal ilişki unsurları ölçeklerinden alınan puanlara etkisini belirlemek üzere yapılan MANOVA testi için her bir bağımlı değişkenin varsayımlarından olan kovaryansların eşitliği için *Box's M* testi ($p=.057$) ve hata varyansların eşitliği için bütün değişkenlere yönelik yapılan *Levene's* testi sonuçlarının ($p>.05$) önkoşulları sağladığı görülmüştür. Dağılımın normallik koşulları sağlandığı için *Wilks' Lamda* değeri esas alınarak analizlere devam edilmiştir. Spora katılan ve katılmayan çocukların *Akran İlişkileri (AİÖ)* ve *Sosyal İlişki Unsurları Ölçekleri'nden (SİÜÖ)* aldıkları puanlara göre cinsiyet değişkeninde (*Wilks' Lamda*= .938, $F=2.704$, $p=.010$; $n^2=.062$) ve spora katılım değişkeninde (*Wilks' Lamda*=.929, $F=3.094$, $p=.004$; $n^2=.071$) anlamlı bir farklılığın olduğu, ancak cinsiyet*spora katılım değişkenleri birlikte düşünüldüğünde ise etkileşimin anlamlı olmadığı görülmüştür (*Wilks' Lamda*= .985, $F=.623$, $p=.737$; $n^2=.015$). Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet ve spora katılım değişkenlerine ilişkin akran ilişkileri ve sosyal ilişki unsurları ölçeklerinden aldıkları puanlara yönelik ANOVA sonuçları Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3. Katılanların cinsiyet ve spora katılım değişkenlerine göre akran ve sosyal ilişkileri unsurları ölçeklerinden aldıkları puanlara ilişkin F testi sonuçları

Değişkenler	Alt Boyutlar	Gruplar	N	$\bar{X}$ (Ss)	F	p	n2
Cinsiyet	Birliktelik	Kadın	167	3.14 (.85)	.001	.971	.001
		Erkek	127	3.34 (.80)			
	Çatışma	Kadın	167	3.94 (.80)	3.97	.047*	.013
		Erkek	127	3.73 (.89)			
	Yardım	Kadın	167	4.53 (.57)	.21	.644	.001
		Erkek	127	4.50 (.58)			
	Koruma	Kadın	167	3.99 (.81)	3.96	.048*	.013
		Erkek	127	3.81 (.89)			
	Yakınlık	Kadın	167	4.41 (.59)	10.17	.002*	.034
		Erkek	127	4.19 (.62)			
	Arkadaş desteği	Kadın	167	3.70 (.56)	4.22	.041*	.014
		Erkek	127	3.63 (.60)			
	Aile desteği	Kadın	167	4.45 (.58)	.54	.462	.002
		Erkek	127	4.41 (.56)			
Spora Katılım	Birliktelik	Evet	154	3.43 (.78)	16.62	.000*	.054
		Hayır	140	2.99 (.83)			
	Çatışma	Evet	154	3.81 (.91)	.05	.831	.000
		Hayır	140	3.89 (.77)			
	Yardım	Evet	154	4.49 (.59)	2.44	.119	.008
		Hayır	140	4.54 (.54)			
	Koruma	Evet	154	3.91 (.82)	.58	.448	.002
		Hayır	140	3.92 (.88)			
	Yakınlık	Evet	154	4.30 (.58)	1.09	.296	.004
		Hayır	140	4.33 (.65)			
	Arkadaş desteği	Evet	154	3.73 (.60)	6.85	.009*	.023
		Hayır	140	3.60 (.54)			
	Aile desteği	Evet	154	4.44 (.53)	.29	.593	.001
		Hayır	140	4.42 (.60)			

* $p<.05$

Tablo 3’de katılanların AİÖ’nin “Çatışma” [$F(1)=3.97, p=.047, n^2=.013$], “Koruma” [$F(1)= 3.96, p=.048, n^2=.013$] ve “Yakınlık” [$F(1)= 10.17, p= .002, n^2= .034$] alt boyutlarında *cinsiyet* değişkeni açısından anlamlı farklılık bulunmuştur. AİÖ’nin alt boyutlarına yönelik grup ortalamaları incelendiğinde; “Çatışma” boyutunda kadın katılımcılar ($\bar{X}=3.94$) erkek katılımcılardan ($\bar{X}=3.73$), “Koruma” boyutunda kız öğrencilerin ($\bar{X}=3.99$) erkek öğrencilerden ($\bar{X}=3.81$), “Yakınlık” boyutunda da yine kız öğrencilerin ($\bar{X}=4.41$) erkek öğrencilerden ($\bar{X}=4.19$) anlamlı biçimde yüksek puan aldıkları görülmektedir ($p<.05$). SİÜÖ’nin “Arkadaş desteği” alt boyutunda kız öğrenciler ($\bar{X}=3.70$) erkek öğrencilerden ($\bar{X}=3.63$) anlamlı biçimde yüksek puan almışlardır ($p<.05$).

Araştırmaya katılanların *spora katılım* değişkeni açısından her iki ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanlar incelendiğinde; AİÖ’nin “Birliktelik” alt boyutunda” [$F(1)= 16.62, p=.000, n^2=.054$] ve SİÜÖ’nin “Arkadaş desteği” alt boyutunda [$F(1)= 6.85, p=.009, n^2=.023$] anlamlı farklılık olduğu gözlenmiştir ($p<.05$). Gruplar arasındaki farklar incelendiğinde AİÖ’nin “Birliktelik” alt boyutunda spora katılanlar ($\bar{X}=3.43$) spora katılmayanlardan ($\bar{X}=2.99$); SİÜÖ’nin “Arkadaş desteği” alt boyutunda da yine spora katılanlar ($\bar{X}=3.73$) spora katılmayanlardan ($\bar{X}=3.60$) anlamlı biçimde yüksek puan almışlardır ($p<.05$).

Tablo 4. Katılanların bireysel ve takım sporuna katılma durumuna göre AİÖ ve SİÜÖ alt boyutlarından aldıkları puanlara ilişkin t-testi sonuçları ($sd= 153$)

Ölçekler	Alt Boyutlar	Katılım Türü	N	$\bar{X}$ (SS)	t	p
AİÖ	Birliktelik	Bireysel	62	3.54 (.83)	1.48	.140
		Takım	93	3.35 (.74)		
	Çatışma	Bireysel	62	3.95 (.90)	1.56	.123
		Takım	93	3.72 (.90)		
	Yardım	Bireysel	62	4.40 (.56)	1.54	.121
		Takım	93	4.54 (.60)		
	Koruma	Bireysel	62	4.03 (.78)	1.43	.154
		Takım	93	3.84 (.84)		
	Yakınlık	Bireysel	62	4.37 (.56)	1.24	.213
		Takım	93	4.25 (.59)		
SİÜÖ	Arkadaş desteği	Bireysel	62	3.84 (.60)	1.97	.042*
		Takım	93	3.65 (.59)		
	Aile desteği	Bireysel	62	4.40 (.53)	.74	.462
		Takım	93	4.47 (.54)		

* $p < .05$

Tablo 4’de spora takım veya bireysel spor türü biçiminde katılma durumu değişkenine göre AİÖ’nin alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>.05$). Ancak SİÜÖ’nin “Arkadaş desteği” alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu gözlenmektedir [$t_{(153)}=1.97; p=.049$]. Arkadaş desteği alt boyutunda gruplar arasındaki fark incelendiğinde; bireysel sporlara katılanların puanları ($\bar{X}=3.84$) takım sporlarına katılanların puanlarından ($\bar{X}=3.65$) anlamlı biçimde yüksek olduğu anlaşılmaktadır ($p<.05$).

Tartışma ve Sonuç

13-15 yaş grubu ortaokul öğrencilerinde akran ilişkileri ve sosyal destek unsurlarının spora katılım, cinsiyet ve spor türü değişkenlerine göre incelenmesi amacıyla planlanan bu araştırmada, birinci alt probleme yönelik yapılan MANOVA analizi sonuçları; spora katılan ve katılmayan çocukların Akran İlişkileri (AİÖ) ve Sosyal İlişki Unsurları Ölçekleri'nden (SİÜÖ) aldıkları puanlara göre *cinsiyet* ve *spora katılım* değişkeninde anlamlı bir farklılığın olduğunu, ancak *cinsiyet*spora katılım* değişkenleri birlikte düşünüldüğünde ise etkileşimin anlamlı olmadığını göstermiştir. Cinsiyet değişkenine göre Akran İlişkileri ve Sosyal İlişki Unsurları Ölçeği'nde farklılık bulunmuş olmasına rağmen bu farklılık araştırma problemleri arasında olmadığı için tartışma dışında bırakılmıştır.

Akran ilişkileri spora katılım durumuna göre incelendiğinde; Akran İlişkileri Ölçeği'nin "Birliktelik" alt boyutunda spora katılan grupların ortalaması, spora katılmayan gruba göre anlamlı oranda yüksek bulunmuştur (Tablo 3). Birliktelik, bireyin akranı ile gönüllü olarak geçirdiği zamanı ifade etmektedir (Atik ve arkadaşları, 2014). Spora katılan çocuklar bir takımın üyesi olarak; takım arkadaşlıkları oluşturarak, paylaşabilecekleri birçok ortak deneyimler yaşamış olmaları, onları akranlarıyla gönüllü olarak birlikte olmaya yönlendirebilmektedir. Diğer yandan, spora katılan, takım ruhunu canlı tutma ve dayanışma içerisinde olma gibi davranışlar sergilemeleri de kaçınılmaz olmaktadır. Çünkü spora katılım motivasyonlarından birisi de 'takım üyeliği/takım ruhu'dur (Gill, Gross ve Huddleston, 1983; Oyar, Aşçı, Çelebi ve Mülazımoğlu, 2001). Dolayısıyla bu katılım motivasyonu spora katılan çocuğun akranlarıyla birlikte gönüllü olarak zaman geçirme sonucunu doğurmaktadır. Spora katılan çocukların akranlarıyla olan birlikteliğinde fark yaratmış olması, sporun bütünleştirici ve sosyalleştirici özelliğinden de kaynaklanıyor olabilir. Çünkü sporun bütünleştirici ve sosyal bir olgu olduğu (Coakley, 2001, s.82) belirtilmektedir.

Sosyal İlişki Unsurları Ölçeği'nin "Arkadaş desteği" alt boyutunda da yine spora katılanlar spora katılmayanlardan anlamlı biçimde yüksek puan almışlardır (Tablo 3). Bu sonuca göre spora katılımın, çocukların arkadaş desteği almalarında etkili olduğu ve spora katılanların arkadaş desteğine spora katılmayanlara oranla daha fazla ihtiyaç duydukları ileri sürülebilir. Çünkü çok boyutlu bir yapı gösteren sosyal destek almada (Rees ve Hardy, 2000; Rees, Hardy & Evans, 2007) arkadaş desteği, hem duygusal ve hem de saygı görme ihtiyacını karşılayabilmektedir. Diğer yandan, yapılan çalışmalarda; algılanan ve verilen sosyal desteğin sporcuların performansları üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu (Freeman ve Rees, 2008), spor yaralanmalarına karşı verilen psikolojik tepkilerde sosyal destek alanların stresle başa çıkma ve iyileşme süreçlerini başarılı geçirdiklerini belirtilmektedir (Rees, Mitchell, Evans ve Hardy, 2010). Spora katılım, çocukların hoşlandığı bir olgu olmasının yanı sıra yeni arkadaşlıklar edinmede fırsatlar yaratması açısından da büyük bir motivasyon kaynağı olarak görülmektedir (Gould, 2003, s. 496). Çocuğun psikolojik gelişiminde arkadaş ve akran grupları büyük bir rol oynamakta ve akran ilişkileri bir çocuğun kabul edilme ihtiyacı, özsaygı ve motivasyonu ile bağlantılıdır (Gould, 2003, s. 497). Örneğin, Weiss, Smith ve Theebom

(1996) yaptıkları çalışmada; spora katılan 8-16 yaş grubu çocukların takım arkadaşlarıyla zaman geçirdiklerini, birlikte oyun oynamaktan hoşlandıklarını, özsaygılarının arttığını, okul ortamında birbirlerine yardım ettiklerini, birbirlerini olumsuz davranışlardan koruduklarını, birbirlerine kibar davrandıklarını, ilgilerini paylaştıklarını, birbirlerine duygusal destek olduklarını, çatışmadan sakındıklarını ve çatışmaları çözebildiklerini bildirmişlerdir. Bu nedenle Smith (1999), pozitif arkadaş ve akran ilişkilerini iyileştirmek için çocukların fiziksel aktiviteye katılmalarını önermektedir. Bu bağlamda, arkadaş desteği alt boyutunda, spora katılanların katılmayanlara oranla daha fazla arkadaş desteğine ihtiyaç duydukları, destek aldıkları ve aynı zamanda spora katılımın arkadaş çevrelerinin genişlemesinde etkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, spora katılan çocukların sporda başarılı olma arzu ve beklentileri, sosyal destek unsurlarından olan arkadaş desteğine ihtiyaç duyuyor olmalarından da kaynaklandığı ileri sürülebilir. Ayrıca, spora katılan çocukların daha fazla arkadaş desteği görüyor olmaları bu ihtiyaçla birlikte akranlar ve arkadaş grubu arasında belli bir statüye sahip olma durumu arkadaş desteğinin kendiliğinden oluşmasında etkili olmuş olabilir. Yapılan araştırmalarda da her hangi bir sosyal etkinliğe katılan çocukların çevrelerinde daha fazla ilgi odağı olduklarına yönelik bulgular elde edilmiştir (Özdemir-Topaloğlu, 2013).

Sosyal İlişki Unsurları Ölçeği'nin "Arkadaş desteği" alt boyutunda bireysel sporlara katılanlar takım sporlarına katılanlardan istatistiksel olarak anlamlı biçimde daha yüksek puan almışlardır (Tablo 4). Bireysel sporlara katılanların arkadaş desteği alt boyutunda daha yüksek puanlar almış olmaları bir çok nedenle açıklanabilir. Şöyle ki; takım sporuna katılan çocukların psikolojik olarak yarış skorlarına ilişkin sonuçların takım üyelerince paylaşıldığından dolayı fazlasıyla arkadaş desteğine ihtiyaç duymadıkları, ancak bireysel spor yapanlarda ise sonuçları kişiye/sporcuya ait olduğundan sonucu paylaşma ihtiyacından dolayı arkadaş desteğine gereksinim duymasından kaynaklanabilir. Örneğin, bir takım sporcusu takımının elde ettiği sonuçlarından dolayı kendisini fazlasıyla sorumlu görmediği için bunu paylaşacağı arkadaşına da ihtiyaç duymayabilir; fakat, bireysel spora katılan bir çocuğun elde ettiği başarı veya başarısızlık durumunu başkasına yükleme yerine kendini sorumlu görmesinden dolayı, paylaşma ihtiyacı duyabilir. Çünkü ergenlik döneminde çocuk elde ettiği başarısızlığı yüklenecek olgunluğa sahip olmadığı (Steinberg, 1999, s. 35), başkasını suçlayacak kimsenin olmamasından dolayı hayal kırıklığına uğradığı için bunu dengeleyebilecek birilerine ihtiyaç duyabilir. Bu durum bireysel spora katılanların daha fazla arkadaş desteğine ihtiyaç duymasına neden olmuş olabilir. Yapılan çalışmalarda; bireysel spor yapanların daha saldırgan davranışlar sergiliyor olmaları rekabet ortamında bütün sonuçlardan kendilerinin sorumlu tutulmasından kaynaklandığı biçiminde açıklanabilmektedir (Tutkun, Güner, Ağaoğlu ve Soslu, 2010). Saldırganlık teorileri incelendiğinde, Engellenme-Saldırganlık Teorisi'ne göre (Frustration-Aggression Theory), beklentilerine ulaşamayan bireyler, sonucu yükleyecekleri yani suçlayacakları birileri yoksa saldırgan davranışlar sergileme eğilimi göstermekte (Gould, 2003, s. 515) ve bu saldırganlığı da daha fazla bireysel spora katılanların sergiliyor olmaları (Tutkun ve arkadaşları, 2010), bireysel spora katılanların arkadaş desteğine takım sporuna katılanlara oranla daha fazla ihtiyaç duyuyor olmalarıyla açıklanabilir.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak, 13-15 yaş grubu ortaokul öğrencilerinin akran ilişkilerinde ve sosyal ilişki unsurlarında (aile ve arkadaş desteği) spora katılım etkili olmaktadır. Spora katılım arkadaş ilişkilerinde birlikte zaman geçirmede de etkili olmaktadır. Ayrıca spora katılım arkadaş desteği alma oranını artırmaktadır. Bununla birlikte bireysel sporlara katılan çocuklarında yine takım sporlarına katılanlara oranla daha fazla arkadaş desteği aldıkları, yani spor türünün sosyal destek unsurları üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Başka bir ifadeyle, ergenlik dönemindeki çocuklarda nitelikli arkadaş ilişkisi ve arkadaş desteği almada spora katılım etkili olmaktadır. Bu nedenle; ergenlik dönemindeki çocukların ruh sağlığı ve sosyal ilişkilerinin geliştirilebilmesi için spora katılımlarının desteklenmesi, bireysel sporlara katılan çocuklara ayrı bir özenin gösterilmesi, duyarlı davranılması ve onlara duygusal ve sosyal desteğin verilmesi önerilebilir.

Yazışma Adresi (Corresponding Address):

Doç. Dr. Zekai PEHLEVAN
Mersin Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
E-posta: zpehlivan@mersin.edu.tr
Telefon No: 0532 4752002
Faks No: 0324 3610127

Kaynaklar

1. **Alpa-Bilbay, A.** (1999). *Effectiveness of a social skills training program to enhance the peer relations of low accepted fourth grade children* (Unpublished master's thesis). Bogazici University, Istanbul.
2. **Atik, Z. E., Çoban, A. E., Çok, F., Doğan, T., ve Karaman, N. G.** (2014). Akran ilişkileri ölçeği'nin türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(2), 433-446.
3. **Ayyash-Abdo, H.** (2002). Adolescent suicide: An ecological approach. *Psychology in the Schools*, 39, 459-475.
4. **Barrerra, M.** (1986). Distinction between social support concepts, measures, and models. *American Journal of Community Psychology*, 14, 413-445.
5. **Bates, D. S., & Toro, P. A.** (1999). Developing measures to assess social support among homeless and poor people. *Journal of Community Psychology*, 27(2), 137-156.
6. **Bukowski, W. M., Hoza, B., & Boivin, M.** (1994). Measuring friendship quality during preandearly adolescence: The development and psychometric properties of the Friendship Qualities Scale. *Journal of Social and Personal Relationships*, 11, 471-84.
7. **Coakley, J.** (2001). *Sports in society: Issues and controversies* (Seventh Edition). New York: McGraw-Hill.
8. **Çimen, S.** (2000). *Ankara'da üniversite anaokullarına devam eden beş altı yaş çocuklarının psiko-sosyal gelişimlerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Ankara.

9. **Dowda, M., Dishman, R. K., Pfeiffer, K., & Pate, R. R.** (2007). Family support for physical activity in girls from 8th to 12th grade in South Carolina. *Preventive Medicine*, 44, 153-159.
10. **Duyan, V., Gelbal, S., ve Var, E. Ç.** (2013). The adaptation study of the provision of social relations scale to Turkish. *Hacettepe University Journal of Education*, 44, 159-169.
11. **El-Dardiry, G., Dimitrakaki, C., Tzavara, C., Ravens-Sieberer, U., & Tountas, Y.** (2012). Child health-related quality of life and parental social capital in Greece: An exploratory study. *Social Indicators Research*, 105(1), 75-92, doi. 10.1007/s11205-010-9764-7.
12. **Freeman, P., & Rees, T.** (2008) The effects of perceived and received support on objective performance outcome. *European Journal of Sport Science*, 8(6), 359-368, doi. 10.1080/17461390802261439, Erişim adresi: <http://www.tandfonline.com/loi/tejs20>
13. **Gill, D. L., Gross J. B., & Huddleston, S.** (1983). Participation motivation in young sports. *International Journal of Sport Psychology*, 14, 1-14.
14. **Gould, D.** (2003). *Foundations of Sport and Exercise Psychology* (3th Ed.). USA: Human Kinetics, Champaign, IL.
15. **Greenberg, T., Siegel, J., & Leitch, C.** (1983). The nature and importance of attachment relationships to parents and peers during adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 12, 373-386.
16. **Gülay, H.** (2010). *Okulöncesi Dönemde Akran İlişkileri* (Birinci Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
17. **Hardin, M., & Greer, J. D.** (2009). The influence of gender-role socialization, media use and sports participation on perceptions of gender-appropriate sports. *Journal of Sport Behavior*, 32(2), 207-226.
18. **Hergüner, G.** (1991). Çocuğun spora yönelmesinde ailenin rolü ve önemi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 91-95.
19. **Hong, J. S., Espelage, D. L., & Sterzing, P. R.** (2017). Understanding the antecedents of adverse peer relationships among early adolescents in the united states: An ecological systems analysis. *Youth & Society*, 49(8), 999-1022, doi. 10.1177/0044118X15569215.
20. **Hünük, D., Özdemir, R. A., Yıldırım, G. ve Aşçı, H.** (2013). 6-8. Sınıf öğrencilerinin fiziksel aktiviteye katılımında algıladıkları sosyal desteğin rolü. *Eğitim ve Bilim*, 38(170), 3-18.
21. **Leavy, R. L.** (1983). Social support and psychological disorder: A review. *Journal of Community Psychology*, 11(1), 3-21.
22. **Marcia, J. E.** (1980). Identity and adolescence. In J. Adelson (Ed.), *Handbook of Adolescent Psychology* (pp. 159-187). New York: Wiley.
23. **Marris, M., & Ross, W.** (1976). *Quines book of olympic records* (s. 17). Bamdam Books, Newyork. 10.1177/0011128717738232.
24. **Murphy, B. C.** (2002). An integrative examination of peer conflict: Children's reported goals, emotions, and behaviors. *Social Development*, 11, 534-557.
25. **Novak, D., & Kawachi, I.** (2015). Influence of different domains of social capital on psychological distress among Croatian high school students. *International Journal of Mental Health Systems*. 9(18), doi. 10.1186/s13033-015-0010-1.
26. **Novak, D., Milanovic, I., Janic, S. R, Štefan, L., & Kristicevic, T.** (2016). The influence of social capital domains on selfrated health among Serbian high-school students? A school-based cross-sectional study. *Journal of Sports Science and Medicine*, 5(2), 33-38.
27. **Orçan, M.** (2010). Sosyal gelişim. M. E. Deniz (Ed.), *Erken çocukluk döneminde gelişim içinde* (s. 126-174). İstanbul: Maya Akademi.
28. **Ornstein, A. C., & Hunkins, F. P.** (2016). *Eğitim programı: Temelleri, ilkeleri ve sorunlar* (A. Arı, Çev.) (2. Baskı). Konya: Eğitim Yayınları.

29. **Oyar, Z. B., Aşçı, F. H., Çelebi, M., ve Mülazımoğlu, Ö.** (2001). Spora katılım güdüsü ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 12(2), 21-32.
30. **Özdemir-Topaloğlu, A.** (2013). *Etkinlik temelli sosyal beceri eğitiminin çocukların akran ilişkilerine etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi, Konya. Erişim adresi: <http://acikerisim.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/>
31. **Rees, T., & Hardy, L.** (2000). An examination of the social support experiences of highlevel sports performers. *The Sport Psychologist*, 14, 327-347.
32. **Rees, T., Hardy, L., & Evans, L.** (2007). Construct validity of the social support survey in sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 8, 355-368. doi:10.1016/ J.Psychsport.2006.06.005
33. **Rees, T., Mitchell, I., Evans, L., & Hardy, L.** (2010). Stressors, social support and psychological responses to sport injury in high- and low-performance standard participants. *Psychology of Sport and Exercise*, 11, 505-512, Erişim adresi: www.elsevier.com/locate/psychsport
34. **Shields, D. L. L., & Bredemeier, B. J. L.** (1995). *Character development and physical activity*. England: Human Kinetics, Champaign, IL.
35. **Shumaker, S. A., & Brownell, A.** (1984). Toward a theory of social support: Closing conceptual gaps. *Journal of Sociat Issues*, 40(4), 11-36.
36. **Smith, A.** (1999). Perceptions of peer relationships and physical activity in early adolescence. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 21, 329-350.
37. **Steinberg, L.** (1999). *Adolescence* (15th), USA: The McGraw-Hill Companies, Inc.
38. **Turner, R. J., Frankel, B. G., & Levin, D. M.** (1983). Social support: conceptualization, measurement, and implications for mental health. In J. R. Greeley (Ed.), *Research in community and mental health* (pp. 67-111). Greenwich, CT: JAI Press.
39. **Tutkun, E., Güner, B. Ç., Ağaoglu, S. A., ve Soslu, R.** (2010). Takım sporları ve bireysel sporlar yapan sporcuların saldırganlık düzeylerinin değerlendirilmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 23-29. Erişim adresi: <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/omuspd/>
40. **Vitro, F., Boivin, M., & Bukowski, W. M.** (2011). The role of friendship in child and adolescent psychosocial development. In K. H. Rubbin, W. M. Bukowski, & B. Laursen (Eds.), *Handbook of peer interactions, relations, and groups* (pp. 570-571). NY: The Guilford Press.
41. **Waterman, A. S.** (1982). Identity development from adolescence to adulthood: An extension of theory and a review of research. *Developmental Psychology*, 18(3), 341-358.
42. **Weiss, M. R., Smitt, A. L., & Theeboom, M.** (1996). "That's what friends are for": Childeren's and teenagers' perceptions of peer relationships and the sport domain. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 18, 347-379.
43. **Wu, Q., Xie, B., Chou, C.P., Palmer, P. H., Gallaher, P. E., & Johnson, C. A.** (2010). Understanding the effect of social capital on the depression of urban chinese adolescents: an integrative framework. *Am J Community Psychol*, 45(1-2), 1-16. Doi: 10.1007/s10464-009-9284-2.
44. **Yavuzer, H.** (1999). *Ana baba ve çocuk*. (12. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
45. **Yetim, A.** (2000). Sporun sosyal görünümü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 63-72.
46. **Yörükoğlu, A.** (2012). *Gençlik çağı ruh sağlığı ve ruhsal sorunlar*. İstanbul: Özgür Yayınevi.

Sporda Zihinsel Antrenman Envanteri'nin (SZAЕ) Uyarlama Çalışması

Yunus Emre YARAYAN¹, Ekrem Levent İLHAN¹

¹Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

Araştırma Makalesi

Öz

Bu araştırmanın amacı Sporda Zihinsel Antrenman Envanterini (SZAЕ) Türkçeye uyarlamak, geçerlik ve güvenilirlik çalışma sonuçlarını ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışmaya farklı spor branşlarında (futbol, basketbol, hentbol, voleybol, tenis, badminton, atletizm, judo, tekvando, boks, güreş) aktif olarak spor hayatına devam eden 166'sı erkek ($\bar{X}_{yaş}=22,37\pm2,95$), 140'ı kadın ($\bar{X}_{yaş}=21,39\pm2,80$) olmak üzere toplam 306 sporcu gönüllü olarak katılmıştır. Envanter 20 madde ve 5 alt boyuttan (Zihinsel Temel Beceriler, Zihinsel Performans Becerileri, Kişilerarası Beceriler, Kendinle Konuşma, Zihinsel Canlandırma) oluşmaktadır ve 5'li Likert tipinde değerlendirilmektedir. Verilerin analizinde envanterin yapı geçerliğine ilişkin olarak Açıklayıcı Faktör Analizi ve Doğrulamalı Faktör Analizi iç tutarlılığın belirlenmesi için ise, Cronbach Alfa güvenilirlik analizi kullanılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonucu belirlenen 5 faktör yapısı SZAЕ'nin %69.219'unu açıklamaktadır. Doğrulamalı faktör analiz sonuçlarında uyum iyiliği indeks değerleri, $\chi^2/sd(\chi^2=303.69, sd=164)=1.85$, GFI=0.91, CFI=0.95, NFI=0.91, AGFI=0.88, RMSEA=0.53, SRMR=0.48, RMR=0.34, olarak belirlenmiştir. Envanterin iç tutarlılık kat sayılarının ise, 0.82 ile 0.91 arasında değiştiği belirlenmiştir. Sonuç olarak, "Sporda Zihinsel Antrenman Envanteri"nin Türkçe versiyonunun sporcular için geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Spor, Zihinsel antrenman, Geçerlik, Güvenirlik

Geliş Tarihi/Received: 26.3.2018

Kabul Tarihi/Accepted: 10.7.2018

The Sport Mental Training Questionnaire (SMTQ) Adaptation Study

Abstract

The purpose of this research is to adapt the Mental Training Questionnaire-SMTQ to Turkish, to show the results of the study of validity and reliability at the sport. For this purpose, a total of 306 athletes participated in the study voluntarily, 166 of whom were male ($M_{age}=22,37\pm2,95$), and 140 were female ($M_{age}=21,39\pm2,80$) who were active in different sport branches. (football, basketball, handball, volleyball, tennis, badminton, athleticism, judo, taekwondo, boxing, wrestling). SMTQ consists of 20 items and 5 sub-dimensions (Mental Foundational Skills, Mental Performance Skills, Interpersonal Skills, Self Talk, Mental Imagery) and is evaluated as 5 Likert type. In the analysis of the data, Exploratory Factor Analysis and Confirmatory Factor Analysis were used for construct validity of the questionnaire, and Cronbach Alfa reliability analysis was used for internal consistency determination. The five factor structure determined by the exploratory factor analysis explains %69.219 of the SMTQ. In the confirmatory factor analysis results, the goodness of fit index values were determined as χ^2/sd ($\chi^2=303.69$, $sd=164$)=1.85, $GFI=0.91$, $CFI=0.95$, $NFI=0.91$, $AGFI=0.88$, $RMSEA=0.53$, $SRMR=0.48$, $RMR=0.34$. It was determined that the internal consistency coefficients of the questionnaire changed between 0.82 and 0.91. As a result, it can be said that the Turkish version of "Mental Training Questionnaire-SMTQ" is a valid and reliable measurement tool for athletes.

Keywords: Sport, Mental training, Validity, Reliability

Giriş

Günümüz sporlarında, kazanma ve kaybetme arasındaki çizgi giderek incelmekte ve artan performans yoğunluğu sporcular üzerinde büyük bir baskı oluşturmaktadır. Bu nedenle, son yıllarda psikolojik faktörlerin farkındalığının artırılmasıyla birlikte, sporcuların ve antrenörlerin fiziksel çalışma kadar psikolojik çalışmalara da önem vermeleri gerekmektedir.

Bu psikolojik çalışmalar arasında zihinsel antrenman sporunun performansını arttırmada ve müsabakalara hazır olma konusunda en önemli çalışmalardan biri sayılmaktadır (Weinberg ve Gould, 2003). Nitekim spor psikolojisindeki araştırmalar, zihinsel antrenmanın başarılı bir performans sağladığını ve sporcuları kişisel olarak geliştirdiğini ortaya çıkarmıştır (Bakker ve Kayser, 1994; Patrick ve Hrycaiko, 1998; Mamassis ve Doganis, 2004; Vealey 2007; Lutz ve arkadaşları, 2009).

Zihinsel antrenman kavramı araştırmacılar tarafından, bir bireyin iç ve dış, zihinsel ve fiziksel davranış ve deneyimlerini kontrol etme ve değiştirmeyi amaçlayan psikolojik tekniklerin bütünü (Unestahl, 1982), bir hareketin uygulama yapmadan yoğun bir şekilde zihinde canlandırılması (Hecker ve Kaczor, 1988), müsabaka veya antrenman esnasında ortaya çıkabilecek olumlu veya olumsuz durumlara karşı gerçekleştirilmesi düşünülen hareketin pratik olmaksızın planlı ve yoğun olarak zihinde canlandırılması (Koruç ve Bayar, 1990), bir spor faaliyeti sırasında, ondan önce veya daha sonra bu faaliyette bulunan kişiye etki eden algı, dikkat, öğrenme, motivasyon, stres vb. psikolojik süreçlerin sevk ve idaresinin sistemli bir şekilde iyileştirilmesi (İkizler ve Karagözoğlu, 1997), fiziksel aktivitenin yer almadığı pasif bir öğrenme süreci (Altıntaş ve Akalan, 2008) olarak farklı şekillerde tanımlanmıştır. Sportif performansın en önemli bileşenlerinden biri

olarak düşünülen zihinsel antrenman farklı veri toplama araçlarıyla betimlenerek ölçülmeye çalışılmaktadır.

İlgili alan yazında yer alan zihinsel beceri ve zihinsel tekniklerle ilgili ölçme araçlarını; Psikolojik Performans Envanteri (Psychological Performance Inventory) (Loehr, 1986), Psikolojik Beceri Envanteri (Psychological Skills Inventory For Sport) (Mahoney, Gabriel ve Perkins, 1987), Sporda İmgeleme Envanteri (Sport Imagery Questionnaire) (Hall, Mack, Paivio ve Hausenblas, 1998), Performans Stratejileri Testi (Test Of Performance Strategies) (Thomas, Murphy ve Hardy, 1999), Ottawa Mental Yetenek Değerlendirme Ölçeği (The Ottawa Mental Skills Assessment) (Durand-Bush, Salmela ve Green-Demers, 2001) ve Sporda İmgeleme Yeteneği Envanteri (Sport Imagery Ability Questionnaire) (Williams ve Cumming, 2011) olarak sıralayabiliriz.

Zihinsel beceri ve zihinsel teknikler arasındaki ayrım kavramsal olarak önemlidir. Zihinsel bir beceri, belirli bir antrenman görevini (hedefini), dikkat odağını ya da stresle başa çıkmayı öğrenme becerisiyken; zihinsel teknik ise hedeflerini başarmak için kullanılan (zihinsel canlandırma, kendinle konuşma) özel bir süreçtir. Bu nedenle sporcular ve antrenörler hedefler belirlemeli ve bu hedeflere ulaşmak için etkili teknikler kullanmalıdırlar. Behnke, Tomczak, Kazcmarek, Komar ve Gracz (2017) tarafından Vealey (2007) modeline dayanarak geliştirilen Sporda Zihinsel Antrenman Envanteri (The Sport Mental Training Questionnaire), zihinsel beceriler ve zihinsel teknikler arasındaki ayrımı açıklayan kapsamlı bir zihinsel antrenman envanteridir. Sporda Zihinsel Antrenman Envanteri'nin alt boyutlarının kavramsal açıklamaları aşağıda verilmiştir.

Zihinsel Beceriler:

Zihinsel Temel Beceriler: Sporda başarıya ulaşmak için gerekli olan temel zihinsel beceriler olan kişisel kaynaklardır (Öz-Farkındalık, Üretken Düşünme, Özgüven, Başarıyı Sürdürme) (Vealey, 2007).

Zihinsel Performans Becerileri: Spor performansı sırasında becerilerin uygulanmasında kritik olan zihinsel becerilerdir (Algısal ve Bilişsel Beceriler, Dikkat, Odaklanma, Uyarılma) (Vealey, 2007).

Kişilerarası Beceriler: Kişisel gelişimin önemli olgunlaşma belirteçleri olan ve benlik kavramının açıklığı, kendini iyi hissetme duyguları ve başkalarıyla olan ilişki duygusu aracılığıyla üst düzey psikolojik işleyişe izin veren zihinsel becerilerdir (Kimlik Kazanımı, Kişilerarası Yetkinlik) (Vealey, 2007).

Zihinsel Teknikler:

Kendinle Konuşma (İçsel Konuşma): Sporcuların duygularını yorumladıkları, kendilerini değerlendirdikleri ve kendilerine yönerge veya destek verdikleri sözel diyalogdur (Hackfort ve Schwenkmezger, 1993).

Zihinsel Canlandırma: Gerekli ön koşullar oluşturulduktan sonra gerçekte deneyimlediğimiz her türlü durumu, gerçekten yapıyormuş gibi hayal etmektir. Tüm duyularımızı kullanarak deneyimlerimizi zihnimizde oluşturma veya yeniden yaratma

durumudur. Zihinsel antrenman literatüründe sporcular tarafından kullanılan en popüler zihinsel antrenman tekniğidir (Morris, Spittle ve Watt, 2005).

Bu doğrultuda Türkiye’de özellikle sporda zihinsel antrenmana yönelik olarak kullanılan zihinsel beceri ve zihinsel tekniklerin bütünleştirici ve çok boyutlu bir modeli olarak kullanılan bir veri toplama aracına rastlanmaması bu araştırmanın orijinalliğini oluşturmaktadır. Bu bağlamda araştırma kapsamında, Sporda Zihinsel Antrenman Envanteri’nin (The Sport Mental Training Questionnaire) Türkçe’ye çevrilmesi ve temel psikometrik özelliklerinin incelenerek alan yazınına kazandırılması hedeflenmektedir.

Yöntem

Araştırma Grubu

Araştırmaya farklı spor branşlarında (futbol, basketbol, hentbol, voleybol, tenis, badminton, atletizm, judo, tekvando, boks, güreş) lisanslı aktif olarak spor hayatına devam eden yaşları 18-28 arasında değişen 166’sı erkek ($\bar{X}_{yaş}=22,37\pm2,95$), 140’ı kadın ($\bar{X}_{yaş}=21,39\pm2,80$) olmak üzere toplam 306 sporcu gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcıların ortalama spor yapma deneyimi erkek sporcular için $10,02\pm6,16$ yıl, kadın sporcular için ise $8,19\pm4,69$ yıl olarak tespit edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Sporda Zihinsel Antrenman Envanteri: Zihinsel Antrenman Envanteri spor ortamında zihinsel antrenman uygulamalarında kullanılan zihinsel beceri ve zihinsel teknikleri ölçmek amacıyla Behnke ve arkadaşları (2017) tarafından geliştirilmiştir. Sporcular için geliştirilen bu envanter, Zihinsel Temel Beceriler (4 madde) $\alpha=.60$, Zihinsel Performans Becerileri (6 madde) $\alpha=.78$, Kişilerarası Beceriler (4 madde) $\alpha=.72$, Kendinle Konuşma (3 madde) $\alpha=.85$, Zihinsel Canlandırma (3 madde) $\alpha=.70$, olmak üzere 5 alt boyut ve 20 maddeden oluşmaktadır. 5’li likert tipi yapısında olan envanter (1) “Tamamen Katılmıyorum” ve (5) “Tamamen Katılıyorum” biçiminde puanlanmaktadır. Envanterden elde edilebilecek en düşük puan 20, en yüksek puan ise 100’dür (Behnke ve arkadaşları, 2017).

Kişisel Bilgi Formu: Araştırma kapsamına alınan sporcuların cinsiyet, yaş, spor dalı ve spor deneyimiyle ilgili demografik bilgilerini içeren sorulardan oluşmaktadır.

İşlem

Uygulama Aşaması: Envanterler sporculara dağıtılmadan önce, ilk olarak kendilerine araştırmanın amacı konusunda bilgi verilmiştir. Bu doğrultuda antrenman öncesinde antrenörlerinden gerekli izinler alındıktan sonra uygulanmıştır. Verilerin toplanmasında herhangi bir süre kısıtlaması yapılmamıştır.

Çeviri Aşaması: SZAE’nin Türkçe’ye çevrilmesi ve uyarlanması için ilk olarak envanterin ilk yazarı Maciej Behnke’den izin alınmıştır. Envanterin çevrilme sürecinde Brislin (1986) tarafından önerilen standart çeviri-geri çeviri (back translation) yöntemi kullanılmıştır. Envanterin İngilizce orijinali, önce araştırmacılar tarafından daha sonra da akademik olarak İngilizce eğitim görmüş iki

uzman psikolog, spor bilimleri alanında uzman üç kişi tarafından incelenip Türkçe'ye çevrilmiştir. Maddelerin orijinaline uygun ve aynı zamanda Türk toplumunda anlaşılır olmasına özen gösterilmiştir. Elde edilen envanterdeki maddeler birbiri ile karşılaştırılmış ve aynı çeviriye sahip maddeler belirlenmiştir. Aynı çeviriye sahip maddeler ve farklı çeviriye sahip maddelerin her bir çeviri şekli yeniden farklı uzmanlara verilerek tekrar İngilizce'ye çevrilmiştir. Geri çevirisi yapılan envanter maddeleri, orijinal envanter maddeleri ile karşılaştırılmış, farklılıklar, hatalar tespit edilmiştir. İngilizce çeviri orijinal envanter ile karşılaştırılarak birbirine en yakın çeviriler ile Türkçe envanter son şeklini almıştır. Envanterin Türkçe'ye çevrilmesi sürecinde yeni bir ifade geliştirilmemiş, orijinal biçimine bütünüyle bağlı kalmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi için SPSS 20 ve Lisrel 8.7 paket programları kullanılmıştır. Çalışmada ilk olarak analizlerin uygunluğu ve varsayımların kontrolü için boş verilerin değerlendirilmesi, normallik testi ve uç değerlerin belirlenmesi işlemleri yapılmıştır. Bu işlemler sonucunda, araştırmaya katılan toplam 306 sporcudan gelen yanıtlar doğrultusunda ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Bu doğrultuda Envanterin faktör yapısını incelemek amacıyla Açıklayıcı Faktör Analizi (exploratory factor analysis) ve özgün ölçeğin geliştirilmesindeki yaklaşıma uygun olarak da Doğrulayıcı Faktör Analizi (confirmatory factor analysis) kullanılmıştır. Ölçeğin alt boyutları ve toplam güvenilirliği için Cronbach alpha (α) iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır.

Bulgular

Envanterin Yapı Geçerliliği

Verilerin Faktör Analizi İçin Uygunluğunun Değerlendirilmesi

"Kaiser-Meyer-Olkin" (KMO) değerinin 0.60'dan yüksek olması ve Barlett küresellik testinin anlamlı çıkması ($p < .05$) verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2007). Bu iki değer Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Sporda Zihinsel Antrenman Envanterine Yönelik KMO ve Barlett Testi Sonuçları

Örneklem Ölçüm Yeterliliği	Değerler
Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Uyum Ölçüsü	,899
	χ^2 3247,940
Bartlett Küresellik Testi	Sd 190
	P ,000*

Tablo 1'de envanterin yapı geçerliğini test etmek için Açıklayıcı Faktör Analizi Direct Oblimin dönüştürmesi uygulanmıştır. "Kaiser-Meyer- Olkin" (KMO) tüm katılımcılar için 0,899'dur. Bu değer kritik değer olarak kabul edilen 0.60 değerinin (Büyüköztürk, 2014) üzerinde ve mükemmel değerde olduğu söylenebilir. Bartlett testi ile faktör analizinin değişkenler için uygun olup olmadığı da sınanmış ve Bartlett testi

sonucu tüm katılımcılar için ($\chi^2=3247,940$; $p<0.01$) anlamlı bulunmuştur. Elde edilen bu değerler değişkenler açısından faktör analizinin uygun olduğunu göstermektedir. Çalışmada envanteri oluşturan faktörleri ve bunların altındaki maddeleri belirlemek amacı ile uygulanan faktör matrisi sonucunda elde edilen alt boyutların faktör yükleri ve açıkladığı varyans Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Sporda Zihinsel Antrenman Envanteri’nin Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Maddeler	Faktör Yükleri	Açıkladığı % Varyans
Zihinsel Temel Beceriler	3. Aklıma koyduğum her şeyi başarabileceğime beni inandıran yüksek bir özgüvene sahibim.	,787	5,182
	7. Herhangi bir başarısızlık beni yıldırmaz, başarısızlık sonrası kendimi toparlayabilir ve devam edebilirim.	,789	
	10. Kendi değerimi, güçlü ve zayıf yanlarımı bilirim, bunları nasıl geliştireceğime dair plan yaparım.	,549	
	14. Atletik becerilerime inancım tamdır.	,729	
Zihinsel Performans Becerileri	1. Baskı altındayken duygularımı kontrol edebilirim.	,717	38,181
	5. Müsabaka sırasında baskı altında olduğum zamanlarda fiziksel ve zihinsel olarak rahatlığımı korur, yarışmaya hazır hale gelirim.	,742	
	8. Bir müsabaka sırasında performansıma yönelik dikkat dağıtıcı faktörlere kolayca uyum sağlarım.	,782	
	12. Bir müsabaka sırasında kontrolümü kaybettiğimde, doğru zamanda kontrolümü yeniden kazanabilirim.	,627	
	16. Müsabaka sırasında gereken hallerde rahatlayabilir, duygularımı kontrol edebilirim.	,679	
19. Dikkatimi performansım üzerinde toparlayıp bunu devam ettirebilirim, dikkatimin dağıldığı durumlarda ise kolayca odaklanabilirim.	,646		
Kişilerarası Beceriler	4. Ekibimin/takımının içinde belirlenmiş kuralları bilir ve uygularım.	,765	8,630
	11. Ekip/takım içindeki rolümü açıkça görür ve kabul ederim.	,869	
	15. Ekibimin/takımının bir parçası olduğumun farkındayım ve herkesin sahip olduğu rolü biliyorum.	,769	
	18. Müsabaka sırasında ekibim/takımım ile etkili bir iletişim kurabilirim.	,795	
Kendinle Konuşma (İçsel Konuşma)	2. Dikkatimi performansın temel unsurları (teknik, taktik, bedensel algı, vb.) üzerinde toplamak için kendimle konuşma yöntemini kullanırım.	,879	11,056
	6. Zor zamanların üstesinden gelmek için kendimle konuşma yöntemini kullanırım.	,959	
	13. Düşüncelerimi, duygularımı ve algılarımı düzenlemek için kendimle konuşurum.	,912	
Zihinsel Canlandırma	9. Müsabakaya hazırlanırken durumun hayali ile ilgili olası engelleri planlayarak ve heyecanı hissederek, gerçekçi bir “Zihinsel Canlandırma” kurgularım.	,871	6,170
	17. Duygularımı kontrol etmek için zihinsel canlandırmayı kullanırım.	,733	
	20. Müsabaka öncesinde, yarışma/maç performansımı olmasını istediğim şekilde zihnimde canlandırırım.	,755	

Tablo 2’de yapılan açımlayıcı faktör analiz Direct Oblimin dönüştürmesi sonucunda oluşan 5 faktör yapısının varyansın %69,219’nu açıkladığı tespit edilmiştir. “Zihinsel Temel Beceriler” alt boyutunun faktör yükleri 0.54-0.78, “Zihinsel Performans Becerileri” alt boyutunun faktör yükleri 0.62-0.78, “Kişilerarası Beceriler” alt boyutunun faktör yükleri 0.79-0.86 “Kendinle Konuşma” alt boyutunun faktör yükleri 0.87-0.95 “Zihinsel Canlandırma” alt boyutunun faktör yükleri ise 0.75-0.87 arasında değişmektedir. Envanterin alt boyut maddeleri ile orijinal formunda yer alan maddeler arasında farklılık bulunmamaktadır.

Doğrulamalı Faktör Analizi

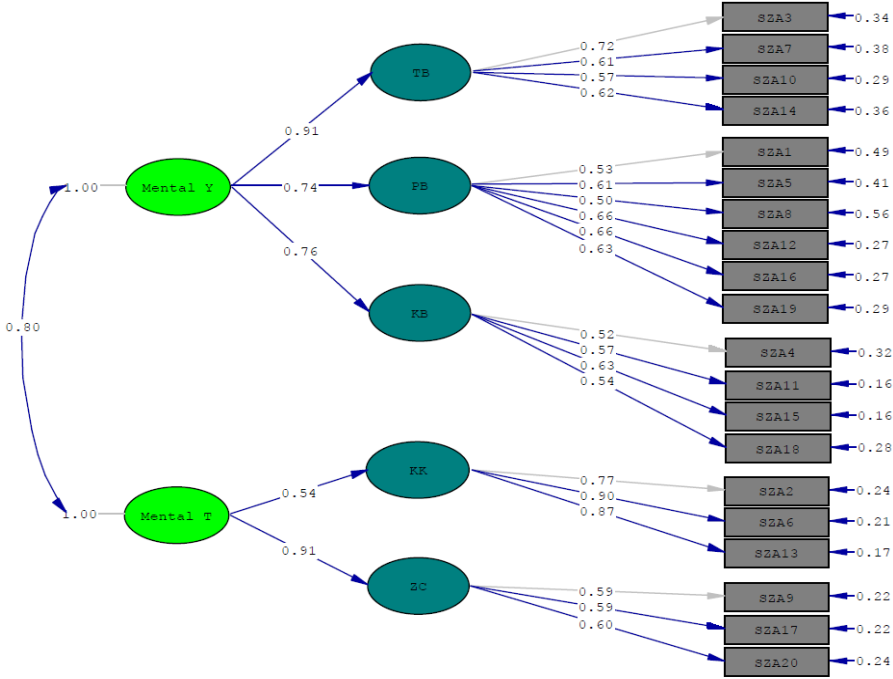
Envanterin orijinal formunun faktör yapısının, Türk sporcular ile yürütülen bu çalışmada doğrulanıp doğrulanmadığını incelemek amacıyla doğrulamalı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. DFA için çoklu uyum indeksleri kullanılmış ve ki-kare uyum değeri (χ^2/sd), Uyum İyiliği İndeksi (Goodness of Fit Index, GFI), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index, CFI), Normleştirilmiş Uyum İndeksi (Normed Fit Index, NFI), Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA), Standardize edilmiş ortalama hataların karekökü (Standardized Root Mean Square Residual SRMR) ve Ortalama Hataların Karekökü (Root Mean Square Residuals, RMR) uyum indeksleri incelenmiştir. Yapılan çalışmada uyum indeks değerleri Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Sporda Zihinsel Antrenman Envanteri’nin Doğrulamalı Faktör Analizine İlişkin Uyum İndeks Değerleri

Değerler	Normal Değer	Kabul Edilebilir Değer	SZAE
χ^2/sd	<2	<5	1.85
GFI	>0.95	>0.90	0.91
CFI	>0.95	>0.90	0.95
NFI	>0.95	>0.90	0.91
AGFI	>0.95	>0.90	0.88
RMSA	<0.05	<0.08	0.53
SRMR	<0.05	<0.08	0.48
RMR	<0.05	<0.08	0.34

(Hu ve Bentler, 1999; Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller 2003; Kline, 2005; Hooper ve Mullen 2008).

Tablo 3’te Doğrulamalı faktör analizi sonucunda 20 maddelik Sporda Zihinsel Antrenman Envanteri’nin 5 faktörlü yapısının bir model olarak doğrulandığı ve modelin iyi uyum gösterdiği ifade edilebilir.

Şekil 1. Doğrulayıcı Faktör Analiz Sonuçları

Şekil 1’de Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) analizi sonucunda, 20 maddeli SZAE’nin alt boyutları arasındaki kovaryans değerlerinin 0,54 ile 0,91 arasında değiştiği görülmektedir.

Bir ölçeğin yapı geçerliğine kanıt sağlamak için önerilen diğer bir yol ise o ölçeği oluşturan alt boyutlar arası korelasyonların hesaplanmasıdır (Şencan, 2005). Bu amaçla, SZAE’nin alt boyutları arasındaki korelasyonları hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Sporda Zihinsel Antrenman Envanteri'nin Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Değerleri

Alt Boyular (n=306)		Zihinsel Temel Beceriler	Zihinsel Performans Becerileri	Kişilerarası Beceriler	Kendinle Konuşma	Zihinsel Canlandırma
Zihinsel Temel Beceriler	R	1	,557**	,579**	,306**	,537**
	P		,000	,000	,000	,000
Zihinsel Performans Becerileri	R	,557**	1	,426**	,268**	,444**
	P	,000		,000	,000	,000
Kişilerarası Beceriler	R	,579**	,426**	1	,359**	,487**
	P	,000	,000		,000	,000
Kendinle Konuşma	R	,306**	,268**	,359**	1	,423**
	P	,000	,000	,000		,000
Zihinsel Canlandırma	R	,537**	,444**	,487**	,423**	1
	P	,000	,000	,000	,000	

**p<0,01

Tablo 4'te Envanterin alt boyutları arasındaki korelasyon değerlerine göre; tüm alt boyutlar arasında pozitif ve anlamlı ilişki tespit edilmiştir (p<0,01).

Envanterin Güvenirliği

Envanteri oluşturacak maddeleri ve envanterin güvenirliliğini belirlemek amacıyla, madde toplam test korelasyonu ve Cronbach alfa (α) iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. Faktör analizi sonrası elde edilen 5 alt boyut için Cronbach Alpha güvenirlilik katsayıları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Sporda Zihinsel Antrenman Envanteri'nin Alt Boyutlarına İlişkin İç Tutarlılık Katsayıları

Alt Boyutlar	Cronbach Alpha (α)
Zihinsel Temel Beceriler	.82
Zihinsel Performans Becerileri	.85
Kişilerarası Beceriler	.85
Kendinle Konuşma	.91
Zihinsel Canlandırma	.82
Envanterin Genel İç Tutarlılık Katsayısı	.91

Tablo 5'te araştırmalarda kullanılacak ölçme araçları için öngörülen güvenirlilik düzeyinin .70 olduğu (Tezbaşaran, 1996) dikkate alınır, alt boyutların ve envanterin genel iç tutarlılık kat sayılarının yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Sporda Zihinsel Antrenman Envanteri'nin Madde-Toplam Korelasyon Değerleri

Madde No	X	Madde-Toplam Korelasyonu	Madde Silindiğinde Alpha
M1	3,65	,463	,909
M2	3,87	,517	,907
M3	4,00	,616	,905
M4	4,33	,496	,908
M5	3,73	,536	,907
M6	3,89	,467	,909
M7	3,96	,551	,906
M8	3,42	,407	,910
M9	4,08	,540	,907
M10	4,07	,641	,904
M11	4,22	,580	,906
M12	3,73	,633	,904
M13	3,92	,503	,908
M14	4,03	,593	,905
M15	4,21	,640	,905
M16	3,72	,627	,905
M17	4,03	,619	,905
M18	4,15	,570	,906
M19	3,72	,590	,905
M20	4,25	,589	,906

Tablo 6'da madde-toplam test korelasyon değerleri görülmektedir. Madde-toplam test korelasyonu değerleri 0.40 ile 0.64 arasında değişmektedir. Araştırmacılar madde-toplam korelasyonu 0.30 ve daha yüksek olan maddelerin iyi derecede ayırt edicilik özelliğe sahip olduğunu belirtmektedir (Büyüköztürk, 2014). Ayrıca, Cronbach alfa değerleri incelendiğinde herhangi bir maddenin envanterden çıkarılmasının güvenilirliği arttırmadığı da belirlenmiştir.

Tartışma

Bu çalışmada, Behnke ve arkadaşları (2017) tarafından geliştirilen "Sporda Zihinsel Antrenman "Envanteri'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliğinin yapılması amaçlanmıştır. Öncelikle ölçeğin dil geçerliğini sağlamak üzere İngilizce, psikoloji ve spor bilimi alanlarında deneyimli beş uzmanın görüşlerine başvurulmuştur. Dilsel eşdeğerlik sağlandıktan sonra son şekli verilen envanter formu üzerinde uygulama yapılmıştır.

SZAE'de yer alan maddelerin faktör yapısını belirlemek amacı ile yapılan Açıklayıcı Faktör Analizi sonuçlarına göre Zihinsel Temel Beceriler, Zihinsel Performans Becerileri, Kişilerarası Beceriler, Kendinle Konuşma ve Zihinsel Canlandırma olmak üzere beş faktör orjinal form ile aynı şekilde desteklenmiştir. Belirlenen beş faktör yapısı varyansın 69,219'nu açıklamaktadır. Faktörlerdeki madde yük değerleri .54 ile .95 arasındadır. Elde edilen bu sonuçlara göre, SZAE'nin faktör yük değerlerinin .40'ın üzerinde olması envanterdeki maddelerin "çok iyi" olarak değerlendirileceğini işaret etmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2007). Bu doğrultuda, her maddenin ilgili olduğu alt boyut ile anlamlı düzeyde ve güçlü derecede ilişkili olduğu söylenebilir.

Sporda Zihinsel Antrenman Envanteri'nin faktör yapısı ayrıca DFA ile sınanmıştır. Yapılan analiz sonucunda 20 madde ve beş faktörden oluşan ölçeğin model uyumunun anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\chi^2/sd(sd=164)=1,85$ GFI=0.91, CFI=0.95, NFI=0.91, AGFI=0.88, RMSEA=0.53, SRMR=0.48, RMR=0.34). Bu sonuçlara göre ölçeğin model uyum indekslerinin yeterli düzeyde olduğu ve ölçeğin yapı geçerliğine sahip olduğu söylenebilir (Hu ve Bentler 1999; Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller 2003; Kline, 2005). Elde edilen bu sonuçlar, Behnke ve arkadaşları (2017) tarafından geliştirilen orijinal "Sporda Zihinsel Antrenman Envanteri"nin uyum indeks değerleri ile benzerdir. Envanterin yapı geçerliğine kanıt sağlamak için elde edilen bir diğer bulgu ise, envanterin alt boyutları arasındaki korelasyon değerlerinin tüm alt boyutlar arasında pozitif ve anlamlı çıkmasıdır.

Envanterin güvenilirliğini belirlemeye yönelik olarak iç tutarlık katsayısı sonuçları incelendiğinde bu değerlerin envanterin geneli ($\alpha=.91$), Zihinsel Temel Beceriler ($\alpha=.82$), Zihinsel Performans Becerileri ($\alpha=.85$), Kişilerarası Beceriler ($\alpha=.85$), Kendinle Konuşma ($\alpha=.91$), ve Zihinsel Canlandırma alt boyutu için ise ($\alpha=.82$) olarak belirlenmiştir. Envanter geneli ve beş alt boyut için de elde edilen güvenilirlik katsayıları Alpar (2001) tarafından oldukça güvenilir olarak ifade edilen 0.60-0.80 değerleri arasında yer almaktadır.

Bununla birlikte yapılan madde-toplam korelasyonu sonucuna göre; m1 numaralı maddenin (0,40) ile en düşük, m12 numaralı maddenin de (0,64) ile en yüksek değere sahip olduğu tespit edilmiştir. Nitekim araştırmacılar, madde toplam korelasyonunun 0,30 ve daha yüksek değerde olan maddelerin iyi derecede ayırt edicilik özelliğine sahip olduğunu ifade etmektedir (Büyüköztürk, 2014).

Sonuç ve Öneriler

Zihinsel antrenmanın temel unsurlarını anlamak, başarılı psikolojik değerlendirme ve atletik performansa hazırlık için çok önemlidir. Zihinsel beceri ve teknikleri incelemek amacıyla yapılan birtakım çalışmalara rağmen (Gardner ve Moore, 2006) zihinsel antrenman bileşenlerinin en iyi ve ayrıcalıklı yapısına dair hala çok az fikir birliği bulunmaktadır. Bu doğrultuda, sporda (Vealey, 2007) ve önceki zihinsel antrenman modellerine ve mevcut psikometrik araçlara dayanarak, sporda kullanılan zihinsel beceri ve tekniklerin bütünleştirici ve çok boyutlu bir modeli olan Sporda Zihinsel Antrenman

Envanteri'nin spor psikolojisi alanında kullanılacak yeni bir envanter olarak Türkçe literatüre kazandırılması açısından öneme sahip olduğu ifade edilebilir.

Sonuç olarak çalışma kapsamında; "Sporda Zihinsel Antrenman Envanteri"nin (20 madde) Türkçe formunun sporcuların zihinsel antrenmanda kullandıkları zihinsel beceri ve zihinsel tekniklerin belirlenmesinde geçerli ve güvenilir biçimde kullanılabileceği söylenebilir. Bununla birlikte, bundan sonra yapılacak çalışmalarda SZAE'nin örneklem sayısı ve örnekleme dahil edilecek diğer spor branşlarının yanında farklı yaş gruplarını ve spor deneyimini kapsayan sporcular ile yapılacak olan çalışmalar envanterin geçerlik ve güvenilirliğine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yazışma Adresi (Corresponding Address):

Arş. Gör. Yunus Emre YARAYAN

Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

E-posta: yunus.emre.yarayan@gmail.com

Kaynaklar

1. **Alpar, R.** (2001). *Spor bilimlerinde uygulamalı istatistik*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
2. **Altıntaş, A. ve Akalan, C.** (2008). Zihinsel antrenman ve yüksek performans. *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6, 39-43
3. **Bakker, F. C. ve Kayser, C. S.** (1994). Effect of a self-help mental training programme. *International Journal of Sport Psychology*, 25, 158-175.
4. **Behnke, M. Tomczak, M. Kaczmarak, L. Komar, M. Gracz, Z.** (2017). The sport mental training questionnaire: development and validation. *Current Psychology*, 37, 1-13
5. **Brislin, R. W.** (1986). The wording and translation of research instruments. W.J. Lonner, J.W. Berry (Ed.), *Field methods in educational research* (1st ed.). Newbury Park, CA: Sage Publications.
6. **Büyüköztürk, Ş.** (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
7. **Büyüköztürk, Ş.** (2014). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: istatistik, araştırma deseni SPSS uygulamaları ve yorum*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

8. **Durand-Bush, N. Salmela, J. H. ve Green-Demers, I.** (2001). The Ottawa mental skills assessment tool. *The Sport Psychologist*, 15, 1-19.
9. **Gardner, F. ve Moore, Z.** (2006). *Clinical sport psychology*. Human Kinetics.
10. **Hackfort, D. ve Schwenkmezger, P.** (1993). Anxiety. In R.N. Singer, M. Murphy ve L.K. Tennant (Ed.), *Handbook of research on sport psychology*, New York: Macmillan.
11. **Hall, C. Mack, D. Paivio, A. Hausenblas, H.** (1998). Imagery use by athletes: development of the sport imagery questionnaire. *International Journal of Sport Psychology*, 29, 73-89.
12. **Hecker, J. E. Kaczor, L. M.** (1988). Application of imagery theory to sport psychology. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 10, 363-373.
13. **Hooper, D. Coughlan, J. ve Mullen, M. R.** (2008). Structural equation modelling: guidelines for determining model fit. *The Electronic Journal of Business Research Methods*, 6, 53-60.
14. **Hu, L. T. ve Bentler, P. M.** (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structural analysis: conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 55-65.
15. **İkizler, C. Karagözoğlu, C.** (1997) *Sporda başarının psikolojisi*, İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım.
16. **Kline, R. B.** (2005). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: The Guilford Press.
17. **Koruç, Z. Bayar, P.** (1990). *Kitle sporu ve spor psikolojisi*. Spor ahlaki ve spor felsefesine yeni yaklaşımlar sempozyumu, İstanbul Üniversitesi.
18. **Loehr, J. E.** (1986). *Mental toughness training for sports: achieving athletic excellence*. London: Penguin Books.
19. **Lutz, A. Slagter, H. A. Rawlings, N. B. Francis, A. D. Greischar, L. L. ve Davidson, R. J.** (2009). Mental training enhances attentional stability: neural and behavioral evidence. *Journal of Neuroscience*, 29, 13418-13427.
20. **Mahoney, M. J. Gabriel, T. J. ve Perkins, T. S.** (1987). Psychological skills and exceptional athletic performance. *The Sport Psychologist*, 1, 181-199.
21. **Mamassis, G. ve Doganis, G.** (2004). The effects of a mental training program on juniors' precompetitive anxiety, self-confidence, and tennis performance. *Journal of Applied Sport Psychology*, 16, 118-137.
22. **Morris, T. Spittle, M. ve Watt, A. P.** (2005). *Imagery in sport*. Champaign, IL: Human Kinetics.
23. **Patrick, T. D. ve Hrycaiko, D. W.** (1998). Effects of a mental training package on an endurance performance. *Sport Psychologist*, 12, 283-299.
24. **Schermelleh-Engel, K. Moosbrugger, H. Müller, H.** (2003). Evaluating the fit of structural equation models: tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8, 23-74.
25. **Şencan, H.** (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenirlik ve geçerlik*. Ankara: Seçkin Yayınları.
26. **Tabachnick, B. ve Fidell, L.** (2007). *Using multivariate statistics*. Boston: Allyn ve Bacon.
27. **Tezbaşaran, A.** (1997). *Likert tipi ölçek hazırlama kılavuzu*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
28. **Unestahl, L. E.** (1982). *Teori och praktik (hypnosis in theory and practice)*. Örebro: Veje,
29. **Vealey, R. S.** (2007). Mental skills training in sport. In Editors (eds.), *Handbook of Sport Psychology* (Third Edition).
30. **Weinberg, RS. Gould D.** (2003) *Foundations of sport and exercise psychology*. Champaign, Ill, Human Kinetics.

31. **Williams, S. E. ve Cumming, J.** (2011). Measuring athlete imagery ability: the sport imagery ability questionnaire. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 33, 416–440.
32. **Thomas, P. R. Murphy, S. M, ve Hardy, L.** (1999). Test of performance strategies: development and preliminary validation of a comprehensive measure of athletes' psychological skills. *Journal of Sports Sciences*, 17, 697–711.

Sporda Kişiler Arası Davranışlar Ölçeği (SKD) Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması

Mevlüt YILDIZ¹, Ender ŞENEL¹

¹Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

Araştırma Makalesi

Öz

Bu çalışmanın amacı, Rocchi, Pelletier ve Desmerais (2016) tarafından geliştirilen Sporda Kişiler Arası Davranışlar Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması, geçerlik ve güvenirlik analizlerinin yapılmasıdır. Araştırmaya çeşitli spor branşlarından 281 sporcu katılmıştır. Katılımcıların %39.9'u kadın, %60.1'i erkektir. Yaş ortalamaları 22.94±3.56, spor yaşı ortalamaları ise 9.34±4.86'dır. Ölçeğin Türkçeye uyarlanması için çeviri-geri çeviri yöntemi kullanılmıştır. Bu işlemten sonra elde edilen Türkçe form sporculara internet ortamında gönderilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliliği için sporculardan toplanan veriler üzerinden doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmış ve elde edilen uyum indeksleri değerlendirilmiştir. Veriler AMOS programında analiz edilmiştir. Ölçeğin Türkçe formunun orijinal ölçekte olduğu gibi 6 faktörlü bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Ölçeğin güvenirlik analizleri bileşik güvenirlik ve alfa katsayısı ile hesaplanmıştır. Ayrıca sporculardan, Deci ve Ryan (1991) tarafından geliştirilen, Bacanlı ve Cihangir-Çankaya (2003) tarafından Türkçeye uyarlanan İhtiyaç Doyumu Ölçeği ve Watson, Clark ve Tellegen (1988) tarafından geliştirilen, Gençöz (2000) tarafından Türkçeye uyarlanan Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği kullanılarak veriler toplanmıştır. Toplanan bu veriler Sporda Kişiler Arası Davranışlar Ölçeği ile ilişkilendirilerek geçerlik çalışması yapılmıştır. Sonuç olarak, elde edilen bulgular Sporda Kişiler Arası Davranışlar Ölçeğinin Türkçe formunun 14 yaş ve üzeri Türk sporcularda da kullanılabilirliğini göstermiştir.

Anahtar kelimeler: Kişiler arası davranış, Ölçek uyarlama, Geçerlik, Güvenirlik

Geliş Tarihi/Received: 22.5.2018

Kabul Tarihi/Accepted: 14.8.2018

Interpersonal Behaviors Questionnaire in Sport Validity and Reliability of Turkish Form

Abstract

The aim of this study was to translate in Turkish, analyze reliability validity of the Interpersonal Behaviors Questionnaire in Sport (IBQ), developed by Rocchi, Pelletier and Desmerais (2016). 281 athletes from various sporting branches participated in the study. 39.9% of the participants were females and 60.1% of them were males. The ages of participants were between 14 and 36 years and the sporting age mean of the participants were found to be 9.34 ± 4.86 . The age mean of them was found to be 22.94 ± 3.56 . Translation-back translation method was used to translate the scale to Turkish. After this process Turkish version of the questionnaire was sent to athletes through web. Collected data from athletes was analyzed in AMOS by using Confirmatory Factor Analysis. Furthermore, analysis showed that the Turkish version of the questionnaire had 6-dimensional structure as it was in the original one. Cronbach's alpha value was used for internal consistency. The Turkish version was correlated with need satisfaction, developed by Deci ve Ryan (1991), adapted by Bacanlı ve Cihangir-Çankaya (2003), and Positive and Negative Emotions Scale developed by Watson, Clark and Tellegen (1988), adapted by Gençöz (2000) for the validity analysis. Consequently, it was found that The Turkish version of IBQ was suitable to use for samples including Turkish athletes at the ages of 14 and over.

Keywords: *Interpersonal relationship, Scale adaptation, Validity, Reliability*

Giriş

Sporcuların performanslarının ve kulüplerine bağlılıklarının artırılması için psikolojik ihtiyaçlarının tatmin edilmesi ve motivasyonlarının sağlanması gerekmektedir. Bu konuda birçok motivasyon kuramı geliştirilmiştir. Bunlardan biride Ryan ve Deci tarafından geliştirilen Öz-Belirleme kuramıdır. İçsel motivasyon ve kendi kendini yönetme vurgusu yapan öz-belirleme kuramı, 1970'li yıllarda Edward Deci tarafından hazırlanıp sonrasında Richard Ryan'ın yardımıyla geliştirilmiş bir motivasyon kuramıdır (Çankaya, 2009). Bu kuram, egzersiz ve spor psikolojisinde giderek artan popüler bir motivasyon teorisi haline gelmiştir (Roberts, 2001). Bu kuram temel psikolojik gereksinimler olan özerklik, yetkinlik-yeterlilik ve bağlılıktan oluşmaktadır. Sporda özerkliğe duyulan ihtiyaç, bireylerin kendi ilgi alanları ve değerleri doğrultusunda hareket etme ihtiyacını temsil eder. Yetkinlik, sporcuların becerilerini ustaca geliştirmeleri için gereklidir. Bağlılığa olan ihtiyaç ise destekleyici bir sosyal ortam ve sporla ilgilenen diğer insanlarla, kişilerarası bağlantılara ihtiyaç duyma hislerini temsil etmektedir (Vallerand, 2001). İnsanın motivasyonu ve kişiliği üzerinde azalan psikolojik sağlık ve olumsuz davranışlara karşı gelişen bu kuram, sosyal ve çevresel koşullara odaklanan bir bakış açısı getirmiştir (Ryan ve Deci, 2002).

Sporcularda psikolojik ihtiyaçlar, tatmin edici düzeyde olduğu sürece, güçlü kişilerarası bağlar ve takım birliği duygusu gelişir, bu gelişimle birlikte takım performansının artış göstermesine önemli katkı sağlar (Bruner ve arkadaşları, 2014). Özellikle antrenörler sportif müsabakalarda kişilerarası bağ kurulmasında önemli birer

temsili olarak ortaya çıkmaktadır (Amorose, 2007). Bu bağlamda, sporcularda motivasyonun gelişiminde antrenörlerin kullandığı farklı motivasyon türleri performansın artırılmasına önemli katkı sağlamaktadır (Horn, 2008). Ayrıca antrenör yaklaşımları sporcuların motivasyonu üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. Takım sporu ile ilgili olarak bir sporcunun kendisi ile takımının aynı hedeflere ulaşma çabası, kişilerarası davranışın ve motivasyonun önemli bir belirleyicisi olarak görülmektedir (Blanchard ve arkadaşları, 2009). Bazı araştırmaların sonuçları, antrenörlerin, sporcuların başarı hedeflerini ve kişilerarası ilişkilerini pozitif yönde etkilediğini göstermektedir (Conroy ve arkadaşları, 2006; Morris ve Kavussanu, 2008). Özellikle takım sporlarında bireysel ilişkiler, grup yapılarını ve alışkanlıklarını, grup ilişkilerini etkilemektedir. Kısacası bu faktörler takım ortamını kolektif olarak etkilemektedir. Futbol takımında her oyuncunun yetenek, motivasyon deneyim vb. gibi bireysel özelliklere sahip olması bu duruma örnek olarak verilebilir. Bu özellikler, grup ilişkilerinin ve durumlarını otomatik olarak etkilediğinden kişilerarası iletişim müsabaka esnasında performansa olumlu katkı sağlar (Gill ve Williams, 2008). Bazı araştırma sonuçlarına göre sporcular arasında iletişim eksikliğinden kaynaklanan sorunlar, sporcuların motivasyonlarını olumsuz yönde etkilemekte, buna bağlı olarak performans da düşmektedir (Barker ve arkadaşları, 2007).

Sportif performansın önemli belirleyicilerinden olan kişiler arası ilişkilerin ölçülmesi için Türkçe literatürde ölçüm aracı eksikliği bulunmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmanın, spor bilimleri alanında Türkçe literatüre önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı, sporda kişiler arası davranışlar ölçeğinin çeviri, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını yapmaktır.

Yöntem

Katılımcılar

Tablo 1. Katılımcıların demografik bilgileri

Değişkenler		Ort±S.S	Frekans	Yüzde
Yaş		22.94±3.56	14-36yıl	-
Spor yaşı		9.34±4.86	3-30 yıl	-
Antrenörle çalışma süresi (Yıl)		3.73±3.36	1-18 yıl	-
Antrenman Saati		2.24±.69	1-5 saat	-
Cinsiyet	Kadın		112	39.9
	Erkek		169	60.1

Tablo 1. Katılımcıların demografik bilgileri (devam)

Brans		Frekans	Yüzde
	Artistik Cimn.	1	0.36
	Atletizm	6	2.14
	Badminton	6	2.14
	Basketbol	17	6.05
	Boks	8	2.85
	Cimnastik	4	1.42
	Dağcılık	1	0.36
	Dans	2	0.71
	Flag Futbol	6	2.14
	Futbol	112	39.9
	Güreş	6	2.14
	Hentbol	4	1.42
	Hokey	10	3.60
	Kano	1	0.36
	Karate	3	1.07
	Kick Boks	16	5.69
	Korumalı futbol	1	0.36
	Kürek	1	0.36
	Masa Tenisi	2	0.71
	MuayThai	11	3.91
	Rugby	1	0.36
	Su Topu	2	0.71
	Taekwon-do	7	2.49
	Tenis	12	4.27
	Triatlon	8	2.85
	Voleybol	9	3.20
	Vücut Geliştirme	8	2.85
	Wushu	4	1.42
	Yüzme	13	4.62
Antrenmana Gidilen Gün	1	6	2.14
	2	20	7.12
	3	57	20.3
	4	54	19.2
	5	71	25.3
	6	66	23.5
	7	7	2.49
Günlük Ortalama Antrenman Yapılan Süre (sa)	1	17	6.05
	2	200	71.2
	3	47	16.7
	4	13	4.62
	5	4	1.42

Araştırmaya çeşitli spor branşlarından 281 sporcu katılmıştır. Katılımcıların %39.9'u kadın, %60.1'i erkektir. Katılımcılar 14-36 yaşlar arasındadır ve spor yaş ortalaması 9.34 ± 4.86 olarak bulunmuştur. Katılımcıların yaş ortalamasının 22.94 ± 3.56 olduğu tespit edilmiştir. Sporcularda, aktif olarak müsabakalara katılıyor olma şartı aranmıştır.

Çeviri Süreci

Sporda Kişiler Arası Davranışlar Ölçeği İngilizce ve Türkçeyi iyi bilen, spor psikolojisi alanında çalışmaları olan iki akademisyen tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Elde edilen Türkçe form orijinal ölçekle birlikte 2 İngilizce dil uzmanına gönderilerek maddelerin anlam bütünlüğü değerlendirmeleri istenmiştir. Uzmanlardan gelen görüşler doğrultusunda son düzenlemeler yapılarak orijinal ölçekle oluşan son Türkçe form spor bilimleri alanında çalışmaları olan beş akademisyene gönderilmiş, maddelerin hem İngilizce-Türkçe anlam bütünlüğü hem de spor ortamına ilişkin uygunluğu açısından değerlendirmeleri istenmiştir. Uzman görüşleri alındıktan sonra gerekli düzeltmeler yapılmış, son Türkçe form iki dil uzmanı tarafından İngilizceye çevrilmiştir. Önceki verilen çeviri ve değerlendirme süreçlerine katılmayan İngilizce ve Türkçeyi iyi bilen iki akademisyen orijinal ölçek ile geri çevirisi yapılan ölçeği anlam bakımından değerlendirmiştir. Anlam bütünlüğü sağlandıktan sonra Türkçe son form hazır hale gelmiştir.

Veri Toplama Araçları

Sporda Kişiler Arası Davranışlar Ölçeği: Ölçek, Rocchi, Pelletier ve Desmarais (2016) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin 24 maddeden oluşan 6 alt boyutu bulunmaktadır (Özerklik-destekleyici, Özerklik-engelleme, Yeterlilik-destekleyici, Yeterlilik-engelleyici, İlişkililik-destekleyici, İlişkililik-engelleyici). Sporcular ölçekte bulunan 24 maddeyi "Antrenörüm..." kalıbıyla cevaplayarak antrenörlerinin kişiler arası davranışlardaki yaklaşımını belirtmiştir. SKD ölçeği likert tipi bir ölçektir ve her madde 1 (kesinlikle katılmıyorum)-7 (kesinlikle katılıyorum) arasında derecelendirilmiştir. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır.

İhtiyaç Doyumu Ölçeği: Ölçek, öz-belirleme kuramı temel alınarak bireylerin ihtiyaç doyumlarını belirlemek için Deci ve Ryan (1991) tarafından geliştirilmiş, Bacanlı ve Cihangir-Çankaya (2003) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Özerklik, yeterlik ve ilişkili olma üzere üç alt boyuttan oluşan ölçeğin 20 maddesi bulunmaktadır. Ölçek maddeleri 1 ile 7 arasında derecelendirilmektedir.

Negatif ve Pozitif Duygu Ölçeği: Watson, Clark ve Tellegen (1988) tarafından geliştirilen, Gençöz (2000) tarafından Türkçeye uyarlanan Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği kullanılarak sporcuların negatif ve pozitif duygularına ilişkin veriler toplanmıştır. Ölçeğin 20 maddeden oluşan, negatif ve pozitif duygu alt boyutları bulunmaktadır. Ölçek maddeleri 1 (çok az veya hiç) – 5 (çok fazla) arasında derecelendirilmektedir.

Verilerin Toplanması

Veriler 2017-2018 sezonunda bireysel ve takım sporlarında aktif olarak müsabakalara katılan sporculardan toplanmıştır. Araştırmacılar tarafından çevrimiçi ortamda hazırlanan form sporculara gönderilerek araştırmanın amacı açıklanmıştır. Öncelikle sporculara araştırmaya katılmak isteyip istemedikleri sorulmuş, gönüllü olan sporculardan formu doldurmaları istenmiştir.

Verilerin Analizi

Veriler SPSS 22.0 programında kayıt altına alınmıştır. Sporcuların demografik bilgileri ve özelliklerine ilişkin analizler yüzde ve frekans ile analiz edilmiştir. Ölçeğin faktör yapısı, AMOS programında Doğrulamalı Faktör Analizi kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular

Tablo 2. SKD alt boyutları arasındaki kovaryanslar

Kovaryanslar			Tahmin	P
Özerklik-Destekleyici	↔	Özerklik-Engelleme	-,936	p<0.05
Özerklik-Destekleyici	↔	Yeterlilik-Destekleyici	,798	p<0.05
Özerklik-Destekleyici	↔	Yeterlilik-Engelleme	-,666	p<0.05
Özerklik-Destekleyici	↔	İlişkिलilik-Destekleyici	1,302	p<0.05
Özerklik-Destekleyici	↔	İlişkिलilik-Engelleme	-,768	p<0.05
Özerklik-Engelleme	↔	Yeterlilik-Destekleyici	-,516	p<0.05
Özerklik-Engelleme	↔	Yeterlilik-Engelleme	,927	p<0.05
Özerklik-Engelleme	↔	İlişkिलilik-Destekleyici	-,892	p<0.05
Özerklik-Engelleme	↔	İlişkिलilik-Engelleme	,803	p<0.05
Yeterlilik-Destekleyici	↔	Yeterlilik-Engelleme	-,490	p<0.05
Yeterlilik-Destekleyici	↔	İlişkिलilik-Destekleyici	,719	p<0.05
Yeterlilik-Destekleyici	↔	İlişkिलilik-Engelleme	-,454	p<0.05
Yeterlilik-Engelleme	↔	İlişkिलilik-Destekleyici	-,634	p<0.05
Yeterlilik-Engelleme	↔	İlişkिलilik-Engelleme	,698	p<0.05
İlişkिलilik-Destekleyici	↔	İlişkिलilik-Engelleme	-,792	p<0.05

SKD ölçeği 6 faktörlü bir yapıya sahiptir. Tablo 2'de faktörler arasında kovaryans tahminleri verilmiştir. Buna göre 6 faktörün birbiriyle ilişkili olduğu tespit edilmiş, kovaryansların istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür.

Tablo 3. SKD ölçeğinin faktör yapısı, faktör yükleri, faktör-faktör korelasyonu, bileşik güvenirlik ve alfa katsayısı, DFA model uyum indeksleri ve ölçüt bağımlı geçerlik analizleri

Maddeler	(KMO=.91, Bartlett test=.000)	Ölçüm hatası varyansları	Faktörler						
			F1	F2	F3	F4	F5	F6	
			Madde Faktör Yükleri						
Bana, kendi seçimlerimi yapmamda özgürlük tanır.		.68	.56						
Kararlarımı destekler.		.43	.75						
Kendim için yaptığım seçimleri destekler.		.36	.80						
Kendi kararlarımı vermem için beni teşvik eder.		.36	.76						
İsteddiği şeyleri kendi tarzında yapmam için bana baskı yapar.		.42	.45						
Bana kendi fikirlerini dayatır		.79	.46						
Belli davranışları benimsemem için bana baskı yapar.		.78	.37						
Seçimlerimi sınırlar.		.86	.66						
Becerilerimi geliştirmem için beni teşvik eder.		.56	.56						
Değerli geribildirimler sağlar.		.68	.65						
Hedeflerime ulaşmam için yeteneklerim olduğunu kabul eder.		.57	.66						
Başarabileceğimi söyler.		.56	.63						
Büyük ihtimalle başarısız olacağımı söyler.		.85	.38						
Yetersiz olduğuma dair söylemlerde bulunur.		.74	.51						
Gelişim gösterme kapasitemden şüphe duyar.		.40	.77						
Zorlukların üstesinden gelme yeteneğimden şüphe duyar.		.52	.69						
Yaptıklarımınla ilgilenir.		.51	.70						
Beni tanımak için zaman ayırır.		.43	.75						
Benimle zaman geçirmekten gerçekten hoşlanır.		.61	.62						
Benimle ilgilenir		.34	.81						
Moralim bozuk olduğunda beni rahatlatmaz.		.62	.61						
Birlikte zaman geçirdiğimizde bana mesafelidir.		.84	.39						
Benimle iletişim kurmaz.		.56	.66						
Beni umursamaz.		.64	.60						

Faktör	Ort.	s.s	Skew.	cr	α	Faktör-Faktör Korelasyonu					
Özerklik-Destekleyici	5,58	1,20	-.84	.82	.82						
Özerklik-Engelleme	2,75	1,27	.45	.55	.71	-.49**					
Yeterlilik-Destekleyici	5,97	.99	-.95	.72	.75	.75**	-.40**				
Yeterlilik-Engelleme	2,07	1,04	.88	.68	.67	-.44**	.53**	-.48**			
İlişkililik-Destekleyici	5,48	1,26	-.73	.81	.82	.78**	-.49**	.67**	-.40**		
İlişkililik-Engelleme	2,13	1,08	1,04	.65	.66	-.59**	.55**	-.58**	.60**	-.60**	

	χ^2	df	χ^2/df	RMSEA	SRMR	CFI
6 faktörlü yapı	538.743	226	2.38	0.07	0.05	.90

SKD, İhtiyaç Doymu, Pozitif ve Negatif Duygu arasındaki ilişki

	Ort.±s.s.	İhtiyaç Doymu	Pozitif Duygu	Negatif Duygu
Özerklik-Destekleyici	5.58±1.20	.38**	.44**	-.29**
Özerklik-Engelleme	2.75±1.27	-.25**	-.27**	.31**
Yeterlilik-Destekleyici	5.97±0.99	.46**	.48**	-.25**
Yeterlilik-Engelleme	2.07±1.04	-.40**	-.28**	.37**
İlişkililik-Destekleyici	5.48±1.26	.38**	.38**	-.19**
İlişkililik-Engelleme	2.13±1.08	-.40**	-.30**	.38**

Tablo 3'te SKD ölçeğinin faktör yapısına ilişkin sonuçlar verilmiştir. KMO değeri (0.91) ve Bartlett's Sphericity ($p=0.000$) testi verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermiştir. Kaiser (1974) KMO değerinin 0.5 altında kabul edilemez, 0.5'lerde kötü, 0.6'larda vasat, 0.7'lerde orta, 0.8'lerde mükemmel, 0.9'larda ise muhteşem olduğunu belirtmiştir.

Doğrulamalı faktör analizi sonucunda ölçeğin uyum indeksleri $\chi^2=538,743$, $df=226$, $\chi^2/df=2.38$, CFI=.90, RMSEA=.07, SRMR=0.05 olarak bulunmuştur. Ölçeğin faktör yükleri 0.38 ile 0.81 arasındadır. Ölçeğin faktör-faktör korelasyon analizi SKD ölçeğinin alt boyutları arasında orta düzeyde ilişki olduğunu göstermiştir.

Ölçeğin ölçüt bağıntılı geçerliği için, ihtiyaç doyumu, pozitif ve negatif duygu ölçek puanları ile SKD alt ölçekleri arasında Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Özerklik-destekleyici boyutu ile ihtiyaç doyumu ($r=.38$, $p<0.01$) ve pozitif duygu ($r=.44$, $p<0.01$) arasında pozitif yönlü ilişki tespit edilirken, negatif duygu ($r=-.29$, $p<0.01$) ile negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Özerklik-engelleme boyutu ile negatif duygu ($r=.31$, $p<0.01$) arasında pozitif yönlü ilişki bulunurken, ihtiyaç doyumu ($r=-.25$, $p<0.01$) ve pozitif duygu ($r=-.27$, $p<0.01$) arasında negatif yönlü ilişki görülmüştür. Yeterlik-destekleyici boyutu ile ihtiyaç doyumu ($r=.46$, $p<0.01$) ve pozitif duygu ($r=.48$, $p<0.01$) arasında pozitif yönlü ilişki tespit edilirken, negatif duygu ($r=-.25$, $p<0.01$) ile negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Yeterlilik-engelleme boyutu ile negatif duygu ($r=.37$, $p<0.01$) arasında pozitif yönlü ilişki bulunurken, ihtiyaç doyumu ($r=-.40$, $p<0.01$) ve pozitif duygu ($r=-.28$, $p<0.01$) arasında negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir.

İlişkilerlik-destekleyici boyutu ile ihtiyaç doyumu ($r=.38$, $p<0.01$) ve pozitif duygu ($r=.39$, $p<0.01$) arasında pozitif yönlü ilişki tespit edilirken, negatif duygu ($r=-.19$, $p<0.01$) ile negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. İlişkilerlik-engelleme boyutu ile negatif duygu ($r=.38$, $p<0.01$) arasında pozitif yönlü ilişki bulunurken, ihtiyaç doyumu ($r=-.40$, $p<0.01$) ve pozitif duygu ($r=-.30$, $p<0.01$) arasında negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Ölçek faktörlerine ilişkin bileşik güvenirlik ve alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmanın sonucu, orijinal ölçekte olduğu gibi, SKD ölçeğinin Türkçe formunun 6 faktörlü yapıya sahip olduğunu göstermiştir. SKD ölçeğinin faktör yapısı DFA ile analiz edilmiştir. DFA, daha önce kuramsal temelli modellerin test edilmesinde kullanım için daha uygun bir yöntemdir (Fabrigar, Wegener, MacCallum, & Strahan, 1999; Hurley ve arkadaşları, 1997; Thompson, 2004; Meydan ve Şeşen, 2011; Kline, 2015; Coffee, Freeman ve Allen, 2017). Dolayısıyla, birinci düzey çok faktörlü bir model olan SKD ölçeği, AMOS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Birincil seviye DFA oluşturulan modele ilişkin faktörler arasındaki ilişkinin de modele dahil edilmesini sağlamaktadır (Meydan ve Şeşen, 2011). Analiz aşamasında, maksimum olabilirlik yöntemi kullanılmış, modele ilişkin uyum indeksleri için, mutlak uyum indekslerinden (Hu ve Bentler, 1999) ki kare (χ^2), serbestlik derecesi (df), ki karenin serbestlik derecesine bölümü, RMSEA (Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü) SRMR (standardize edilmiş kök ortalama kare artık), fazlalık uyum

indekslerinden CFI (Karşılaştırmalı Uyum İndeksi) değerleri incelenmiştir. Mutlak Uyum İndeksi, bir öncül modelin örnek veriyi ne kadar iyi yeniden ürettiğini değerlendirirken, artırmalı uyum indeksi, hedef model ile daha sınırlı, iç içe temel bir modeli karşılaştırarak uyumdaki orantılı gelişimi ölçmektedir (Hu ve Bentler, 1999).

χ^2 , iç içe model karşılaştırmaları, diğer uyum indekslerinin hesaplanması gibi amaçlarla kullanılmaktadır. SRMR, girdi matrisinde gözlenen korelasyonlarla model tarafından yordanan korelasyonlar arasındaki ortalama farkları olarak değerlendirilebilir. RMSEA, merkezi olmayan χ^2 dağılımına bağlı evren temelli bir indekstir, ki bu indeks model uyumu mükemmel olmadığında, uyum işlevinin dağılımıdır. CFI ise, daha sınırlı, iç içe temel bir model ile ilişkili kullanıcıya özgü bir çözümün uyumunu değerlendirmektedir. Özellikle, temel model “sıfır” ya da “bağımsız” modeldir, ki hiçbir kısıtlama gösterge varyansları üstüne yerleştirilmemesine rağmen, burada tüm girdi göstergeleri arasındaki ortak değişkeler (kovaryans) sıfıra sabitlenmektedir (Brown, 2015).

Bu araştırmada, ölçeğe ilişkin bileşik güvenilirlik katsayısı ve Cronbach’salpa katsayısı hesaplanmıştır. Hata ölçümleri pozitif ilişkili olduğunda alfa katsayısı bir bileşiğin doğru güvenilirliği için aşırı tahminde bulunabilmektedir (Rae, 2006). Bir bileşik en az iki farklı değişkenin toplamına dayanan değişkendir. Yapısal eşitlik modelleri mantıklı bileşik güvenilirlik sağladığından ve tau denkleğinin bulunmadığı durumlarda bileşik güvenilirliğin kullanılmasının daha uygun olduğu belirtilmektedir (Thurber ve Bonyne, 2011). Bileşik güvenilirlik DFA’da sonrasında tespit edilen faktör yükleri ve hata varyansları kullanılarak hesaplanır (Yang ve Green, 2011). Hem bileşik güvenilirlik hem de alfa katsayıları ölçeğin güvenilir olduğunu göstermiştir. Güvenirlik katsayısı .70 ve üzerinde olan ölçeklerin güvenilir olduğu kabul edilmektedir (Tezbaşaran, 1997), ancak iç tutarlık katsayıları ölçekte yer alan madde sayısından etkilenebildiğinden, katsayılar madde sayısı arttıkça yükselme eğilimi gösterdiğinden (Urbina, 2004) madde sayısı az olan ölçeklerde güvenilirlik katsayısının .50’yi geçmesi durumunda katsayı yeterli görülmektedir (Raines-Eudy, 2000). Bu araştırmada faktör yapısı DFA ile test edildiğinden bileşik güvenilirlik ve alfa katsayısının birlikte verilmesi, ölçeğin güvenilirliği ve tutarlılığını göstermek açısından önemlidir. Bileşik güvenilirlik ve Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları alt faktörlerin güvenilir olduğu göstermiştir.

DFA uyum indeksleri, 6 faktörlü modelin kabul edilebilir bir uyuma sahip olduğunu göstermiştir (Iacobucci, 2010; Hair ve arkadaşları, 2010; Hu ve Bentler, 1999; Jöreskog ve Sörbom, 1986; Bentler, 1995; Steiger ve Lind, 1980; Kline, 2016). Bunun yanı sıra, ölçeğin spor ortamında kişiler arası davranışlara ilişkin sporcu algısını ölçebildiği tespit edilmiştir. Bu araştırmanın sonuçları, aynı zamanda sporcuların antrenör davranışlarına ilişkin algılarını ölçtüğünü de göstermiştir. Rocchi, Pelletier ve Desmarais (2016) tarafından elde edilen bulgular bu sonucu destekler niteliktedir. Antrenörlerinin özerklik destekleyici, yeterlilik-destekleyici ve ilişkililik destekleyici olduğunu belirten sporcuların pozitif duygulara sahip olduğu, ihtiyaç doyumlarının da yüksek olduğu belirlenmiştir. Bunun aksine, antrenörlerinin özerklik, yeterlilik ve ilişkililik konusunda engelleme davranışları sergilediğini belirten sporcuların ihtiyaç doyumları düşük, negatif duyguları

ise yüksek düzeydedir. Özerklik-destekleyici olma, antrenörün sporcunun bakış açısını anlaması, onların duygularını kabul etmesi, uygun bilgi ve seçim fırsatları sağlaması demektir (Deci ve Ryan, 1980).

Antrenörler ve sporcular arasındaki ilişkide destekleyici ve engelleyici davranış modelleri sportif performansı doğrudan etkileyebilir. Spor ortamında, özerklik, ilişkililik, yeterlilik davranışlarının desteklenmesi sporcunun motivasyonunu etkilerken sportif performansı da artıracaktır. Dolayısıyla, antrenör ve sporcu arasındaki davranış modellerinin incelenmesi ve ölçülmesi sporda performans araştırmalarına katkı sağlayacaktır. Sonuç olarak, Sporda Kişiler Arası Davranışlar ölçeğinin Türk sporcularda geçerli ve güvenilir, sporcuların antrenör davranışlarına ilişkin algılarını ölçebilecek özellikte bir ölçek olduğu tespit edilmiştir. Rocchi, Pelletier ve Desmerais (2016) tarafından yapılan çalışmada ölçek hem antrenörler hem de sporcular tarafından cevaplanmıştır. Bu araştırma yalnızca sporcuların katılımıyla sınırlıdır. Ölçeğin faktör yapısının antrenörlerin katılımıyla da test edilmesi spor bilimleri alanına önemli bir katkı sağlayacaktır.

Yazışma Adresi (Corresponding Address):

Ender ŞENEL

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü, Menteşe/Muğla

E-posta: endersenel@gmail.com

Tel: +905062001694

Kaynaklar

1. **Amorose, A. J.** (2007). Coaching effectiveness: Exploring the relationship between coaching behavior and self-determined motivation. In M. S. Hagger & N. L. D. Chatzisarantis (Eds.), *Intrinsic motivation and self-determination in exercise and sport* (pp. 209-228). Champaign, IL: Human Kinetics.
2. **Bacanlı, H. ve Cihangir-Çankaya, Z.** (2003). *İhtiyaç doyumu ölçeği uyarlama çalışması*. VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresinde sunulan bildiri, İnönü Üniversitesi, Malatya.
3. **Barker, R., Gledhill, A., Lydon, C., Miles, A., Mulligan, C., Saffery, G., Sutton, L.** (2007). *BTEC National Sport, Book 1* (2nd ed.). Oxford: Heinemann.
4. **Bentler, P. M.** (1995). *EQS structural equations program manual*. Encino, CA: Multivariate Software, Inc.
5. **Blanchard, C. M., Amiot, C. E., Perreault, S., Vallerand, R. J., & Provencher, P.** (2009). Cohesiveness, coach's interpersonal style and psychological needs: Their effects on self-determination and athletes' subjective well-being. *Psychology of Sport and Exercise, 10*(5), 545-551.
6. **Brown, T. A.** (2015). *Confirmatory factor analysis for applied research*. Guilford Publications.

7. Bruner, M. W., Eys, M. A., Wilson, K. S., & Cote, J. (2014). Group cohesion and positive youth development in team sport athletes. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 3, 219-227.
8. Coffee, P., Freeman, P., & Allen, M. S. (2017). The TASS-Q: The Team-referent Availability of Social Support Questionnaire. *Psychology of Sport and Exercise*, 33, 55-65.
9. Conroy, D. E., Kaye, M. P., & Coatsworth, J. D. (2006). Coaching climates and the destructive effects of mastery-avoidance achievement goals on situational motivation. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 28, 69-92.
10. Çankaya, Z. C. (2009). Özerklik desteği, temel psikolojik ihtiyaçların doyumu ve öznel iyi olma: öz-belirleme kuramı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(31), 23-31.
11. Deci, E. L. and Ryan, R. M. (1980). The empirical exploration of intrinsic motivational processes. In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 13, pp. 39-80). New York: Academic Press.
12. Deci, E. L., & Ryan, R. (1991). A motivational approach to self: Integration in personality. In R. Dienstbier (Ed.), *Nebraska symposium on motivation. Perspectives on motivation* (pp. 237-288). Lincoln: University of Nebraska Press.
13. Fabrigar, L. R., Wegener, D. T., MacCallum, R. C., & Strahan, E. J. (1999). Evaluating the use of exploratory factor analysis in psychological research. *Psychological methods*, 4(3), 272.
14. Gençöz, T. (2000). Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(46), 19-26.
15. Gill, D. L., & Williams, L. (2008). *Psychological dynamics of spor tand exercise* (3rd ed.). Champaign, IL: Human Kinetics.
16. Hair, J. F, Jr, Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2010). Structural equations modeling. SEM: an introduction. In *Multivariate data analysis: a global perspective* (pp. 629-686). London: Pearson Education.
17. Horn, T. S. (2008). Coaching effectiveness in the sport domain. In T. S. Horn (Ed), *Advances in sport psychology* (3rd edition) (pp. 239-268). Champaign, IL: Human Kinetics.
18. Hu, L.T., & Bentler, P. (1999). Cut off criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55.
19. Hurley, A. E., Scandura, T. A., Schriesheim, C. A., Brannick, M. T., Seers, A., Vandenberg, R. J., et al. (1997). Exploratory and confirmatory factor analysis: Guidelines, issues, and alternatives. *Journal of Organizational Behavior*, 18, 667-683.
20. Iacobucci, D. (2010). Structural equations modeling: Fit indices, sample size, and advanced topics. *Journal of Consumer Psychology*, 20(1), 90-98.
21. Jöreskog, K. G., & Sörbom, D. (1986). *LISREL VI: Analysis of linear structural relationships by maximum likelihood, instrumental variables, and least squares methods*. Scientific Software.
22. Kaiser, H. F., 1974. An index of factorial simplicity. *Psychometrika*, 39(1), 31- 36.
23. Kline, R. B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling* (4th ed.). New York: The Guilford Press.
24. Meydan C., H., & Şeşen, H. (2011). *Yapısal Eşitlik Modellemesi AMOS uygulamaları*. Detay: Ankara.
25. Morris, R. L., & Kavussanu, M. (2008). Antecedents of approach-avoidance goals in sport. *Journal of Sports Sciences*, 26(5), 465-476.
26. Rae, G. (2006). Correcting Coefficient Alpha for Correlated Errors: Is α_k a Lower Bound to Reliability? *Applied Psychological Measurement*, 30(1), 56-59.

27. **Raines-Eudy, R.** (2000). Using structural equation modeling to test for differential reliability and validity: An empirical demonstration. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 7(1), 124-141.
28. **Roberts, G. C.** (2001). Understanding the dynamics of motivation in physical activity: The influence of achievement goals on motivational processes. In G. C. Roberts (Ed.), *Advances in motivation in sport and exercise* (pp. 1-50). Champaign, IL: Human Kinetics.
29. **Rocchi, M., Pelletier, L., & Desmarais, P.** (2017). The validity of the Interpersonal Behaviors Questionnaire (IBQ) in sport. *Measurement in physical education and exercise science*, 21(1), 15-25.
30. **Ryan, R. M., & Deci, E. L.** (2002). Overview of self-determination theory: An organismic dialectical perspective. In E. L. Deci, R. M. Ryan (Eds.), *Handbook of self-determination research* (pp. 3-33). Rochester, NY: University of Rochester Press.
31. **Steiger, J. H., & Lind, J. C.** (1980). *Statistically based tests for the number of common factors*. Paper presented at the annual meeting of the Psychometric Society, Iowa City, IA.
32. **Tezbaşaran, A.** (1997). *Likert tipi ölçek hazırlama kılavuzu*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
33. **Thompson, B.** (2004). *Exploratory and confirmatory factor analysis: Understanding concepts and applications*. American Psychological Association. Washington DC
34. **Thurber, S., & Bonyng, M.** (2011). SEM-based composite reliability estimates of the Crisis Acuity Rating Scale with children and adolescents. *Archives of Assessment Psychology*, 1(1), 1-17.
35. **Urbina, S.** (2004). *Essentials of psychological testing*. New Jersey: John Wiley & Sons. Inc.
36. **Vallerand, R.** (2001). A hierarchical model of intrinsic and extrinsic motivation in sport and exercise. In G. C. Roberts (Ed.), *Advances in motivation in sport and exercise* (pp. 263-319). Champaign, IL: Human Kinetics.
37. **Watson, D., Clark, L. A., & Tellegen, A.** (1988). Development and validation of brief measures of positive and negative affect: the PANAS scales. *Journal of personality and social psychology*, 54(6), 1063-1070.
38. **Yang, Y., & Green, S.B.** (2011). Coefficient Alpha: A reliability coefficient for the 21st century? *Journal of Psychoeducational Assessment*, 29(4) 377-392.

Ekler

"Antrenörüm..."
Özerklik-destekleyici
Bana kendi seçimlerim yapmamda özgürlük tanır.
Kararlarımı destekler.
Kendim için yaptığım seçimleri destekler.
Kendi kararlarımı vermem için beni teşvik eder.
Özerklik-engelleme
İstedığı şeyleri kendi tarzında yapmam için bana baskı yapar.
Bana kendi fikirlerini dayatır.
Belli davranışları benimsemem için bana baskı yapar.
Seçimlerimi sınırlar.
Yeterlilik-destekleyici
Becerilerimi geliştirmem için beni teşvik eder.
Değerli geribildirimler sağlar.
Hedeflerime ulaşmam için yeteneklerimin olduğunu kabul eder.
Başarabileceğimi söyler.
Yeterlilik-engelleyici
Büyük ihtimalle başarısız olacağımı söyler.
Yetersiz olduğuma dair söylemlerde bulunur.
Gelişim gösterme kapasitemden şüphe duyar.
Zorlukların üstesinden gelme yeteneğimden şüphe duyar.
İlişkililik-destekleyici
Yaptıklarımı ilgilenir.
Beni tanımak için zaman ayırır.
Benimle zaman geçirmekten gerçekten hoşlanır.
Benimle ilgilenir
İlişkililik-engelleyici
Moralim bozuk olduğunda beni rahatlatmaz.
Birlikte zaman geçirdiğimizde bana mesafelidir.
Benimle iletişim kurmaz.
Beni umursamaz.

Kent Merkezlerinde Halka Sunulan Sportif Rekreasyon Hizmet ve Tesislerin Bilinilirliğinin Sağlanmasında Yerel Medyanın Farkındalıklarının Belirlenmesi

Elif AYDIN¹, Sefa Şahan BİROL¹, Beyza Merve AKGÜL²

¹Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Karaman

²Gazi Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Ankara

Araştırma Makalesi

Öz

Bu çalışmanın amacı, Karaman ilinde halkın hizmetine sunulan sportif rekreasyon hizmet ve tesislerin bilinilirliğinin sağlanmasında yerel medya organlarının bu husustaki farkındalıklarını tespit edebilmektir. Araştırmanın evrenini, Karaman merkezli (ilçe haber siteleri hariç) internet ortamında haber yapan 24 yerel medya kuruluşu oluşturmaktadır, örneklemini bu 24 site içerisinde 6 yerel medya kuruluşu oluşturmaktadır. Yapılan nitel araştırmada, demografik bilgileri içeren soruların yanı sıra, sportif rekreasyon, yerel yönetimler ve medya ile ilgili sorular örneklem grubunu oluşturan medya kuruluşları sahiplerine sözel olarak yöneltilmiştir. Yapılan tematik içerik kodlaması sonrasında rekreasyon, yerel yönetimler ve medya içerikli üç tema oluşturulmuştur. İnternet ortamında haber yapan 6 yerel medya kuruluşu sahipleri ile yapılan görüşme sonrası elde edilen veriler doğrultusunda; katılımcıların sportif rekreasyon kavram bilgisi, içeriği ve Karaman ili merkezinde hizmet veren sportif rekreasyon tesisleri ve hizmetleri hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları ile bu tesis ve hizmetleri önemli buldukları, yerel yönetimlerle alakalı, sorumlu kuruluşu öncelikli olarak Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü olarak belirttikleri, medya ile ilgili olarak da, özellikle dijital medyanın halk üzerinde çok etkili olduğunu, sportif rekreasyon hizmet ve tesislerinin bilinilirliğinin sağlanması için medya organlarında kendilerince yeterli düzeyde habere yer verdiklerini ve kurumların bu bilinilirliğin sağlanması için mutlaka işbirliği içerisinde olması gerektiğini belirtmişlerdir. Sonuç olarak, Karaman ilinde hizmet veren yerel medya kuruluşlarının, kent merkezlerinde halka sunulan sportif rekreasyon hizmet ve tesislerin bilinilirliğinin sağlanmasında farkındalıklarının var olduğu ve bu hususta çalışmalarda buldukları tespit edilmiştir

Anahtar kelimeler: Sportif rekreasyon, Medya, Yerel yönetim

Geliş Tarihi/Received: 6.8.2018

Kabul Tarihi/Accepted: 17.9.2018

Determination of Awarenesses of Local Media in Ensuring the Recognition of Sportive Recreation Services and Facilities Presented in City Centers

Abstract

The aim of this study is to be able to determine the local media organizations' awareness about providing recognition of sportive recreation services and facilities offered to public in Karaman province. The universe consisted of 24 local media organizations reporting internet-based (except for district news sites) and research group consisted of 6 local media organizations from these 24 sites in Karaman. In this qualitative study, besides personal information questions, sportive recreation, local governments and media questions were asked the sampling group composed of owners of 6 local media organizations. Three themes which were sportive recreation, local governments and media were emerged after thematic content coding. In the direction of the data obtained after the interview with the owners of 6 local media organizations, participants were found to have sufficient knowledge of sportive recreation concept knowledge, content and sportive recreation facilities and services in the Karaman city center. Than findings indicate that the responsible establishment primarily stated as the Provincial Directorate of Youth Services and Sport by participants. Participants also specified that especially digital media is very effective on the people, they have provided sufficient level of place in their media organs to ensure the awareness of sportive recreation services and facilities and they institutions must cooperate in order to ensure this awareness. As a result, it has been determined that, local media organizations have awareness about providing recognition of sportive recreation services and facilities in city center and they have studies about this providing.

Keywords: Sportive recreation, Media, Local government

Giriş

Yerel yönetimler, bütün ülkelerde kamu yönetiminin önemli ve vazgeçilmez birimlerinden biridir (İnaç ve Ünal, 2014). Devlet sınırları içinde belli bir hukuk düzeninde anayasal kuruluşlar olarak tanımlanan yerel yönetimler 1864'den sonra Türkiye'nin yönetsel yapısı içerisinde yer almaya başlamıştır (Bilgisay, 2010).

Türkiye'de yerel yönetimler, il özel idareleri, büyükşehir belediyeleri, belediyeler, köyler ve bunların kendi aralarında kurmuş oldukları birliklerden oluşmaktadır ve yerel yönetimlere birçok konuda olduğu gibi sporla ilgili görev ve sorumluluklar da düşmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2014). 3289 sayılı "Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" ile de Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'ne gençlik ve spor alanlarında hizmet ve faaliyetlerin yaygınlaştırılması, geliştirilmesi ve teşvik edilmesi için gerekli tedbirleri alma ve söz konusu alanlarda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapma görevi verilmiştir (Uçar, 2015). Devletin öncelikli görevlerinden olan halk sağlığının korunması ilkesine bağlı olarak hükümetlerin teşviki ile yerel yönetimler tarafından park ve rekreasyon alanları yapılmaya başlanarak halkın boş zaman faaliyetlerinde spor yapmaya teşvik edilmesi sağlanmıştır. Bu programlar; spor ve fiziksel aktiviteyle ilişkili olarak kazanılan faydalarının yanı sıra rekreasyonu da vurgulamaktadır (MacPhail ve ark., 2010'dan aktaran Gümüş, Özgül, Karakılıç, 2017).

Rekreasyon, toplum içindeki kişilerin ya da grupların kendini daha iyi hissetmesine yönelik (Young, Potgieter ve Madiba, 2004) insanların çalışma saatleri dışındaki boş zamanlarında yaptıkları etkinlikleri ifade eden bir kavramdır (Karaküçük, 2008). Rekreasyon aktiviteleri içinde temeli fiziksel egzersize veya çeşitli spor branşlarının rekreatif amaçlı uygulanmasına dayanan ve rekreasyon aktivitelerinin büyük bir bölümünü oluşturan türüne sportif rekreasyon denmektedir (Chase, 1996'dan aktaran Şahin ve Kocabulut, 2014).

Çağdaş bir toplumda hem devleti yönetenlerin, hem de vatandaşların, yaşam kalitelerini geliştirmek için gayret sarf etmesi gerekmektedir. Rekreasyon amaçlı parklar ve serbest zaman hizmetleri bu doğrultuda düşünüldüğünde en önemli hizmet alanlarını oluşturmaktadır ve yönetimlerin de öncelikleri arasında yer almalıdır (Mobley, 2006). Yerel yönetimler, halka en kolay ulaşabilen, halkın istek ve taleplerini belirlemede halka yakınlıklarından dolayı en avantajlı olan yönetim kademeleridirler. Yerel yönetimler bu avantajı kullanarak halkı spor konusunda en iyi bir şekilde bilinçlendirme konumuna sahiptirler (Sivrikaya ve Doğu, 2011).

Yerel yönetimlerin sportif rekreasyon tesis ve hizmetleri ile ilgili halkın bilinirliğinin sağlanmasında en etkili araçlardan birisi de medyadır. Çünkü yerel medya demek, yerel unsurları ve yerel sorunları ortaya çıkartmak ve bu sorunlara ilişkin halkı bilgilendirmektir. Yani bir kamuoyu oluşturmak ya da bilinçlendirmektir (Sözen, 2004). Yerel medya, bölge halkının kültürel kimliğini korumak, haklarına sahip çıkmak, yöreye saygın bir konum kazandırmak görev ve yükümlülüğünü de üstlenmektedir. Bireyin yöresel yaşamındaki en büyük yardımcısı ve başvuru kaynağı olmaktadır (Yazıcı, 2015). Bu bağlamda, spora ilgi duyan kişi sayısının tüm dünyada artıyor olması ve spor endüstrisinin gelişmesi ile spor faaliyetlerinin medyada daha fazla yer alması beklenmektedir.

Toplumdaki çağdaş spor bilincinin yaygınlaştırılmasında medyanın etkinliği tartışılmaz bir gerçektir. Spor medyası, sadece hangi spor branşlarının veya hangi müsabakaların seçilip sunulacağına kararını vermez, sporu yorumlama, açıklama ve öğrenme biçimimizi çerçeveledirler. Spor medyası, halkı bilgilendirmek ve haber vermek konusunda önemli bir araçtır. Sporun kitlelerde yaygınlaştırılması için, jimnastikten tenise, eskrimden yüzmeye kadar diğer bütün amatör branşlara yer ayırarak, halkı bu sporlara katılıma teşvik etme gücüne sahiptir (Kalkınma Bakanlığı, 2014).

Kent merkezlerinde halka sunulan sportif rekreasyon hizmet ve tesislerin bilinirliğinin sağlanmasında yerel medyanın farkındalıklarını belirlemek ve bu bağlamda halkı bilinçlendirmek ve spora teşvik amaçlı yapılması gerekenlere dikkat çekmek için yapılan bu çalışma, sportif rekreasyonun bilinirliği konusunda işbirlikçi olabilecek farklı kurumlarla yapılacak diğer çalışmalara da kaynak niteliği olması açısından önem arz etmektedir.

Yöntem

Bu bölümde; araştırmanın modeli, araştırma grubu, verilerin toplanması, veri toplama araçları ve verilerin analizi sürecinde yapılan işlemler hakkında bilgiler yer almaktadır.

Araştırma Grubu

Araştırmanın evrenini, Karaman merkezli (ilçe haber siteleri hariç) internet ortamında haber yapan 24 yerel haber sitesi oluşturmakta olup, örneklemini bu 24 site içerisinde 6 yerel haber sitesi oluşturmaktadır. Görüşmeler adı geçen yerel haber sitelerinin sahipleri ile yapılmıştır. Araştırmaya dâhil olan haber sitelerinin katılımları gönüllülük esasına dayandırılmıştır. Bu çerçevede amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu Araştırmanın katılımcı seçimi var olan haber siteleri içerisinde en çok takip edilme oranına göre yapıldığı için bu yöntem tercih edilmiştir. Araştırma, nitel bir çalışmadır. Nitel araştırma tasarımı çerçevesinde durum analizi yaklaşımı benimsenmiştir. Nitel araştırma, sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde gerçekçi ve bütünsel bir biçimde irdelemeyi ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır. Bu çerçevede sosyal dünyanın göreceliğini esas alarak, sosyal olguların bir durumun kendine özgü boyutlarının ayrıştırılmasıyla anlaşılabilirliğini savunur. Bu temelde bireylere kendi hikâyelerini paylaşma ve seslerini duyurma imkânı vererek, sosyal olgulara ilişkin derin anlayışlar sunar (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Verilerin Toplanması

Araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme takvimine göre, sırayla katılımcılarla görüşülmüştür. Araştırmada veri toplayabilmek için görüşme yöntemi kullanılmıştır. Kuş (2003), araştırmalarda yaygın kullanılan veri toplama tekniklerinden biri olan görüşme ya da mülakatın; önceden hazırlanmış soruların sorulduğu ve karşıdaki kişinin sorulara yanıtlar verdiği amaçlı bir söyleşi olduğunu belirtmektedir. Görüşmenin diğer bir tanımı ise, önceden belirlenmiş ve ciddi bir hedefe yönelik yapılan, karşıdakine soru sorma yöntemiyle yanıtlar alan etkileşime dayalı bir iletişim sürecidir. Tanımda geçen belirtilen süreç, bu karşılıklı yapılacak iletişimin süregelen ve dinamik yapısını ifade eder. Bu dinamik yapı, karşılıklı bir etkileşime dayalı bir bağ kurmayı gerektirir. Görüşme sürecinin planlı ve amaçlı olması özelliği ise görüşme tekniğini, bir sohbet olmaktan farklı kılar ve onu hedeflere yönelik planlanmış bir veri toplama çalışması yapar. Görüşmede kullanılan soru ve cevap yöntemi veri toplarken bir ilişkiyi kurma ve veriye ulaşma yolu olarak nitelendirilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). İnsan yaşamında görüşmenin, önemli bir o kadar da eski bir yeri vardır. Görüşme bireylerin, çeşitli konulardaki bilgi, düşünce, tutum ve davranışları ile bunların olası nedenlerinin öğrenilmesinde en kestirme yol olarak kullanıla gelmiştir (Karasar, 2005).

Yerel yönetimlerin sportif rekreasyon hizmet ve tesisleri ile ilgili bilinirliğinin sağlanmasında medyanın rolünün belirlenmesine ilişkin yarı yapılandırılmış görüşme formu katılımcılara yöneltilmiştir. Bu formun hazırlanma aşamasında sportif rekreasyon, yerel yönetimler ve medya ile ilgili katılımcıların bu konu başlıklarına yönelik derinlemesine fikirlerini tespit edebilmek amacıyla belirlenen sorular sözel olarak

yöneltilmiştir. Bu özelliği doğrultusunda araştırma deseni olgu bilim (fenomenolojik) yaklaşımını içermektedir. Olgu bilim çalışmalarında genellikle belli bir olguya ilişkin bireysel algıların veya perspektiflerin ortaya çıkarılması ve yorumlanması amaçlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Moustakas (1994) olgu bilim çalışmalarının veri toplama aşamasının genellikle derinlemesine mülakatlara dayandığını altını çizerek, bu sürecin gözlemlerle tamamlanabileceğini belirtmektedir.

Çalışma grubuna dahil olan 6 yerel haber site sahibi ile mülakatlara başlanmadan önce, araştırmanın örneklem ölçütüne uygun 1 yerel haber sitesi sahibi ile pilot bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda araştırmacı detaylı bir mülakat denemesinde bulunma fırsatı yakalayarak, katılımcılarla etkili mülakat yapma hususunda tecrübe kazanmıştır. Ayrıca yerel yönetimlerin sportif rekreasyon hizmet ve tesisleri ile ilgili bilinirliğinin sağlanmasında medyanın rolünün belirlenmesine ilişkin bireysel deneyimlerin özünü anlayabilmek, paylaşılan ortak anlamları açığa çıkarabilmek ve derin bir anlayış sunabilmek için katılımcıların aktardıklarını dinleme, algılama ve yorumlama konusunda ciddi bir ön hazırlık olanağı elde etmiştir. Diğer taraftan gerçekleştirilen bu pilot çalışma, mülakat sorularının gözden geçirilmesini ve gerekli düzeltmelerin yapılmasını sağlamıştır. Söz konusu pilot çalışma sonucunda elde edilen verilerin analiz aşaması da mülakatların yazılı hale getirilmesi ve ayrıntılı bir biçimde okunması ile katılımcılar tarafından dile getirilen önemli ifadelere atıfta bulunularak ortak temaların ve anlam kümelerinin oluşturulması hususunda araştırmacıya pratik yapma imkânı tanımıştır. Böylece ana araştırma için bir temel oluşturulmuştur.

Pilot çalışma tamamlandıktan sonra araştırmanın ana çalışma grubu ile mülakatlara başlanmıştır. Bu kapsamda altı katılımcı ile (her biri 2 saate varan) derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda öncelikle araştırmanın amacı ve süreci açıklanmıştır. Sonrasında mülakat prosedürleri aktararak, etik prensipler ortaya koyulmuş ve gizlilik taahhüdünde bulunulmuştur. Araştırmacının, mülakat boyunca gözlem ve izlenimleri ile gerekli gördüğü diğer hususları not edebileceği hatırlatılmıştır. Güvene dayalı bir etkileşim sağlayabilmek adına böyle bir girişle başlayan mülakatlar, katılımcıların yaşadıkları evde gerçekleştirilmiş ve ortalama 120 dakika sürmüştür. Her ne kadar önceden yapılandırılmış bir mülakat formu hazırlanmış olsa da katılımcıların bunun ötesinde zengin bir anlatım sağlaması sonucunda esnek davranılarak mülakatlar genellikle doğal akışına bırakılmıştır. Özellikle yanıtların tam olarak anlaşılmadığı ve konunun dağılmaya başladığı durumlarda, mülakat soruları farklı biçimlerde ifade edilerek konuyla ilgili derinlemesine bilgi sağlanmaya çalışılmıştır. Buradaki amaç, verilen yanıtları belirli bir doğrultuda yönlendirmek değil; katılımcılara farklı yollardan ulaşarak araştırılan olguya odaklanılmasını ve ayrıntılı açıklamalar yapılmasını sağlamaktır.

Görüşme yöntemi ile elde edilen veriler, tematik içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Görüşme formundaki her bir soruya karşı gelen ifadeler çözümlenerek mevcut temalar çıkarılmıştır. Bunlar içinden en sık tekrar eden belli başlı temalara ulaşarak bir yargıya varılmaya çalışılmıştır. Bu genel temaların oluşturulmasına yön veren cevaplar örnek diyaloglar halinde temaların altında verilmiştir. Katılımcılar; harfler şeklinde

kodlanmıştır. Bu kodlama ile katılımcıların belirginleşmesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Veri Toplama Süreci

Karaman merkezli haber yapan ve en çok takip edilme oranına sahip 6 haber sitesi sahipleri ile haber merkezlerinin bulunduğu tesislere gidilerek görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Katılımcıların her biri ile yapılan görüşmeler, sessiz bir ortamda yapılmış ve bu sayede katılımcının vereceği cevaplara daha fazla yoğunlaşması sağlanmıştır. Katılımcıların ifadelerinin tam ve eksiksiz olarak alınabilmesi araştırmanın devamı için önemlidir. Bu sebeple, öncelikli olarak görüşmenin bu amaçla kayıt altına alınacağı katılımcıya aktarılarak kendisinden bu kayıt için izin talebinde bulunduktan ve olumlu cevabının alınmasının ardından görüşme kayıt altına alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın veri analiz aşamasında Moustakas'ın (1994) olgu bilim çalışmaları için önerdiği süreç temel alınmıştır. Sorulan sorulara karşılık alınan cevaplarla, sonucunda yaklaşık 18 sayfalık ham veri metni oluşmuştur. Bu süreçte araştırmacı, sportif rekreasyon alanında yerel yönetimler ve medya ile ilgili bireysel deneyimlerini de mümkün olduğunca bir kenara bırakmaya ve yargıda bulunmaktan kaçınmaya çalışmıştır. Böylece önyargılarından uzaklaşmaya ve tüm dikkatini katılımcıların deneyimleri üzerinde yoğunlaştırmaya özen göstermiştir. Daha sonra mülakat metinleri tek tek ele alınmış ve her biri ayrıntılı bir biçimde irdelenerek veriler derinlemesine analiz edilmiştir. Bu doğrultuda katılımcıların yerel yönetimlerin sportif rekreasyon hizmet ve tesisleri ile ilgili bilinirliğinin sağlanmasında medyanın rolünün belirlenmesine ilişkin görüşlerinin ne olduğuna dair kapsamlı bir anlayış geliştirilmeye çalışılmış ve metinlerin içerikleri bu gözle tekrar tekrar okunmuştur. Bu çerçevede araştırma konusunun özüne ulaşmayı sağlayacak önemli ifadeler odaklanılmış ve bunlardan alıntılar yapılmıştır. Böylece veriler üzerinde bir indirgeme işlemi gerçekleştirilerek, katılımcıların sadece sportif rekreasyon hizmet ve tesislerinin bilinirliğinin sağlanmasında medya rolü ile ilgili görüşleri değerlendirilerek, araştırmanın içeriğine uygun olmayan ifadeler değerlendirilmemiş ve bu ifadeler kapsam dışında bırakılmıştır.

Bulgular

Araştırma Grubunun Kişisel Özellikleri

Araştırmaya katılan katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin veriler ve yorumları aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Örneklem Grubunun Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımı

Katılımcıların Kişisel Özellikleri		Belirtilme Sıklığı	%
Yaş	31-40		33
	41-50	6	51
	51-60		16
Cinsiyet	Erkek	6	100
	Kadın		---
Eğitim Durumu	Lise		50
	Ön lisans	6	---
	Lisans		50
	Lisans üstü		---

Tablo 1'e göre; araştırma grubunun %33'ü 31-40 yaş, %51'i 41-50 yaş, %16'sı ise 51-60 yaş arasındadır. Cinsiyet değişkenine bakıldığında katılımcıların tamamı erkek bireylerden oluşmaktadır ve katılımcıların %50'si Lise, %50'si Lisans mezunudur.

Temalar

Temalar ve Kodların Oluşturulması

Çalışmanın bu kısmında araştırma kapsamı içerisinde gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış gürüşmeler sonucunda oluşturulan temalara ve kodlara ait gürüşmeci ifadelerine yer verilmiştir. Araştırma sonucunda yerel yönetimlerin sportif rekreasyon hizmet ve tesisleri ile ilgili bilinirliğinin sağlanması medyanın rolünün belirlenmesine yönelik (rekreasyon teması ile ilgili kavram bilgisi, içeriği, tesis ve hizmetler, tesis ve hizmetlerin önemi; medya ile ilgili halk üzerinde etkisi, çeşitliliği, haber paylaşımı, paylaşım yeterliliği, işbirliği; yerel yönetimler teması ile ise sorumlu kuruluşlar) 10 farklı kod belirlenmiştir.

Sportif Rekreasyon Teması

Katılımcıların sportif rekreasyon teması ile ilgili genel olarak kavram bilgisine sahip olduğu belirlenmiştir. Sportif rekreasyonun içeriği ile ilgili katılımcılar kendi serbest zamanlarında katıldıkları sportif aktivitelerini örnek vermiş olup, sportif rekreasyon bilgileri dahilinde çeşitli spor aktivitelerine aktif olarak katıldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların sportif rekreasyon tesis ve hizmetleri konusunda bilgi sahibi oldukları, kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra özel işletmelerin de bu tür hizmet ve tesis imkanları sunduklarını ve genel olarak yeterli bulduklarını ifade etmişlerdir. Bahsedilen bu tesis ve hizmetlerin önemi konusunda, sportif rekreasyon tesis ve hizmetlerinin öncelikle ergen ve genç bireyler olmak üzere tüm yaş gruplarının özellikle fiziki gelişimine katkı sağladığını, bunun yanı sıra bireylerin ruhsal gelişimine olumlu etkileri olduğunu, toplumumuzda spor bilincinin arttırılması ve serbest zamanların kaliteli geçirilmesi için öncelikli olarak ağırlık verilmesi gerekliliğini belirtmişlerdir.

Tablo 2. Sportif rekreasyon teması tablosu

		TEMA							
		Sportif rekreasyon							
		KODLAR							
		Kavram Bilgisi		İçerik Bilgisi		Tesis ve Hizmetler Bilgisi		Tesis ve Hizmetlerin Önemi Hakkında Bilgi	
		Var	Yok	Var	Yok	Var	Yok	Yeterli	Yetersiz
Katılımcı Kodları	K1	√		√		√		√	
	K2	√		√		√		√	
	K3	√		√		√		√	
	K4	√		√		√		√	
	K5	√		√		√		√	
	K6	√		√		√		√	

Kavram Bilgisi:

“İnsanların boş zamanlarında, iş ve temel ihtiyaçları dışında kalan zamanını sportif aktivitelerle değerlendirdikleri faaliyetlerdir” K5 - (12.01.2018)

“Sportif rekreasyon profesyonellik ve disiplinlik dışında boş zamanlarımızı değerlendirdiğimiz spor aktiviteleridir” K6 - (10.01.2018)

İçerik:

“Bana göre sabahları yaptığım sporun yanı sıra akşamları da spor salonunda yaptığım kültür-fizik hareketleri, ağırlık kaldırma ve bununla birlikte haftanın bir günü yüzmek” K2 - (09.01.2018)

“Kendi çevremde serbest zamanlarımızı genellikle halı sahada futbol oynayarak geçiriyoruz. Futboldan başka sokak basketbolu ile spor yapmaktayız” K4 - (10.01.2018)

Tesis ve Hizmetler:

“Benim bildiğim üniversitede ve iki ayrı otelde yüzmeye havuzu var. Bunların haricinde üç tane halı saha ve belediyenin yaptığı alanlar var” K1 - (08.01.2018)

“Bence Karaman bu konuda yeterince iyi, Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü'nün birçok tesisi var ne yapmak isterseniz. Ok atmak isterseniz okçuluk var, yüzmek istiyorsanız var, futbol ve voleybol oynamak istiyorsanız var ve birçok aktivite yapabileceğiniz tesislerimiz mevcut. Bunun haricinden Karaman belediyemizin imkanları var, neredeyse her mahallede erkek ve bayanlar için spor sportif imkanlar sunabilecek bir seviyede Karaman Belediyemiz. Onun haricinde Üniversitemizde çok iyi salonlar var yüzmeye havuzları var. Bunun haricinden özel sektörün spor salonları var, otellerin, spor salonlarının imkânları çok geniş” K6 - (10.01.2018)

Tesis ve Hizmetlerin Önemi:

“Günümüz insanı çok stresli, çok yorgun ve maalesef mutsuz. Teknoloji, trafik, çok fazla iletişim, her şeyden haberdar olma böyle bir yüzyılda yaşıyoruz. İlkokul çocuğu da çok yoğun, bir iş adamı da çok yoğun. Bütün bu yoğunluklar bedensel değil zihinsel bir yorgunluk yüklüyor insanlara. Bu zihinsel yorgunluğu ancak bedensel aktivitelerle üstümüzden atabiliriz. Dolayısıyla vatandaşlarımız bu imkanlardan faydalanırsa yani sportif rekreasyon aktivitelerinde bulunursa, bedenlerine sağlıklarına katkı sağladığı gibi zihinsel yorgunlarını da bir nevi çözüm bulmuş oluyorlar” K6 - (10.01.2018)

“Halk için tabii ki çok önemli bu hizmet ve tesisler çünkü insanların boş zamanlarını daha faydalı, daha kaliteli geçirebilmesi için bu tesisler ve hizmetler olmak zorundadır. Aslında Avrupa’da olduğu gibi her mahallede spor tesislerin birçok branşın içinde barındırması halk için çok önemlidir. İnsanlar spor aktivitelerine dahil olmakla, hem kaliteli zaman geçirmiş, hem de sağlığı açısından daha faydalı zaman değerlendirmesi yapmış olur” K5- (12.01.2018)

Yerel Yönetimler Teması

Katılımcılar yerel yönetimler teması ile ilgili, ilde sportif rekreasyon hizmet, tesis ve aktivitelerle ilgili sorumlu kurum ve kuruluşların hangileri olduğu ile ilgili görüşlerini belirtmişlerdir.

Tablo 3. Yerel yönetimler teması tablosu

		TEMA						
		Yerel Yönetimler						
		KODLAR						
		Sorumlu Kuruluşlar						
		Üniversite	Belediye	Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müd.	Kültür Turizm Müdürlüğü	Emniyet İl Müdürlüğü	Gençlik Dernekleri	İl Özel İdare Müdürlüğü
Katılımcı Kodları	K1	√	√	√				
	K2			√				
	K3		√	√	√	√		
	K4	√	√	√			√	
	K5		√	√				√
	K6	√	√	√				

Sorumlu Kuruluşlar:

“Tesislerin denetimi, güzergahların kontrolü Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü’nün kontrolündedir. Spor aynı zamanda kültürel bir etkinliktir. Bunun için kültür turizm müdürlüğü de sorumludur. Tabii ki birkaç kuruluşla da sınırlı değildir. Tesisin yolundan, suyundan, alt yapısından belediye; denetiminden ise polis sorumludur ama birinci dereceden sorumlu Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğüdür” K3 - (11.01.2018)

“Sorumlu olduğumu düşündüğüm kurum öncelikli olarak Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü. Ondan sonra gençlik dernekleri var ama birçoğu kağıt üzerinde kalıyor. Ancak

insanların sportif rekreasyon aktivitelerine katılımı tesisler ve sportif alanların var olmasını gerektiriyor. Bahsedilen sportif rekreasyon alanları mesela yürüyüş parkurları olmalı parklar olmalı. Belediyemiz son 2-3 sene içerisinde büyük mesafe kaydetti sportif rekreasyon alanları için yerler oluşturuldu fakat bu yerlere teşvik edilmesi gerekiyor lazım diye düşünüyorum. Belediye burada üstüne düşecek işleri yaptı. Ek olarak belirtmek isterim ki, üniversitenin de yeni gelen rektörle birlikte yüzme havuzu, spor tesisleri, fitness salonu gibi yerleri halka açmasıyla aslında yeni bir sportif rekreasyon alanı oluştu. Bu da önemli bir gelişmedir” K4 - (10.01.2018)

Medya Teması

Katılımcılar medya teması ile ilgili, medyanın halk üzerinde hem olumlu, hem de olumsuz etkilerinin olduğunu farkında olduklarını, bu yüzden medya gücünün dikkatli ve doğru bir şekilde kullanılması gerektiğini; medya çeşitliğinin etkisi hususunda internet medyasının yazılı medyaya göre büyük bir yükseliş içinde olduğunu; sportif rekreasyon tesis, hizmet ve aktivitelerle ilgili haberlere kendi medyalarında mutlaka yer verdiklerini; medyalarında sportif rekreasyon tesis, hizmet ve aktiviteler ile ilgili haberlerin yeterliliği konusunda katılımcıların genel anlamda medyayı yeterli bulduklarını, sportif rekreasyon tesis, hizmet ve aktiviteleri ile ilgili halkı daha fazla bilinçlendirmek ve olumlu yönlendirme sağlayabilmek amacı ile kurum ve kuruluşların kesinlikle işbirliği içerisinde olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Tablo 4. Medya teması tablosu

		TEMA									
		Medya									
		KODLAR									
		Etkisi		Çeşitliliği		Haber Paylaşımı		Paylaşım Yeterliliği		İşbirliği	
		Olumlu	Olumsuz	Yazılı	İnternet	Evet	Hayır	Yeterli	Yetersiz	Gerekli	Gereksiz
Katılımcı Kodları	K1	√	√		√	√		√		√	
	K2	√	√		√	√			√	√	
	K3	√	√		√	√		√		√	
	K4	√	√		√	√		√		√	
	K5	√			√	√		√		√	
	K6	√	√		√	√		√		√	

Medya Etkisi:

“Günümüz insanı medya ile çok içli dışlı, büyük bir çoğunluğu medya yönetiyor, medya yönlendiriyor diyebiliriz o yüzden çok önemli bir yere sahip medya. Ancak insanlar üzerinde direk olarak medya üzerinden olumsuz bir etki oluşacağını düşünmüyorum” K5- (12.01.2018)

“Gerek yerel medya olsun gerek ulusal medya olsun halk üzerinde çok büyük etkisi vardır. Örneğin hasta yakınları hastanede doktor dövdü diye bir haber çıktı ve ondan sonra

hastane personeli dövme bir moda gibi yaygınlaştı. Yani bir özendiricilik söz konusu. Örnek davranışlarda da bu böyle. Bu nedenle ben bu tür özendirici ve kötü haberlere medyamda yer vermemeye çalışıyorum” K1 - (08.01.2018)

Medya Çeşitliliği:

“Kesinlikle sanal! Karaman’da gazete değil internet medyası baskındır. Gazete ise ayda bir alıyoruz. Toplumun göstereceği reaksiyonu internet medyası belirler. Sanal medyanın bir diğer avantajı ise haberleri güncelleyebiliyor olmamızdır. Hatamı anında düzeltebiliyor ve gelişmelerden hızlı haberdar edebiliyorum” K3 - (11.01.2018)

“Yazılı medya eski etkinliğini bütün dünyada olduğu gibi yerelde de yitirmiş durumda. Bugün şehirde basılan en fazla gazete adeti üç yüzü, beş yüzü geçmiyor. Ama görsel medyanın içerisine internet sitelerini de katarsak çok daha, onbin'lere, onbeşbin'lere ulaştığını görüyoruz. Hem fotoğraf istediğiniz kadar yayınlama şansınız var, video istediğiniz kadar yayınlama şansınız var dolayısıyla daha görsel olduğu için insanların üzerindeki etkisi de haliyle daha fazla olduğunu düşünüyorum” K6 - (10.01.2018)

Haber Paylaşımı:

“Kesinlikle yer veriyoruz. Medya olarak sporun önemini bildiğimiz için insanların spora dahil olmalarını sporun içinde ya kendilerinin ya da çocuklarının dahil olması konusunda çok teşvik ediyoruz. Özellikle spor haberlerini rutin haberlerin yanında daha ön planda yer alması için elimizden geleni yapıyoruz” K2 - (09.01.2018)

“Tabi ki veriyoruz. Hem belediyeden hem GHSİM’den bize düzenli olarak faaliyetlerle ilgili günlük bültenler ulaşır bizde haber haline getirdikten sonra yayına veriyoruz en az günlük 3 haber yapıyoruz 3’ün altına inmemiştir hatta 5 ve 6’yı da buluyor gerek faaliyetlerle ilgili gerekse yatırımlarla ilgili haberleri yayımlıyoruz” K5 - (12.01.2018)

Haber Paylaşım Yeterliliği:

“Yapılan faaliyetlere ve aktivitelere bakarak söyleyecek olursak yeterli olduğunu düşünüyorum. Çünkü yapılan faaliyetler sınırlı olan faaliyetleri de yeterli şekilde medyama yansıtıldığını düşünüyorum” K1 - (08.01.2018)

“Medyanın yeterli olup olmadığını söyleyecek olursak, medya tabi ki bu konuda yeterlidir çünkü görevi haber yapmakla insanları bilgilendirmek ike, insanlara zorla spor yaptırmak gibi bir görevi yoktur asli olan görevini yerine getirdiğini ve yeterli olduğunu ve gerekli desteği de verdiğini düşünüyorum” K5 - (12.01.2018)

İşbirliği:

“Kuruluşların işbirliği kesinlikle sağlanmalıdır. İldeki sporun geliştirilmesi konusunda; okul sporları, kulüpler, Gençlik hizmetleri ve spor il müdürlüğü, yerel medya, milli eğitim muhakkak iş birliği sağlanmalı olduğunu düşünüyorum. Bu şekilde sporun daha çok gelişip başarılarının artacağını düşünüyorum” K2 - (09.01.2018)

"Üniversite rektörümüzün, belediye başkanımızın, gençlik hizmetleri ve spor il müdürümüzün, yerel medyalarla ve halkla iç içe olması gerekir. Örneğin gençlik hizmetleri ve spor il müdürümüz okullara gitmeli öğretmenler ve öğrencilerle görüşmeli. Burada medyanın görevi bu tür faaliyetleri desteklemek ve halka iyi bir şekilde duyurmaktır yani bir nevi reklamını yapmalı. Çünkü medya bu tür faaliyetleri halka duyurduğu taktirde bu faaliyetler artacaktır. Kuruluşlar kesinlikle işbirliği içinde olmalı çünkü tek başına hiçbir şey yapılamaz" K1 - (08.01.2018)

Tartışma ve Sonuç

İlk örneklerinde, belirli yerleşimlerden topladığı haberleri insanlara aktararak insanların toplumsal gereksinimlerini gideren medya, zamanla insanların ihtiyaç duydukları bilgileri öğrenmek için başvurdukları araçlar olmuştur (Cohen, Tsftati ve Sheaffer, 2008). Türkçede kitle iletişim araçları olarak adlandırılan medya, geniş bir kitleye seslenen ve bu kitle içinde bilgi, haber, düşünce, görüş alışverişini kapsayan araçlardır. McQuail'e göre medya, toplumda etki, denetim ve yeniliklerin potansiyel araçları olarak güç kaynağı; çoğu toplumsal kurumun çalışması için gerekli bilgilerin kaynağı ve aktarım aracıdır (Türkoğlu, 2010).

Bu anlamda medya, özel işletme veya kuruluş niteliğini de aşmış, kamusal ve toplumsal işlevleri olan araçlardır. Medyanın çıkar planları da toplumsal araçlar olmayı gerektirmektedir. Yaşananları, görüşleri ve izlenimleri, buldukları yerlerden daha uzaklarda yaşayanlara aktarmaya yarayan araçlar, kayıt yöntemiyle insanların tüm birikim ve üretimlerini çağlar sonrasına aktarmanın yollarını da bulmuşlardır. Ancak medya çoğu zaman, gününbirlik öğrenmelerin ve geçici akımların araçları olarak kullanılmaktadır.

Bilgi kaynaklarının ve iletilerin çoğalıp artık doğru bilgiye ulaşmanın yollarının tartışıldığı 21. Yüzyılda, yapımlarını gerçekler ve bilgi temeli üzerine kuran medya kuruluşları, daha fazla güven kazanarak sağlıklı bilgi kaynakları olarak algılanmaktadır. Her konuda doğru bilgiye gereksinim duyan insanlar, yaşamlarını sağlıklı ve sorunsuz biçimde yürütebilmek için gerçek bilgi kaynaklarına yönelmektedir. Yurttaşlık sorumluluğu ve insanlar arasındaki ilişki konusunda da bu anlamda medya önemli bir rol üstlenmektedir (Livingstone ve Lunt, 2007). Yapımlarında dolaylı olarak veya doğrudan yurttaşların yerine getirmesi gereken sorumluluklara yer veren medya yapımları, yurttaşlara sorumluluklarını anımsatmak kadar sorumluluk eğitimi de gerçekleştirilmektedir (Cereci ve Özdemir, 2015).

Bu sorumluluk kapsamında, medya kuruluşlarının görevlerinden bir tanesi de, toplum bireylerinin serbest zamanlarını kaliteli bir şekilde geçirmesine imkan tanıyan ve daha sağlıklı bireyler ile refah seviyesi yüksek bir toplum yaratmak adına ön planda tutulması gereken sportif rekreasyon hizmet ve tesisleri hakkında bilgilendirmeyi yapmak olmalıdır. Çünkü, boş zamanların fiziksel egzersiz ve sportif aktivitelerle değerlendirilmesi, teknoloji ve şehirleşmenin birey ve toplum üzerinde meydana getireceği gerilimi önlemek veya oluşan stresi azaltmak için önemlidir (Tekin,

Ramazanoğlu ve Tekin, 2004). Ancak, bu sorumluluğu yerine getirecek medya kurum veya kuruluşlarındaki kişilerin sportif rekreasyon anlamında yeterli bilince sahip olabilmesi ile doğru bilgilendirmeyi yapabilmesinin mümkün olabileceği göz ardı edilmemelidir. Bu amaçla, çalışmada öncelikli olarak Karaman merkezli halka hizmet veren ve araştırmamızın araştırma grubunu oluşturan 6 yerel medya kuruluşu sahiplerinin sportif rekreasyon alanında bilgilerinin ne seviyede olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Elde edilen bilgilere göre, yerel medya kuruluşu sahiplerinin sportif rekreasyon kavramı ve sportif rekreasyon ile ilgili bilgilerinin yeterli düzeyde olduğu, Karaman ilinde halka sunulan sportif rekreasyon hizmet ve tesisler ile ilgili bilgiye sahip oldukları, bahsedilen bu hizmet ve tesislerin toplumu oluşturan bireylere kaliteli boş zamanlar geçirmek, fiziksel anlamda sağlıklarını kazanmak ve korumak, psikolojik anlamda da rahatlamalarını sağlamak ve deşarj olmak adına katkılar sağladığını ve Karaman halkı için yeterli buldukları tespit edilmiştir. Araştırma gurubunu oluşturan Karaman medya kuruluşları sahiplerinin sportif rekreasyon kavram bilgisi ve sportif rekreasyon içeriği hakkında yeterli bilgiye sahip olması, Karaman halkını bu konuda olumlu yönlendirebileceğinin ve medya araçlarını doğru kullanacağını bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Günümüz şartlarında yoğun bir şekilde takip edilen medyanın sportif rekreasyon ihtiyacı ve talebinde olan bireyleri yönlendirmesi ve alternatifler hakkında bilgilendirmesi, hem fiziksel ve zihinsel anlamda sağlıklı bireyler yetişmesine hem de demokratik ve refah düzeyi yüksek bir toplum yaratmak adına olumlu sonuçlar almasına imkan tanyacaktır. Bu bağlam da, Karaman medya kuruluşları sahiplerinin sportif rekreasyon alanının içeriği ve kavram bilgisi ile ilgili yeterli bilgiye sahip olması Karaman ili için büyük bir kazanım olarak halka olumlu yansıyacağı düşünülebilir.

Karaman medya kuruluşları sahiplerinin sportif rekreasyon alanında Karaman halkına sunulan hizmet ve tesislerin varlığı ve önemi ile ilgili mevcut bilgileri değerlendirildiğinde, halka sunulan tesisler ve hizmetler ile ilgili bilgilerinin üst seviye de olması, kamu kuruluşlarının sunduğu tesis ve hizmetlerin yanısıra özel sektörün de bu alandaki katkıları ile ilgili bilgilerinin varlığı ve bu tesis ve hizmetlerin toplumu oluşturan bireyler üzerindeki olumlu etkileri hakkındaki görüşleri, toplumu olumlu yönlendirebilme potansiyeli olan kişiler olarak Karaman medya kuruluşları sahiplerinin sportif rekreasyon bilincinin yaygınlaştırılması adına katkı sağlayabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Herkes için spor şartının hükümleri uyarınca, yerel yönetimler, toplumsal yerleşim, ekonomik durum ve gelir, yaş ya da etnik grup ayrımı gözetmeksizin herkesin spordan ve spor tesislerinden yararlanmasını sağlamak ile görevlendirilmişlerdir (Avçılar, 2016). Bu bağlamda, yapılan araştırma ile Karaman ilinde sportif rekreasyon hizmet ve tesisleri ile ilgili sorumlu kurum ve kuruluşların Karaman medya kuruluşları sahiplerinin görüşlerine göre hangisi veya hangileri olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bilginin edinilmesi önemlidir. Çünkü, medya kuruluşu sahibi sportif rekreasyon alanında hangi kurum veya kuruluşu sorumlu görüyorsa o kurum veya kuruluşu takip edecek ve kendi medyasında bu kurum ile ilgili olumlu veya olumsuz haberlere yer verecek ve halkı o şekilde

yönlendirecektir. Bu bağlamda, Karaman medya kuruluşları sahiplerinin genel olarak sorumlu kuruluşun Karaman Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü olduğunu belirtmelerine rağmen bu büyük sorumluluğun tek başına üstlenilmesinin mümkün olmadığı ve kent de yer alan çoğu kamu kurum ve kuruluşunun yanı sıra özel kurum ve kuruluşların da bu sorumlulukta pay sahibi olması gerektiğini dile getirmişlerdir. Örnek olarak verilen kurum ve kuruluşlar, belediye, üniversite, milli eğitim müdürlüğü, kültür ve turizm il müdürlüğü ve emniyet müdürlüğü olarak araştırmada elde edilen bulgular arasında yer almaktadır.

Araştırmanın en önemli kısımlarından bir tanesi, Karaman medya kuruluşları sahiplerinin kent merkezindeki sportif rekreasyon hizmet ve tesisleri ile ilgili bilinirliğin sağlanmasında ve gerekli yönlendirmenin yapılmasında üzerine düşen sorumluluğu ne kadar yerine getirebildiğinin belirlenmeye çalışılmasıdır. Bu bağlamda, Karaman merkezli halka medya hizmeti veren ve araştırmamızın araştırma grubunu oluşturan 6 yerel medya kuruluşu sahiplerine medya teması altında, medyanın etkisi, medya çeşitliliğinin etkinlik durumu, sportif rekreasyon alanında kendi medyalarındaki haber paylaşımı ve bu haber paylaşımlarını yeterli veya yetersiz bulma durumları ile halkı sportif rekreasyon alanında daha fazla yönlendirebilme adına medya gücünün kullanılması için kurumlar arası işbirliğinin gerekliliği ve önemi ile ilgili sorular yöneltilmiştir.

Toplumlar, yarın için planlarını medyadan aldıkları iletilerle yapan, medyada okudukları etkileyici yazılarla görüşlerini oluşturan, medyada gördükleri ürünlerle evlerini döşeyen, tatillerini medyadan öğrendikleri ve ilginç buldukları yerlerde geçirmek isteyen insanlardan oluşmakta olup insanlar artık medyayı, yaşamak için vazgeçilmez bir kaynak olarak kullanmaktadır (Lentz, 2014). Bölgelerin ekonomik yapısına, gelişmişlik seviyesine uygun olarak, sporun geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması gerekmekte olup, insanları etkileme gücü olan medya yerel seviyeye inerek etkili bir araç olarak kullanılmalıdır (Ünsal ve Ramazanoğlu, 2013). Bu bilgi paralelinde, Karaman medya kuruluşları sahiplerinin medyanın halk üzerinde etkisi ile ilgili görüşleri, medyanın bu konuda büyük bir etkisinin olduğu ve olumlu kullanılmasının gerekliliği şeklinde belirlenmiştir. Katılımcıların medya çeşitliliğinin etkinlik durumu hakkındaki görüşleri ise internet üzerinden yayın yapan medya organlarının yazılı medyaya göre daha baskın olduğu üzerinde yoğunlaşmıştır. Dijital iletişim ortamları toplumu, değer yargılarını, bireysel ve toplumsal ilişkileri, iş ve sosyal düzenleri temelden değiştiren etkilere sahip olmakla birlikte bilgiyi hızla tabana doğru yaygınlaştırmaktadır (Irak ve Yazıcıoğlu, 2012). Geleneksel medyada bireylerarası ya da kitle iletişimine olanak tanıyan teknoloji, dijital medya imkânlarıyla çok geniş bir kitlenin içerisindeki tek bir bireye/hedefe mesaj iletebilme yetisini geliştirmiştir. Dijital medya ile birey bilgiye ulaşım, üretim ve paylaşımında kendisine en uygun zamanı seçebilme olanağına kavuşmuştur. Bilginin depolanma sorununun ortadan kalkması eş zamansız iletişimi mümkün hale getirmiştir (Engin, 2011). Katılımcılar bu hususta, internet üzerinden yayın yapan medya organlarının daha fazla ulaşılabilme avantajına sahip olmalarının yanı sıra, haberlerin internet üzerinden daha hızlı bir şekilde halka ulaştırılabildiğini, dijital ortamın kullanılması sayesinde haberlerdeki güncellemeleri kolaylıkla yapılabilme imkanlarının

olduğunu ve haberin etkinliğini artırabilecek gorselliği yakalamak adına daha fazla fotoğraf ve video paylaşımı yapabilmek şansını yakalayabildiklerini ifade etmişlerdir. Hem yazılı hem de dijital medya, paylaştıkları haberle ilgili halkın dikkatini çekmek için gorselliğe önem vermek durumundadırlar. Bu husus, bütün haber çeşitleri için geçerlilik ifade eden bir durumdur. Dolayısıyla, diğer haber çeşitlerinde olduğu gibi sportif rekreasyon hizmet ve tesisleri ile ilgili haberlerin de bu bağlamda gorselliğe önem verilmesi önceliklidir. Kent merkezindeki, sportif rekreasyon tesisleri ile ilgili görsel içeriği fazla olan bir haber, okuyucunun dikkatini daha fazla çekebilecek ve kendisine alternatif sunulan hizmet ve tesisler hakkında görsel anlamda da bilgi sahibi olduktan sonra kendisine en uygun hizmet veya tesisi belirleyebilecektir. Ayrıca, günümüz şartlarında kaliteli ortam ve tesislerin sunduğu ayrıcalıklar ve bu ayrıcalıkların kulaktan dolma bilgilerden uzak bir şekilde gorselliğin sağlanması ile tüm gerçekliği ile bireylere ulaştırılabilmesi, kullanıcıların dikkatini çekebilecek ve katılım ile ilgili bir planlaması olmasa dahi kendiliğinden bir katılım isteği bireyde oluşabilecektir. Dolayısıyla bu durum, Karaman medya kuruluşları sahiplerinin internet üzerinden medya hizmetini devam ettirmeleri ve bu alanda yenilik getirme çabası içinde bulunuyor olmaları hem Karaman iline hem de sportif rekreasyon alanına olumlu katkılar sağlayacaktır şeklinde yorumlanabilir.

Katılımcılar Karaman ilindeki sportif rekreasyon hizmet ve tesislerin bilinirliğinin sağlanması için spora verilmesi gereken önemin farkında olan bireyler olmalarının da etkisi altında, medya organlarında bu tür haberlere sıklıkla yer verdiklerini ve bireyleri spora yönlendirmek adına kendi medya organı üzerine düşen sorumluluğu yerine getirdiklerini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılar ayrıca bu hususta yapmış oldukları haber paylaşımını yeterli bulduklarını, ancak bireylerin spora yönlendirilmesi için sadece kendi çabalarının yeterli olmayacağını da dile getirmişlerdir. Günümüzde özellikle internet medyası bireylerin yoğunlukla tercih ettiği bir haber portalıdır. Bu sebeple, bireylerin olumlu yönlendirilmesi için öncelikli olarak kullanılmalıdır. Ancak önemli olan, bireyleri yönlendirebilme gücüne sahip bu haber organlarına haber servisinin doğru şekilde yapılmasının sağlanmasıdır. İşte bu noktada, sportif rekreasyon hizmet ve tesisleri ile ilgili halka hizmet verme sorumluluğu olan kuruluşların medya ile işbirliği içerisinde çalışma durumunun gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Katılımcıların bu işbirliğinin var olmasının gerekliliği ve mevcut işbirliğinin daha yukarı seviyeye nasıl çıkarılabileceği ile ilgili görüşleri elde edilen bulgular doğrultusunda belirlenmiştir. Karaman medya kuruluşları sahipleri, kent merkezindeki sorumlu kuruluşların sportif rekreasyon hizmet ve tesisleri ile ilgili bilinirliğinin sağlanması için medya organları ile mutlaka işbirliği içerisinde çalışmaları gerektiğini, birinci öncelikli sorumlu kuruluş olarak gördükleri Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü'nün mevcut çalışma ve hizmet politikasının üzerine çıkarak, halkla ve özellikle okul çağındaki bireylerle daha fazla içi içe olması gerektiğini ve bu bağlamda, Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürünün sportif katılımı arttırmak adına okullara ziyaretlerinin olması gerektiğini ve bu ziyaretlerin medya da yer alması ile istenilen işbirliğinin sağlanabileceğini dile getirmişlerdir.

Sonuç olarak, çalışmamızın araştırma grubunu oluşturan Karaman medya kuruluşları sahiplerinin sportif rekreasyon kavram ve içeriği ile kent merkezinde var olan sportif rekreasyon hizmet ve tesisleri ile ilgili yeterli bilgiye sahip oldukları, bu tesis ve hizmetleri bireylerin fiziksel ve psikolojik gelişimi adına önemli bulduklarını ifade ederken, sportif rekreasyon hizmet ve tesisleri ile ilgili öncelikli sorumlu kuruluşu Karaman Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü olarak tanımlamışlardır. Ayrıca, internet aracılığı ile dijital hizmet veren medya organlarının, yazılı medya organlarına göre bireyler üzerinde daha etkili olduğunu, bu etkinliği kendi haber organlarında sportif rekreasyon alanında etkili ve kendilerince yeterli düzeyde kullandıklarını ve kurum ve kuruluşların sportif rekreasyon bilinci yaratmak ve yaygınlaştırmak adına mutlaka medya organları ile işbirliği içerisinde olması gerektiğini belirtmişlerdir. Karaman merkezli yerel medya kuruluşlarıyla yapılan bu çalışmanın, Türkiye genelinde ve özellikle büyükşehirler de uygulanması ile yerel medyanın yanı sıra, ulusal medyanın da bu konuda dikkatinin çekilmesinin sağlanılabileceği düşünülmektedir.

Yazar Notu

Bu çalışma, 10-13 Mayıs 2018 tarihinde Bodrum'da düzenlenen "Uluslararası Rekreasyon ve Spor Yönetimi Kongresi"nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Yazışma Adresi (Corresponding Address):

Dr. Öğr. Üyesi Elif AYDIN

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu,
Yunusemre Yerleşkesi, 70100, Merkez/KARAMAN

E-posta: aydnelf77@gmail.com

Kaynaklar

1. **Avçılar, M.** (2016). *Yerel yönetimlerin sunduğu spor hizmetlerine ilişkin halkın görüşleri: İstanbul-Çekmeköy İlçesi örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
2. **Bilgisay, H.** (2010). *Yerel yönetim reformu ve il özel idareleri: Bursa perspektifinde bir analiz, yerel yönetimler yerel siyaset ve kentsel politikalar*. Bursa: Dora Yayınları
3. **Cerçi, S. ve Özdemir, H.** (2015). Social development of media: Media societies. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 33, 1-10.
4. **Cohen, J., Tsifti, Y. ve Sheaffer, T.** (2008). The influence of presumed media influence in politics: Do politicians' perceptions of media power matter? *The Public Opinion Quarterly*, 72(2), 331-344.
5. **Engin, B.** (2011). Yeni medya ve sosyal hareketler. M. Binark, B. F. Işık (Ed.), *Cesur yeni medya 'Wikileaks ve 2011 Arap isyanları üzerine tartışmalar'* içinde (s. 33-37). İstanbul: Alternatif Bilişim.

6. **Gümüş, H., Özgöl, S. A. ve Karakılıç, M.** (2017). Fiziksel aktivite için park ve rekreasyon alanlarına gelen kullanıcıların mekân seçimini ve fiziksel aktiviteye katılımını etkileyen faktörler. *Spormetre*, 15(1), 32.
7. **Irak, D. ve Yazıcıoğlu, O.** (2012). *Türkiye ve sosyal medya*. İstanbul: Okyanus.
8. **İnaç, H. ve Ünal, F.** (2014). Avrupa yerel yönetimler özerklik şartı ve Türkiye’de belediyeler. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17, 1-24.
9. **Karaküçük, S.** (2008). *Rekreasyon (Boş zamanları değerlendirme)*. Ankara: Gazi Kitabevi.
10. **Karasar, N.** (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: Nobel Yayınları.
11. **Kuş, E.** (2003). *Nitel- nitel araştırma teknikleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
12. **Lentz, B.** (2014). Building the pipeline of media and technology policy advocates: The role of “situated learning”. *Journal of Information Policy*, 4, 176-204.
13. **Livingstone, S. and Lunt, P.** (2007). Representing citizens and consumers in media and communications regulation. *Annals of the American Academy of Political and Social Sciences*, 611, 61-65.
14. **Mobley, T.A.** (2006, Nisan). *Yerel yönetimlerin halkın rekreasyon ve park ihtiyaç ve hizmetlerini karşılamadaki rolü*. Sağlıklı Kentler Birliği Toplantısı, Eskişehir.
15. **Moustakas, C.** (1994). *Phenomenological research methods*. Thousand Oaks California: Sage Publications.
16. **Sivrikaya, Ö. ve Doğu, G.** (2011). Düzce belediyesinin spor hizmetleri için örnek bir yönetim modeli. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 2(3).
17. **Sözen, E.** (2004). *Yerel medya ne kadar yerel? X. Yerel Medya Eğitim Seminerleri*, Kayseri.
18. **Şahin, İ. ve Kocabulut, Ö.** (2014). Sportif rekreasyon aktivitelerine düzenli katılımı engelleyen faktörlerin incelenmesi: Akdeniz Üniversitesi Turizm Fakültesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 1(2), 3.
19. **T.C. Kalkınma Bakanlığı.** (2014). *Onuncu kalkınma planı (2014-2018) spor özel ihtisas komisyonu raporu*. Ankara.
20. **Tekin, A., Ramazanoğlu, F. ve Tekin, G.** (2004). Fiziksel egzersiz içeren serbest zaman aktiviteleri ve stres ilişkisi. F. Ramazanoğlu (Ed.), *Sporda sosyal alanlar seçme konular 1* (s. 86-87). Ankara: Bıçaklar Kitabevi.
21. **Türkoğlu, N.** (2010). *Toplumsal iletişim*. İstanbul: Urban.
22. **Uçar, A.** (2015). *Yerel yönetimlerde güncel gelişmeler - Kuramdan uygulamaya*. Bursa: Ekin Yayınevi.
23. **Ünsal, B. ve Ramazanoğlu, F.** (2013). Spor medyasının toplum üzerindeki sosyolojik etkisi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(1).
24. **Yazıcı, T.** (2015). *1946’dan günümüze medya ve siyaset, Türkiye’de tüketim kültürü, Kimlik Arayışı ve Basın: Hürriyet Gazetesi Örneği*. Kocaeli: Volga Yayıncılık.
25. **Yıldırım, A. ve Şimşek, H.** (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
26. **Yıldırım, A. ve Şimşek, H.** (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
27. **Young, M., Potgieter, N. and Madiba, K.** (2004, March). *Sport and recreation needs at the westelikes recreation centre*. International Conference on Leisure, Tourism and Sport Education, Integration, Innovation, Cologne, Germany.

Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü Çalışanlarının Kent Merkezlerinde Halka Sunulan Sportif Rekreasyon Tesis ve Hizmetlerin Belirlenmesine İlişkin Görüş ve Önerileri

Sefa Şahan BİROL¹, Elif AYDIN¹, Suat KARAKÜÇÜK²

¹Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Karaman

²Gazi Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Ankara

Araştırma Makalesi

Öz

Bu çalışmanın amacı, Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü çalışanlarının halka sunulan sportif rekreasyonel tesisler ile hizmetlere ilişkin görüş ve önerilerinin belirlenmesidir. Çalışmanın araştırma grubunu, Karaman Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü'nde görev yapan bir şube müdürü, bir sportif eğitim uzmanı ve bir antrenör oluşturmaktadır. Araştırma, nitel bir çalışmadır ve nitel araştırma tasarımı çerçevesinde bir olayı meydana getiren ayrıntıları tanımlamak, görmek ve değerlendirmek amacıyla durum analizi yaklaşımı benimsenmiştir. Görüşmelerde, kurumun halka sunduğu sportif rekreasyon amaçlı tesis ve hizmetler ile ilgili sorular katılımcılara sözel olarak yöneltilmiştir. Elde edilen verilerden çıkarılan kavramlara göre kodlama yapılmış ve bu sayede elde edilen verileri bölümlere ayırarak ayrıntılı bir şekilde analiz etmek kolaylaştırılmıştır. Kodlama sonrasında, mevcut hizmet ve tesisler, talepler, değerlendirme, halkın haberdarlığı ve kurumlar arası işbirliği içerikli beş tema oluşturulmuştur. Veriler doğrultusunda; katılımcılar kurumun, sportif rekreasyon tesis ve hizmet çeşitliliğini sağladığını ifade etmelerine rağmen, bu tesis ve hizmetlerin halka yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Bu bağlamda, yeni hizmet ve tesis planlaması ile ilgili taleplerin yazılı olmasının, kurum adına değerlendirmede daha sistemli ve ivedi şekilde hareket edilmesine olanak sağlayacağını vurgulamışlardır. Katılımcıların, taleplerin değerlendirme süreci içerisinde aktif bir şekilde yer aldığı belirlenirken, yerel yönetimlerle eşgüdümlü çalışarak bu bilinirliği arttırmayı hem bireysel hem de kurumsal olarak amaçladıkları tespit edilmiştir. Sonuç olarak, spor bilimleri alanında öğrenim almış bireylerin spor hizmeti veren kurum ve kuruluşlarda istihdam edilmesinin önemli olduğu, bu istihdamlarla hem spor hizmeti veren kurum ve kuruluşların güncel plan ve programların ihtiyaca uygun ve doğru bir şekilde yürütülmesinin, hem de geleceğe yönelik planlamalarda daha gerçekçi ve yenilikçi adımlar atılmasının mümkün olabileceği söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Sportif rekreasyon, Tesis ve hizmetler, Yerel yönetim

Provincial Directorate of Youth Services and Sports Employees' Comments and Suggestions about Identification of Recreation Facilities and Services Offered to the Public in the City Center

Abstract

The purpose of this study was to determine provincial directorate of youth services and sports employees' comments and suggestions about identification of recreation facilities and services offered to the public in the city center. Participants of the study were one branch manager, one sportive education specialist and one trainer. The study was designed as qualitative study and case study method was chosen for identifying and evaluating details that constitute an event. Data were collected by face to face interviews and questions which were about sportive recreation facilities and services offered by participants' institutions were administered verbally. Content analysis method was used for collected data which were coded particularly. After coding, five themes were emerged which were existing services and facilities, demands, assessments, being aware of public and inter-institutional cooperation. According to results, participants expressed that even their institutions offered sportive recreation facility and services, they are not sufficient for the use of public. They also expressed that new service and facilities planning requests should be in writing which allows institution to move more systematic and faster while evaluating requests. It was also indicated that participants were actively attended to evaluation process of requests, and they aimed both individually and institutionally to cooperate with local management in order to increase awareness. As a conclusion, it may be said that institutions and organizations that provide sportive services should employ individuals graduating field of sport. These employment process should be organized through both needs of contemporary planning and program and taking more realistic and innovator future steps.

Keywords: *Sportive recreation, Facility and services, Local government*

Giriş

Rekreasyon aktiviteleri içinde temeli fiziksel egzersize veya çeşitli spor branşlarının rekreatif amaçlı uygulanmasına dayanan ve rekreasyon aktivitelerinin büyük bir bölümünü oluşturan türüne sportif rekreasyon denmektedir. Sportif rekreasyonun temeli fiziksel egzersizdir (Zorba ve Bakır, 2004). Bu nedenle spor, rekreasyonun en kapsamlı, çeşitli ve ilgi çeken alanlarından birini oluştururken karşılıklı olarak birbirlerini etkilemektedirler. Bu etki sonucunda spor insanların rekreatif gereksinimlerini karşılamada önemli bir hareket alanı sağlarken; rekreasyon da, sporun toplumsal yaygınlaşmasında ve sportif başarılar elde edilmesinde önemli roller üstlenmektedir (Şahin, 1997).

Rekreatif bir etkinlik olarak spora ilginin artması çeşitli toplumsal kurumları bu konuda organizasyonlar yapmaya yöneltmektedir. Böylece sporun tanıtılması ve yaygınlaşması da sağlanmaktadır (Ramazanoğlu, Altungül ve Özer, 2004). Günümüzde yerel yönetimler, kamuoyuna yönelik rekreasyon hizmetlerinin planlanmasına ve uygulanmasına, insanların yaşam kalitesini artırmaya yönelik çalışmalara hız vermeye başlamıştır. Özellikle büyükşehirlerdeki yerel yönetimler, insanlara boş zamanlarını verimli hale dönüştürme fırsatı veren rekreasyon kavramını öğretmekte, yaşam kalitesini artırmayı hedeflemektedir. Bu amaçlar doğrultusunda yerel yönetimler, sportif

faaliyetleri uygulayabilecekleri rekreasyon alanlarını kamuoyunun hizmetine sunmaya devam etmektedirler (Koçyiğit ve Yıldız, 2014).

Yetim (2008) bir toplumda spora katılım şekli, düzeyi, yararı ve sorunlarının kişilerin yetenekleri ve ilgileriyle sınırlı olmadığını belirterek, spora bakış açısı ve spor politikalarının, sporun gelişip yayılmasında ve başarılı olunmasında önemli rolü olduğunu vurgulamıştır. Sporun yaygınlaştırılmasındaki olumsuzlukların ise genelde, hizmet yetersizliğinden kaynaklandığı bilinmektedir. Sporun geldiği noktanın yeterli olmaması, sportif faaliyet ve organizasyonların da yetersiz olması için etkili nedenlerden biridir (Karacabey, 2011). Bu olumsuzluğun önlenmesi adına devlet, her Türk vatandaşının beden ve ruh sağlığını geliştirmek amacıyla sportif hizmet ve faaliyetleri yürütmek, geliştirmek ve yurt sathına yaygınlaştırmak görevini merkezi idareye bağlı GSGM vasıtasıyla üstlenmektedir (Cankalp, 2002). Türkiye'deki spor hizmetleri ve spor faaliyetleri, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü tarafından, 3289 sayılı kanuna göre yürütülmektedir. 3289 Sayılı kanunun 1. Maddesinde, kanunun amacı; "Başbakanlığa bağlı, merkezde katma bütçeli ve tüzel kişiliğe sahip Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün, taşrada ise özel bütçeli Gençlik ve Spor İl ve ilçe Müdürlüklerinin kurulmasına, teşkilat, görev ve yetkilerine ait esas ve usulleri düzenlemektir" şeklinde belirtilmiştir. Kanunun 2. Maddesinde, boş zamanların değerlendirilmesi hususunda, diğer kuruluşlarla işbirliği yapılmasına yönelik ifadenin yer alması ve illerdeki spor organizasyonlarından ve gençlik hizmetlerinden sorumlu olan il müdürlüğünün yetkisi dâhilindeki görevleri arasında müdürlüğü ilgilendiren spor, tesisler ve idari işlerde gerekli kararları almak (Demir, 2006) maddesinin yer alması bu konunun önemini ortaya koymaktadır. Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü, sportif rekreasyon hizmetlerini mevcut tesisler ve sürekli etkinlikler çerçevesinde halka sunarak kamusal hizmetlerinin bir gereğini de yerine getirmektedirler. Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü bünyesinde görev yapan personelin, kurum içinde hem bireysel karar verme sürecinde hem de birimler arasındaki iletişimi sağlamada ve buldukları konunun gerekliliklerini yerini getirebilmede üstlenmeleri gereken sorumlulukları bulunmaktadır.

Bu kapsamda bakıldığında; Karaman Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğünce kent merkezlerinde halka sunulan sportif rekreasyon tesis ve hizmetlerin belirlenmesinde farklı kademedeki çalışanların; mevcut hizmet ve tesisler, halkın talepleri, taleplerin değerlendirilmesi, halkın haberdarlığı ve kurumlar arası işbirliği konularındaki görüşlerinin farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek çalışmamızın amacını oluşturmaktadır. Yapılan bu çalışmanın, sportif rekreasyonun tesis ve hizmet bazında ele alınmasıyla ve spor bilimleri alanında öğrenimini tamamlamış bireylerin istihdamının değerlendirilmesiyle, bu konuda elde edilen verilerin alanda farkındalık oluşturarak, gelecek çalışmalar için kaynak niteliğinde olacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Bu bölümde; araştırmanın modeli, araştırma grubu, verilerin toplanması, veri toplama araçları ve verilerin analizi sürecinde yapılan işlemler hakkında bilgiler yer almaktadır.

Araştırma Grubu

Araştırma, nitel bir çalışmadır. Nitel araştırma tasarımı çerçevesinde durum analizi yaklaşımı benimsenmiştir. Nitel araştırma, sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde gerçekçi ve bütünsel bir biçimde irdelemeyi ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmanın evrenini, Karaman Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü personeli oluşturmakta olup, örneklemini ise farklı kademedeki çalışanların görüşlerinin belirlenmesine yönelik üç personel oluşturmaktadır. Örneklem grubunu oluşturan katılımcıların belirlenmesinde, katılımcıların lisans veya lisansüstü öğrenimlerini Spor Bilimleri alanında yapmış olmaları kistas olarak belirlenmiş, bu sayede araştırmanın temelini oluşturacak veri temellerinin spor bilgisine dayandırılması esas alınmıştır. Görüşmeler Karaman Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü'nde görev yapan bir şube müdürü, bir sportif eğitim uzmanı ve bir antrenör ile gerçekleştirilmiş olup, katılımları gönüllülük esasına dayandırılmıştır. Bu çerçevede amaçlı örneklem yöntemlerinden, kolay ulaşılabilir durum örnekleme (Convenience sampling) yöntemi kullanılmıştır. Personel ile yapılacak görüşme saatlerinin belirlenebilmesi için araştırmacıya imkân tanınması ve katılımcılar ile araştırmacının aynı şehirde görev yapıyor olmalarından kaynaklı katılımcılara ulaşımın daha kolay olması göz önüne alındığı için bu yöntem tercih edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Farklı kademedeki çalışanların görüşlerinin belirlenmesine ilişkin yarı yapılandırılmış görüşme formu katılımcılara yöneltilmeden önce Spor Genel Müdürlüğü'nden gerekli izin alınmış ve görüşme formunun uygulanmaya hazır hale getirilmiştir. Görüşme formunun hazırlanmasında mevcut sportif rekreasyon tesis ve hizmetleri, bu tesis ve hizmetlerin halka yeterlilik durumu, halkın tesis ve hizmetler ile ilgili talepleri, bu taleplerin değerlendirme süreci, katılımcıların bu taleplerin değerlendirme sürecindeki görevleri, bu tesis ve hizmetlerin halka duyurulma yöntemi ve bu doğrultuda katkı sağlayabilecek gerekli düzenlemelerin neler olduğuna yönelik sorular sözel olarak yöneltilmiştir. Mülakatlar öncesinde, araştırma grubuna dahil olan 3 katılımcı ile, araştırmanın örneklem ölçütüne uygun bir personel ile pilot bir çalışma yapılmıştır. Araştırmacı araştırma grubundaki katılımcılara ulaşmadan önce çalışmasının içeriğini oluşturacak soruların geçerliliğine yönelik çalışma yapma fırsatı elde etmiştir. Diğer taraftan gerçekleştirilen bu pilot çalışma, mülakat sorularının gözden geçirilmesini ve gerekli düzeltmelerin yapılmasını sağlamıştır. Pilot çalışma sonrasında araştırma grubunu oluşturan katılımcılarla mülakatlara başlanmıştır. Bu kapsamda 3 katılımcı ile (her biri 1 saate varan) derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda öncelikle araştırmanın amacı ve süreci açıklanmıştır. Sonrasında mülakat prosedürleri aktararak, etik prensipler ortaya koyulmuş ve gizlilik taahhüdünde bulunulmuştur. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde ses kaydı alınacağı belirtilmiş ve bu kaydın başka bir amaçla kullanılmayacağı kişilere taahhüt edilmiştir. Güvene dayalı bir etkileşim sağlayabilmek adına böyle bir girişle başlayan mülakatlar, Karaman Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü binasında gerçekleştirilmiş ve ortalama 60 dakika sürmüştür.

Veri Toplama Süreci

Karaman Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü'nde farklı kademedeki görev yapanların görüşlerinin belirlenmesine ilişkin temel teşkil edecek üç personel ile Karaman Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü tesislerine gidilerek görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların her biri ile yapılan görüşmeler, kendi odalarında ve sessiz bir ortamda yapılmış olup, bu sayede katılımcının vereceği cevaplara daha fazla yoğunlaşması sağlanmıştır. Katılımcıların ifadelerinin tam ve eksiksiz olarak alınabilmesi araştırmanın devamı için önemlidir. Bu sebeple, öncelikli olarak görüşmenin bu amaçla kayıt altına alınacağı katılımcıya aktararak kendisinden bu kayıt için izin talebinde bulunduktan ve olumlu cevabının alınmasının ardından görüşmeler kayıt altına alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın veri analiz aşamasında, sorulan sorulara karşılık alınan cevaplarla yaklaşık 27 sayfalık ham veri metni oluşturulmuştur. Bu süreçte araştırmacı, sportif rekreasyon ve yerel yönetimler ile ilgili akademik tecrübelerini ve bireysel deneyimlerini de mümkün olduğunca bir kenara bırakmaya ve yargıda bulunmaktan kaçınmaya çalışmıştır. Böylece önyargılarından uzaklaşmaya ve tüm dikkatini katılımcıların deneyimleri üzerinde yoğunlaştırmaya özen göstermiştir. Daha sonra mülakat metinleri tek tek ele alınmış ve her biri ayrıntılı bir biçimde irdelenerek veriler derinlemesine analiz edilmiştir. Bu doğrultuda katılımcıların "Karaman Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü'nce, Kent Merkezlerinde Halka Sunulan Sportif Rekreasyon Tesis ve Hizmetlerin Belirlenmesi"ne ilişkin görüşlerinin ne olduğuna dair kapsamlı bir anlayış geliştirilmeye çalışılmış ve metinlerin içerikleri bu gözle tekrar okunmuştur. Bu çerçevede araştırma konusunun özüne ulaşmayı sağlayacak önemli ifadeler odaklanılmış ve bunlardan alıntılar yapılmıştır. Böylece veriler üzerinde bir indirgeme işlemi gerçekleştirilerek, katılımcıların sadece sportif rekreasyon hizmet ve tesislerinin belirlenmesine yönelik yapılacak planlamada kendilerine ait görüşleri değerlendirilerek, araştırmanın içeriğine uygun olmayan ifadeler değerlendirilmemiş ve bu ifadeler kapsam dışında bırakılmıştır.

Bulgular

Araştırma Grubunun Kişisel Özellikleri

Tablo 1. Araştırmaya katılan örneklem grubunun demografik özelliklerine ilişkin dağılımı

Katılımcıların Kişisel Özellikleri		Belirtme Sıklığı	%
Yaş	31-40	3	66,6
	41-50		33,3
Cinsiyet	Erkek	3	100
	Kadın		---
Eğitim Durumu	Lisans	3	33,3
	Lisansüstü		66,6

Tablo 1'e göre; araştırma grubunun %66,6'sı 31-40 yaş, %33,3'ü 41-50 yaş arasındadır. Cinsiyet değişkenine bakıldığında katılımcıların tamamı erkek bireylerden oluşmaktadır ve %33,3'ü Lisans, %66,6'sı Lisansüstü mezunudur.

Temalar

Temalar ve Kodların Oluşturulması

Çalışmanın bu kısmında araştırma kapsamı içerisinde gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda oluşturulan temalara ve kodlara ait görüşmeci ifadelerine yer verilmiştir. Araştırma sonucunda, kent merkezlerinde halka sunulan sportif rekreasyon tesis ve hizmetlerin belirlenmesinde çeşitli kademelerden Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü çalışanlarının görüşlerinin tespit edilmesine yönelik (Mevcut hizmet ve tesisler, talepler, değerlendirme, halkın haberdarlığı ve kurumlar arası işbirliği) 5 farklı tema belirlenmiştir.

Mevcut Hizmet ve Tesisler Teması

Katılımcılar, çalıştıkları kurumun farklı spor branşlarında tesis çeşitliliğine sahip olduğunu belirtirken, talep olduğu sürece kulüplere, elit sporculara ve halka personel desteği vererek hizmet sağladığını ifade etmişlerdir. Fakat bunun yanı sıra katılımcılar sportif anlamdaki mevcut tesis ve hizmetleri yeterli bulmamakla birlikte, bu eksikliği giderebilmek adına gerekli girişimlerde bulduklarını dile getirmişlerdir.

Tablo 2. Mevcut hizmet ve tesisler teması tablosu

		TEMA					
		Mevcut Hizmet ve Tesisler					
		KODLAR					
		Tesis Çeşitliliği		Hizmet Çeşitliliği		Tesis ve Hizmet Yeterliliği	
		Yeterli	Yetersiz	Rekreatif Amaçlı	Antrenman Amaçlı	Yeterli	Yetersiz
Katılımcı Kodları	K1	√		√	√		√
	K2	√		√	√		√
	K3	√		√	√		√

Tesis Çeşitliliği:

"Karaman Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü'nde merkezden başlayarak Kazım Karabekir ve Yunus Emre spor salonlarımız, Kemal Kaynaş stadyumumuz, yarı olimpik yüzme havuzumuz, bilyardo eğitim merkezimiz, açık tenis kortumuz, açık bir futbol sahamız ve gençlik merkezimiz bulunmaktadır. Aynı zamanda iki bin beş yüz kişilik spor salonumuz yapılmaktadır. Burada da hem basketbol müsabakalarını yapabileceğimiz tam standartlara uygun bir salon ve yanında birde antrenman salonu yapılıyor. Bunun yanında on beş bin kişilik stadyumumuzun yapımına başlandı ve bu devam eden yatırımlarımızdan birisidir. Aynı zamanda Sarıveliler de bir spor salonumuz yapımı tamamlandı." K1- (21.03.2018)

"Merkezde bulunan 1 adet stadyum, 1 Adet suni çim saha, 2 adet spor salonumuz, 1 adet yüzme havuzu, 1 adet bilardo salonu, 1 Adet açık tenis kortu ve 1 adet gençlik merkezimiz bulunmaktadır. Bunun yanında şu anda yapımı devam eden 2500 kişilik spor salonu, 15000 kişilik stadyum ve bireysel sporcularımızın kullanımı için yapılan Sporcu fabrikası (Bireysel antrenman salonları-çok katlı) gibi tesislerimizde gelecek yıl itibari ile hizmete gireceğini düşünüyoruz." K3 - (23.03.2018)

"Müdürlüğümüzce halkımızın hizmetine sunulan Kemal Kaynaş stadyumu, bir adet yüzme havuzu bir adet suni çim saha, iki adet spor salonu, bir adet açık tenis kortu, bir adet bilardo eğitim merkezi ve bir adet gençlik merkezimiz bulunmaktadır. Ayrıca yapımı devam eden büyük bir spor salonu ve 15000 kişilik kapasiteye sahip bir stadyum ve inşa edilmektedir"K2 - (22.03.2018)

Hizmet Çeşitliliği:

"Okul çıkışlarında, saat dörtten başlayıp, yedi buçuğa kadar olan süreyi sadece elit sporculara ayırmaktayız. Onun dışında dışarıdan herhangi bir talep olması durumunda kurumlardan ya da halkımızın herhangi bir kısmından kim olursa olsun talep ettiği sürece kulüplerimizden de gece ya da gündüz zaman fark etmeden talep olduğu sürece biz tesislerimizi açıyoruz" K1- (21.03.2018)

"Özellikle kulüp olarak da gelmeleri halinde bizler buraya personel de görevlendirmekteyiz. Fakat genel olarak bakıldığında ilimizde bu talepler akşam saatlerinde çok az gelmektedir. Halkımız burada genel olarak akşam saat sekizden sonra çocuklarını spora pek yönlendirmemektedir ve bundan dolayı da açıkçası biraz sıkıntı yaşamaktayız" K2 - (22.03.2018)

"Tesislerimizde antrenörlerimiz eşliğinde sabah erken saatler ve okul dışı saatlerde programla yaparak yeni başlayan, müsabık ve elit sporcu saatleri ayarlıyoruz. Halkımıza ise yaşam boyu sporun temel taşı olan yürüyüşe yönlendirip atletizm pistinde ve halkın kullanımına açık olan egzersiz alanlarına gelmeleriniz sağlıyoruz" K3 - (23.03.2018)

Tesis ve Hizmet Yeterliliği:

"Şuan için birkaç tane daha tesise ihtiyacımız var, bunlarla ilgilide genel müdürlükten talepte bulunduk. Daha da çeşitliliğini arttırmamız gerekiyor aslında."K1- (21.03.2018)

"İlimizdeki organize sanayinin varlığı sebebiyle çevre illerden ve ilçelerden göç alan bir konuma sahibiz, bu nedenle genç nüfusun giderek arttığı bir il konumuna geldik. Ancak mevcut tesislerimiz şu anda sporcu yetiştirmeye ve kitle sporunu yaymaya yeterli değildir. Şu ana için istenilen düzeyde midir? Hayır."K3 - (23.03.2018)

"İlimizin mevcut nüfusu dikkate alındığı zaman şuan ki tesislerimiz ilimiz için yeterli değildir. Halkın tamamına sporu sevdirmek ve kitlelere yayararak spor bir yaşam biçimi haline getirebilmek için daha fazla tesise il olarak ihtiyacımız vardır"K2 - (22.03.2018)

Talepler Teması

Katılımcılar tesislerin kullanımı açısından sözlü taleplerin, yazılı taleplere oranla daha fazla olduğuna dikkat çekmiş olup, bu taleplerin içeriğinin hem bireysel baz da hem

de grup bazında alındığını dile getirmişlerdir. Ancak kurumun, bireysel baz da gelen talepleri personel yetersizliği ve çalışma programının müsaitlik durumuna uygun olmaması nedeniyle değerlendirmeye alamadıklarını fakat grup ya da kulüp bazında gelen tüm talepleri değerlendirdiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 3. Talepler teması tablosu

		TEMA			
		Talepler			
		KODLAR			
		Talep Çeşitliliği		Taleplerin Niteliği	
		Yazılı	Sözlü	Bireysel	Grup
Katılımcı Kodları	K1	√	√		√
	K2		√		√
	K3		√	√	√

Talep Çeşitliliği:

“Tesislerimizi kullanımı açısından sözlü talepler yazılı taleplerden daha çok gelmektedir” K2 - (22.03.2018)

“Talebin niteliği bizim için önemlidir. Sözlü talepler oran olarak daha fazla olmaktadır” K3 - (23.03.2018)

“Bu talepler yazılı olmakla birlikte şifayen de geldiği oluyor. Ama sözlü daha fazla gelmektedir yazılı ise çok az gelmektedir. Salon kullanma taleplerinde genelde kulüplerden bizlere bu saatleri ayarlar mısınız uygun mu diye yazılı olarak talep gelmektedir” K1- (21.03.2018)

Taleplerin Niteliği:

“Gece on iki de tenis kortundan yararlanmak isteyen iki birey yerine, uzun vadeli çalışacak bir guruba tesislerimizi kullanıma açmaya öncelik gösteriyoruz”K2 - (22.03.2018)

“Tesislerimiz bireysel ve takım sporu yapacak bütün halkımızın hizmetlerine saat fark etmeksizin açıktır” K3 - (23.03.2018)

“Genel anlamda bakacak olursak bireysel olarak değil de grup bazlı değerlendirmeye daha çok dikkate alıyoruz” K1- (21.03.2018)

Değerlendirme Teması

Tesislerin kullanım programları ve antrenman saatleri dikkate alınarak talepler karşılanmaya çalışılmaktadır. Katılımcılar, Tesisler şube müdürlüğüne gelen taleplerin, kurumda görev yapan tüm şube müdürleri tarafından haftalık olarak gerçekleştirilen toplantıda ele alınarak, ilgili branş antrenörlerinin de görüşleri doğrultusunda değerlendirilmeye alındığını dile getirmişlerdir. Ayrıca, katılımcılar değerlendirme

sürecinde kendi üzerlerine düşen sorumluluğu, mevcut talep ile ilgili bireysel görüşlerini raporlayarak ilgili birimlere aktardıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 4. Değerlendirme teması tablosu

		TEMA					
		Değerlendirme					
		KODLAR					
		Değerlendirme Süreci		Değerlendirme Hiyerarşisi		Değerlendirmede Bireysel Sorumluluklar	
		Tesisin Kullanım Saatleri	Antrenör Çalışma Saatleri	Tesisler Şube Müdürlüğü	Antrenör Görüşleri	Mevcut Potansiyel	İhtiyaç Planlama
Katılımcı Kodları	K1	√		√		√	√
	K2	√	√	√	√	√	
	K3	√	√	√			√

Değerlendirme Süreci:

“Direk olarak kendi antrenman programlarımıza salon programlarımıza bakıyoruz. Salonunun kullanım programını ve boş saatleri çıkartıyoruz. Talep olması durumunda ise bizim bunu değerlendirmeye tabi tutabileceğimiz ve arada boşluk saatlerimiz varsa bu saatlerde ve bunun dışındaki saatleri de sizin kullanımınıza açabiliriz diye cevap veriyoruz gelen dilekçeye” K1- (21.03.2018)

“Tesisimizdeki mevcut antrenman çalışma saatlerine bakarak değerlendirmeye alıyoruz. Kendi antrenörlerimizin çalışma saatleri dışındaki saatleri, talep eden kulüp veya kuruluşlara antrenman saati olarak tahsis ediyoruz, tabi talep eden kulüp veya kuruluşla istişare ederek, onlar için uygun olması durumunu da göz önünde bulunduruyoruz” K2 - (22.03.2018)

“Tesisimizdeki çalışma saatleri, değerlendirmedeki önceliğimiz olmaktadır. Antrenörlerimizin çalışma saatleri göz önüne alınarak talepler karşılanmaya çalışılmaktadır” K3 - (23.03.2018)

Değerlendirme Hiyerarşisi:

“Tesisle ilgili bütün şeyler tesisler şube müdürlüğüne gelir. Eğer bu talepler fazlaysa bizim haftalık toplantılarımız var orada değerlendirmeye alırız talepleri” K1- (21.03.2018)

“Tesis kullanımları ile ilgili talepler yazılı olarak tesisler şube müdürlüğüne gelir ve bu serviste salonların antrenman saatleri doğrultusunda talep edilen saat veya uygun olan saatler talep eden kişi veya kuruma bildirilip programa dahil edilir” K3 - (23.03.2018)

“Tesisle ilgili bütün talepler öncelikle şube müdürlüğüne iletilir. Gelen talepler kurumun ilgili müdürlüklerince yapılan toplantılarda görüşülüp değerlendirmeye

alınmadan önce antrenörlerin çalışma programlarının da göz önüne alınmasından kaynaklı olarak antrenör görüşleri alınmaktadır” K2 - (22.03.2018)

Değerlendirmede Bireysel Sorumluluklar:

“Spor şube müdürü olarak Karaman’daki potansiyeli, coğrafi durumu talep sayısının ne kadar olduğunu ve burada bu sporu yapabilecek örnek veriyorum bu branşı yapabilecek ne kadar kapasite olduğuna bakıyoruz genelde ve ben genel olarak ona bakarım. Bu ihtiyacın Karamana çok gerekli mi değil mi ya da başka bir branşın öncelik durumuna bakarız bunun yanında eğer başka bir branşın önceliği fazlaysa tesis olarak onu değerlendirmeye alırız” K1- (21.03.2018)

“Bu süreçte şube müdürlerimiz ve il müdürümüz gerekli görüşmeleri ve değerlendirmeleri yaparak talep edilen tesisin ilimiz için ihtiyaç olup, olmadığını belirlemektedirler. Biz de, bize sorulması durumunda, Karamandaki mevcut potansiyel göz önünde bulundurularak tesisin gerekliliği ile ilgili fikir beyan etmekteyiz” K2 - (22.03.2018)

“Bilindiği gibi sportif eğitim uzmanları il müdürlüklerinde planlama hizmetlerinde çalışması öngörülmüştür. Tabi ki mevcut şartlar (personel yetersizliği) bunların tam uygulanabilirliğine imkan sağlamıyor. Ancak yine de spor ile ilgili konuda karar verildiğinde görüş ve araştırmalarımızı rapor haline dönüştürüp durum tespiti yapılmasında yardımcı olmaktayız” K3 - (23.03.2018)

Halkın Haberdarlığı Teması

Katılımcılar, sportif tesis ve hizmetlerin halka duyurulması hususunda kurumun broşür ve afiş kullanımının yanı sıra yazılı medyadan ve internet ortamından da faydalandıklarını belirtmişlerdir. Buna ek olarak, kurum personellerini okullarda görevlendirerek tanıtımlarının çeşitliliğini sağladıklarını dile getirmişlerdir.

Tablo 5. Halkın haberdarlığı teması tablosu

		TEMA				
		Halkın Haberdarlığı				
		KODLAR				
		Tanıtım Çeşitliliği		Mevcut Yöntem		
		Personel	Yerel yönetimler	Yazılı ve görsel medya	İnternet sitesi	Sosyal medya
Katılımcı Kodları	K1	√			√	
	K2		√	√	√	
	K3	√	√	√	√	√

Mevcut Yöntem:

“Görsel ve yazılı medyanın yanında, il müdürlüğümüze ait internet sitemizde çalışmalarla alakalı gerekli duyurular yapılmaktadır” K2 - (22.03.2018)

"Tüm programlarımızı sitemizde yayımlıyoruz. Halkımızda bu programa bakarak hangi saatlerde kullanabileceğini o programa bakarak gelip havuzumuzu kullanabiliyor" K1- (21.03.2018)

"Müdürlüğümüz sosyal medya hesaplarını etkin kullanılması konusunda son derece hassas davranmaktadır. Günümüzün en önemli iletişim aracı olduğundan dolayı duyurularımızı kendi web sitemizde yerel ve ulusal basına servis ederek ve broşür ve afiş olarak duyurularımızı veya organizasyon sonuçlarımızı kamuoyunun bilgisine sunuyoruz" K3 - (23.03.2018)

Tanıtım Çeşitliliği:

"Bizler halkımızı bilinçlendirmek adına okul açılışlarında antrenörlerimizi bir buçuk ay boyunca görevlendiriyoruz. Bu okullara görevlendirirken afişler bastırıyoruz. Bizim burada il müdürlüğünde yapılan branşlarda hangi tesislerimizde yapıldı, hangi saatlerde yapıldı bunları velilerimize ve öğrencilerimize tamamını duyuruyoruz." K1- (21.03.2018)

"Halkın bilinçlenmesinde tek başına Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüklerinin çabası yeterli olmuyor ve olmayacaktır da. Ayrıca bu bağlamda sosyal medya kullanımı tabii ki yeterli değil bununla birlikte az öncede belirttiğim gibi bu bir ekip ve bu ekibin başında spordan sorumlu kurumun koordinesinde tüm iletişim kanallarının etkin kullanılması gerekmektedir" K3 - (23.03.2018)

"Bu bağlamda Karaman ilinde halka hizmet veren yerel yönetimlerin bir işbirliği içerisinde çalışmasını öncelikli buluyorum. Bu bir tanıtım işidir ve katılımı arttırabilmek adına her kurumun yapabileceği farklı katkılar olacaktır. Ancak bu şekilde halkımıza daha fazla ulaşabiliriz" K2 - (22.03.2018)

Kurumlararası İşbirliği Teması

Katılımcılar, kurum olarak sportif hizmet ve tesislerinin halka duyurulması ile ilgili basın birimlerinin yerel medya ile hali hazırda uyumlu bir çalışma içerisinde olduğunu belirtmekle beraber, belediyenin bu çabalarına destek sağlama amaçlı olarak, özellikle şehir dışı müsabakalara katılım durumlarında ulaşım ve konaklama konularında yeterli desteği aldıklarını ancak kent merkezinde belediyeye ait billboardların kullanım hakkının ücretsiz olarak kuruma tahsis edilmesi halinde halkı bilgilendirme çabalarının daha verimli olacağını vurgulamışlardır.

Tablo 6. Kurumlararası işbirliği teması tablosu

		TEMA				
		Kurumlararası işbirliği				
		KODLAR				
		Yerel medya		Belediye		
		Yeterli	Yetersiz	Ulaşım	Konaklama	Billboard
Katılımcı Kodları	K1	√		√	√	
	K2	√		√	√	
	K3	√		√	√	

Yerel Medya:

"Yerel medya ile bir işbirliğimiz zaten var. Kendi sitemiz ve yerel medya çok uyumlu çalışıyor aslında bizim yaptığımız tüm faaliyetler yerel medyada mutlaka çıkıyor. Bununla ilgilide basın birimimiz var basınla ilgili faaliyetler hem kendi internet sitemizde yayınlanır ve birde basına servis edilir"K1- (21.03.2018)

"Bu hususta basın birimimizin iyi çalıştığını belirtmek isterim. Karaman ilinde hem internet ortamında hem de yazılı olarak yayın yapan medya kuruluşlarıyla ciddi bir ağıımız var ve bu ağ etkin olarak kullanılıyor. Medyanın bu konudaki tutumu bizim için sevindirici çünkü her daim destek oluyorlar"K3 - (23.03.2018)

"Bireysel anlamda ben Karaman ili yerel medya kuruluşlarının bu konuda ki hassasiyetlerini takdir ediyorum çünkü sürekli bir ortak çalışma içerisindeyiz. Sporu yaymak adına yürüttüğümüz çabayı ellerinden geldiğince destekliyorlar. Tabi bu bir ekip işi ve bu ekip işi içerisinde kurumumuz adına basın birimimiz çok iyi çalışıyor ve halka yeterli duyuruyu yerel medya işbirliğimiz ile yapabildiğimize inanıyorum"K2 - (22.03.2018)

Belediye:

"Belediyeden ulaşım konusunda destek alıyoruz müsabakalara giderken kolaylık sağlıyorlar. Örneğin herhangi bir Türkiye şampiyonası olduğu zaman belediye bize kalacak yer konusunda otobüsle ulaşım konusunda da destek oluyor ve bazen de federasyondan gelen kişilerde ikramlar konusunda yardımcı oluyorlar" K1- (21.03.2018)

"Karaman Belediyesinin kurumumuza ulaşım ve konaklama konusunda desteği oluyor ve bu kurum çalışanı adına bizleri çok memnun ediyor. Billboard kullanımına gelince elbette bu konunun değerlendirilmesi gerekir. Kurumumuz hizmetlerinin halka duyurulmasında ücretsiz tahsis bizim için çok büyük bir artı olabilir" K2 - (22.03.2018)

"Halka yapılacak hizmetlerin tanıtımında Belediyeye ait billboardların kullanımının ücret karşılığında olması tabi ki bir sorun ve bu sorun ortadan kalkarsa ulaşılabilirlik daha da artacak ve doğal olarak daha etkin bir tanıtım sürecine girmiş olacağız. Ancak Belediyemizin müsabakalara giderken ve orda konaklamamızı yaparken bize sağladığı desteği göz arda etmemek lazım"K3 - (23.03.2018)

Tartışma

Ülkemizde rekreatif sporun yaygınlaştırılmamasının en büyük nedenlerinden birisi de yerel yönetimlerin çalışma şeklidir. Yerel yönetimlerin spor yatırımları için izleyecekleri bir politika belirlenmediğinden, yerel yönetimler politik kaygı ve siyasi amaçlarla spora yatırım yapmakta, "herkes için spor" ilkesine dayalı tesisler ve yatırımlar yerine, futbol başta olmak üzere, daha çok performans sporuna hizmet etmektedirler. Ayrıca, 3289 sayılı Kanun'un 26'ncı maddesinin 2'nci fıkrasında getirilen, "yerel yönetimler kent planlarını hazırlarken, spor tesislerine tahsis edecekleri yerlerin tespitinde Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün görüşü ve teklifini esas alırlar" hükmüne ve diğer ilgili hükümlere de uymamaktadırlar. Yerel yönetimler, 3289 sayılı Kanun'un kendilerine yüklediği sorumluluk ve görevleri yerine getirmemekte, kent planlarında spor tesisleri

için düzenlemeler yapmamakta ve daha önce de vurgulandığı üzere, bütçelerinden ayrılması gereken yüzde 1'lik ödeneği bile spor hizmetlerine aktarmamaktadırlar (DPT, 2000).

Buna karşın, gelişmiş toplumlarda yerel yönetimlerin bu konuda büyük çabalar sarf ettiğini görmek mümkündür (Zorba, 1999). Hollanda'da spor tesislerinin tamamına yakını, işletme masraflarının büyük bir kısmını da karşılayan yerel yönetimlerce inşa edilirken, yine Fransa, Yunanistan, İngiltere ve Danimarka gibi bazı Avrupa ülkelerinde spor tesislerinin yapımı ve spor hizmetlerinin yürütülmesinde yerel yönetimlerden azami ölçüde yararlanılırken, Türkiye'de belediyeler ve il özel idarelerinden GSGM Taşra Teşkilatına %1 gibi oldukça düşük bir oranda pay ayrılmasının öngörülmesi, sporun finansmanında yerel yönetimlerin katılımının ne kadar yetersiz olduğunun bir başka göstergesidir (Bayansalduz, 2003).

Geçmişte yerel yönetimlerin özellikle futbol olmak üzere, daha çok takım sporlarına destek olmaya ağırlık verdiği görülmektedir. Ancak değişen sosyoekonomik koşullar, halkın yerel yönetimlerden beklentilerinin artması ve çeşitlenmesi, serbest zamanı iyi değerlendirme isteği, toplumsal yapıdaki değişimler ve beraberinde politik kaygılar yerel yönetimleri herkes için spor bağlamında, giderek daha çok sportif rekreasyon hizmetleri sunmaya yöneltmiştir (Köylüoğlu, 2012).

Sportif rekreasyon hizmeti konusunda halkın en çok beklenti içinde olduğu yerel yönetimlerden bir tanesi olan Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlükleri'nin görevlerinden birisi de "Gençliğin ve her yaşta kişinin serbest zamanlarını spor alan ve faaliyetlerine yönlendirmek; spor alanında ve hizmet içi eğitim çalışmalarıyla alakalı tüm araç ve gereçlerin sağlanması için gerekli işlemleri yürürlüğe sokmak ve sonuçlandırılmasını sağlamaktır" (Öksüz, 2018). Ancak, bu hizmetlerin halka sunulabilmesi; sporun bütünüyle kalkınabilmesi, amaçlarını gerçekleştirebilecek seviyeye ulaşması, iyi bir teşkilatlanmanın varlığına bağlı olduğu kadar, olaylara bilimsel ve objektif bir bakış açısı getirecek, pratik yönü fazla olan yetenekli, başarılı spor yöneticilerinin bulunmasıyla da ilişkilidir. Tüm alanda olduğu gibi, spor kurum ve organizasyonlarında da kaliteli personele duyulan ihtiyaç, öncelikle yönetici pozisyonunda bulunanlar için daha da önemlidir (Yetim, 1996).

Bu bağlamda yapılan çalışmada, Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü tarafından halka sunulan sportif hizmet ve tesislerin belirlenmesine yönelik farklı kademeden çalışanların görüşlerinin belirlenmesine ve planlama aşamasında bu görüşlerin hedeflenen amaca ulaşmada ne kadar etkili olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Elde edilen bilgilere göre, "Mevcut hizmet ve tesisler" teması altında katılımcılar, çalıştıkları kurumun farklı spor branşlarında tesis çeşitliliğine sahip olduğunu belirtirken, talep olduğu sürece kulüplere, elit sporculara ve halka personel desteği vererek hizmet sağladığını ifade etmişlerdir. Fakat bunun yanı sıra katılımcılar sportif anlamdaki mevcut tesis ve hizmetleri yeterli bulmamakla birlikte, bu eksikliği giderebilmek adına gerekli girişimlerde bulduklarını dile getirmişlerdir. Bu durum, kurumun halkın çeşitli branşlarda ki sportif rekreasyon taleplerini karşılamak adına tesis çeşitliliğine sahip

olduğunu göstermekle beraber, yeni taleplerle birlikte katılımcıların hem tesis hem de hizmet talepleri karşılamak adına gerekli girişimlerde bulduklarını ve bu bağlamda katılımcıların inovasyona yönelik bir çalışma anlayışı içerisinde olduğunu ortaya koymuştur. Ancak katılımcılar her ne kadar tesis çeşitliliğini yeterli buluyor olsa da, sportif rekreasyon anlamında bu hizmet ve tesisleri yeterli düzeyde bulmamaktadırlar. İl spor merkezlerinde spor yapan bireylerin tespit edilmesine yönelik çalışmalarda elde edilen verilere göre, Karaman ilinde 2013 yılında 785, 2014 yılında 2.607, 2015 yılında 2.641, 2016 yılında 4.316, 2017 yılında 4.133, 2018 yılında ise 6.284 kişinin il spor merkezlerinde spor yaptıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların sportif rekreasyon amaçlı tesis ve hizmetleri halkın kullanımı açısından yetersiz bulmalarında bireylerin il spor merkezlerinde kullanım sayılarının yıllara oranla artmasının etkili olduğu ve bu bağlamda tesislerin artan kullanım oranına göre yetersiz kaldığı şeklinde yorumlanabilir.

Katılımcıların bildirdikleri görüşler doğrultusunda oluşturulan *“talepler”* temasında; spor amaçlı mevcut tesisler ve hizmetlerden faydalanabilmek ya da tesislerin kullanımı açısından sportif rekreasyon amaçlı yeni bir talepte bulunmak adına, sözlü taleplerin yazılı taleplere oranla daha yüksek olduğu belirlenmiş bununla birlikte gelen her bireysel talebin personel yetersizliği ve mevcut programa uymama gibi nedenlerden dolayı değerlendirilmeye alınamadığı sonucuna varılmıştır. Sözlü taleplerin, yazılı taleplere oranla daha fazla olmasının nedeni, halkımızın bireysel iletişimle işlerini daha kolay ve hızlı halledebileceklerini düşünmeleri nedeniyle bürokratik yollara başvurmayı tercih etmemesi şeklinde değerlendirilebileceği gibi katılımcıların bu tür bireysel taleplerin tamamını değerlendirme çabası içerisinde olmaları kurum içerisinde var olan iş planlamasını da sekteye uğratabilecektir. Elde edilen verilere göre, kulüplerin yazılı olarak yapmış olduğu taleplerin hem değerlendirmenin, hem de planlamanın daha sağlıklı yapılması açısından katılımcılara büyük bir kolaylık sağladığı ve işleyişe daha uygun olduğu görüşü ön plana çıkmıştır. Bu veriler neticesinde kulüplerin yanı sıra bireysel olarak da taleplerin yazılı olarak iletilmesinin işleyişi sağlamak ve taleplerin tamamının değerlendirilmeye alınmasına imkan tanımak açısından faydalı olacağı söylenebilir.

“Değerlendirme” teması altında katılımcılar, özellikle grup ve kulüplerden gelen taleplerin kurum içinde ilgili kişilerin görüşleri doğrultusunda periyodik olarak gerçekleştirilen toplantılarda değerlendirildiği ve mevcut antrenman saatlerine ve tesis programına göre taleplerin karşılandığı yönünde görüş bildirilmiştir. Özellikle şube müdürleri bazında haftalık periyotlar da yapılan değerlendirme toplantılarının, taleplerin genel anlamda halkın ihtiyacını karşılaması doğrultusunda en doğru tespiti yapabilmek adına faydalı olabileceği düşünülmektedir. Kuruma gelen her talebin değerlendirilmesi tabii ki mümkün değildir. Bu taleplerin halka hizmet açısından bir bütünlük teşkil etmesi ve halka sunulacak tesis ve hizmetin asgari düzeyde halkın ihtiyaçlarını karşılaması gerekmektedir. Bu bağlamda, yapılan bu değerlendirme toplantıları ile kurumda görev yapan ve üst düzey yetkilere sahip şube müdürlerinin halkın ihtiyaçlarına yönelik en doğru hizmeti verebilme görev bilinci ile çalıştıkları görülmektedir. Ayrıca katılımcılardan uzman ve antrenörlerin, bu toplantılarda görüş bildirmeleri ve şube müdürlerinin alacağı kararlarda etkin görev almaları, kurumda koordinasyon ve işbirliğinin de ön planda

olduğunu göstermektedir. Zaten, merkez ve taşra spor teşkilatlarımızda spor alanından yetişmiş kişilerin istihdam edilmelerinin gerekliliği de bu tür durumların tespitinin daha doğru şekilde yapılmak istenmesinden ve spora özgü bakış açısının gerekliliğinden ortaya çıktığı düşünülmektedir.

“Halkın haberdarlığı” temasında; kurumun sportif rekreasyon tesis ve hizmetlerinden halkın haberdar olması yönünde, ulaşılmak istenen hedef kitlenin çeşitliliğine göre izledikleri yöntemlerin de çeşitlendiği, alınan görüşler neticesinde belirlenmiştir. Çünkü yerel yönetimler farklı hedef kitlelerine göre farklı programlar arayışı içinde olmalıdırlar. Bu programlar değişen sosyo-ekonomik koşullar, beklentiler ve yeni trendler ile birlikte değişim göstermektedir. Yerel yönetimler bu değişimleri dikkate almalıdırlar (Ağlönü, 2007). Bu yöntemlerinden en çok kullanılanları; medya, afiş ve broşürler, internet ve kurum personellerini görevlendirme olarak sıralanmaktadır. Her ne kadar halkın haberdar olmasını sağlamak adına çeşitli yöntemlere başvuruyor olsa da, bu çeşitliliğin içerisinde en verimli olanının internet kullanımı olacağı düşünülmektedir. Çünkü günümüz internet çağında, her yaşta bireyimizin yanı sıra özellikle gençlerimizin teknoloji içerikli yaşamları dikkat çekmektedir. Kitle iletişim araçlarının, gücü ile öncelikle insanların zamanı iyi kullanabilme ve boş zamanlarını kendisinin de hoşlanabileceği imkânları ölçüsünde değerlendirebileceği bilincini ve eğitimi yaratmak mümkündür (Kılıç, 2006). Bu bağlamda, kurumun bu haberdarlığı sağlamak adına internet kullanımı, bireylere ulaşmada büyük kolaylıklar sağlayacağı gibi, finansal ve zaman tasarrufu anlamında da kuruma katkı sağlayacaktır. Ancak yapılan gözlemler neticesinde, kuruma ait internet sayfasının görsellik, içerik ve güncelleme anlamında geliştirilmesinin gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Bunun yanı sıra, kuruma ait internet sayfasında sportif rekreasyon tesis ve hizmetlerinin takip edilebileceği ayrı bir bölümün olması, bu bölüm altında tesislerin tanıtımın yapılması ve verilen hizmetler ile ilgili bilgi verilmesi halkın bu tesis ve hizmetlerin kullanımını arttırmada fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca tüm katılımcıların, halkın sportif rekreasyon hizmet ve tesislerin ile ilgili haberdarlığının sağlanması teması altındaki ortak kararı, internet kullanımının yanı sıra, yerel yönetimler ile iletişim halinde olunması ve işbirliğinin artırılması olarak ortaya konulmuştur.

“Kurumlar arası işbirliği” teması ise, katılımcıların görüşleri doğrultusunda, sportif rekreasyon amaçlı kullanılabilecek tesislerin ve bu yönde alınabilecek hizmetlerin halk tarafından bilinirliğinin artırılması adına kurumlarının yerel medya organları ve belediye ile uyumlu bir çalışma ortamı içerisinde bulduklarını ortaya koymaktadır. Kurumun sportif rekreasyon tesis ve hizmetlerini etkin bir şekilde, çeşitlilikle ve istikrarlı bir şekilde halka duyurması, kentte daha fazla kişinin sporu hayatına dahil etmesi, daha fazla kişinin boş zamanlarını kaliteli bir şekilde değerlendirmesi ve bireylerin psikolojik, fiziksel ve sosyal açıdan kendilerini daha iyi hissedebilmesine imkan tanıyacaktır. Bu olumlu gelişmeler, refah seviyesi yüksek bir toplum yaratacak ve yaşam kalitesi yüksek insanların aynı çevrede yaşamalarına olanak sağlayacaktır. Bu sebeple, Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü'nün bu amaç doğrultusunda diğer yerel yönetimler ile işbirliğini arttırması ve özellikle belediye ile tanıtımlarını yaygınlaştırması gerekliliği ön plana

çıkılmaktadır. Bu bağlamda belediyeye düşen görev, her ne kadar Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü'nün organizasyonlarına aynı ve nakdi yardımları olsa da, asıl olarak halkın sportif rekreasyon tesis ve hizmetlerine dikkat çekebilecek tanıtım bazındaki işbirliğini kamu yararına bir hizmet olarak düşünüp, mümkün olabildiği sürece ücretsiz olarak yapmasının gerekliliğidir. Ayrıca, gözden kaçırılmaması gereken bir diğer husus ise yerel yönetimlerin işbirliği içerisinde çalışmalarının sadece halka hizmet ile sınırlı kalmayıp, eşgüdümle çalışılması durumunda kentin isim değerinin arttırılacağı bilinci ile hareket edilmesidir.

Sonuç

Sonuç olarak, katılımcılar kurumun, amaçları doğrultusunda halka sunduğu sportif rekreasyon tesis ve hizmet çeşitliliğini sağladığını ifade etmelerine rağmen, bu tesis ve hizmetlerin halka yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Bu bağlamda, mevcut tesis ve hizmetlerdeki yetersizliği ortadan kaldırmaya yönelik talepler ile yeni hizmet ve tesis planlaması ile ilgili taleplerin yazılı olmasının, kurum adına değerlendirmede daha sistemli ve ivedi şekilde hareket edilmesine olanak sağlayacağını vurgulamışlardır. Katılımcıların, taleplerin değerlendirme süreci içerisinde kademelerine göre aktif bir şekilde yer aldığı belirlenirken, değerlendirme sonucunda ise halkın kendilerine sunulan ve sunulması planlanan sportif rekreasyon tesis ve hizmetlere dair bilinilirliğinin sağlanmasında kurumun kendi olanaklarını aktif olarak kullanmasının yanı sıra diğer yerel yönetimlerle eşgüdümlü çalışarak bu bilinilirliği arttırmayı amaçladığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda, spor bilimleri alanında öğrenim almış bireylerin spor hizmeti veren kurum ve kuruluşlarda istihdam edilmesinin önemli olduğu, bu istihdamlarla hem spor hizmeti veren kurum ve kuruluşların güncel plan ve programların ihtiyaca uygun ve doğru bir şekilde yürütülmesinin, hem de geleceğe yönelik planlamalarda daha gerçekçi ve yenilikçi adımlar atılmasının mümkün olabileceği söylenebilir.

Yazar Notu

Bu çalışma, 10-13 Mayıs 2018 tarihinde Bodrum'da düzenlenen "Uluslararası Rekreasyon ve Spor Yönetimi Kongresi"nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Yazışma Adresi (Corresponding Address):

Dr. Öğr. Üyesi. Sefa Şahan BİROL

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu,

Yunussemre Yerleşkesi, 70100, Merkez/KARAMAN

E-posta: sahanbirol@hotmail.co.uk

Kaynaklar

1. **Ağlönü, A.** (2007). *Yerel yönetimlerde rekreasyon hizmetleri ve model belirleme (Fethiye örneği)* (Doktora Tezi). Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
2. **Bayansalduz, M.** (2003). Türk Spor yönetiminde finansal kaynak sağlama çabalarının değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 160, Güz, Erişim Adresi: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/160/bayansalduz.htm>.
3. **Cankalp, M.** (2002). *Sporla yönetim ve organizasyon*. Ankara: Nobel Yayın.
4. **Demir, H.** (2006). *Türk spor teşkilatı*. Konya: Çizgi Kitap Evi Yayınları.
5. **DPT,** (2000). *Beden eğitimi, spor ve İstanbul olimpiyatları özel ihtisas komisyonu raporu*, Ankara.
6. **Karacabey, K.** (2011). *Spor çalışma grubu raporu*. Gaziantep Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu.
7. **Kılıç, K.** (2006). *Harcanabilir gelirin artmasının sportif rekreasyona katılıma olan etkisinin araştırılması: İstanbul örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
8. **Koçyiğit, M., Yıldız, M.** (2014). Yerel yönetimlerde rekreasyon uygulamaları: Konya örneği. *International Journal of Science Culture and Sport*, 2(1), 213.
9. **Köylüoğlu, L.G.** (2012). *Yerel yönetimlerde rekreasyon hizmeti sunanların iş doyum düzeyleri ve hizmeti alanların memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
10. **Öksüz, N.** (2018). *Spor yöneticilerinin iletişim becerileri ile öz etkililik-yeterlilik düzeylerinin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
11. **Ramazanoğlu, F., Altungül, O., Özer, A.** (2004). Sportif açıdan rekreasyon etkinliklerinin değerlendirmesi. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 3(1).
12. **Şahin, H.** (1997). *Sporcuların performans sporunu bıraktıktan sonraki yaşamlarında boş zaman değerlendirme ilgilerinin araştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çukurova Üniversitesi, Adana.
13. **Yetim, A.** (1996). Spor yönetiminde liderlik. *Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(3), 85-94.
14. **Yetim, A.** (2008). *Sosyoloji ve spor*. Ankara: Bilge Ofset.
15. **Yıldırım, A. ve Şimşek, H.** (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
16. **Zorba, E.** (1999). *Herkes için spor ve fiziksel uygunluk*. Ankara: Neyir Matbaası.
17. **Zorba, E., Bakır, M.** (2004). Serbest zaman kavramı. F. Ramazanoğlu (Ed.), *Sporla Sosyal Alanlar Seçme Konular 1* (s. 106-108). Ankara: Bıçaklar Kitabevi.

Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Adil Öğrenme Ortamlarına İlişkin Algıları ile Yabancılaşma Düzeyleri

Zehra CERTEL¹, Melek KOZAK², Ziya BAHADIR³

¹Akdeniz Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

²Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

³Erciyes Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Araştırma Makalesi

Öz

Bu çalışmanın amacı, spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin, öğrenme ortamına ilişkin adalet algıları ve yabancılaşma düzeylerini cinsiyet, öğrenim görülen bölüm ve genel akademik not ortalamaları değişkenlerine göre incelemek ve öğrencilerin öğrenme ortamına ilişkin adalet algıları ile yabancılaşma düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Araştırmanın örneklemini, Akdeniz Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde (n=360) ve Erciyes Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda (n=258) beden eğitimi ve spor eğitimi, antrenörlük eğitimi ve spor yöneticiliği bölümlerinde öğrenim görmekte olan 618 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Öğrencilerin yaş ortalamaları $\bar{X}=21.15\pm 2.01$ yıl ve genel akademik not ortalamaları dört üzerinden $\bar{X}=2.74\pm 0.41$ 'dir. Araştırmada Lizzio, Wilson ve Hadaway (2007) tarafından geliştirilen ve Özer ve Demirtaş (2010) tarafından Türkçe'ye geçerlilik ve güvenirlilik çalışmaları yapılan "Adil Öğrenme Ortamı Ölçeği", Çağlar (2012) tarafından geliştirilen "Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği" ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Veriler normal dağılım göstermediği için ikili gruplarda Mann-Whitney U testi, çoklu karşılaştırmalarda Kruskal Wallis testi ve Spearman korelasyon testi kullanılmıştır. Bulgulara göre, öğrencilerin adil öğrenme ortamı algısı puan ortalamaları beş puan üzerinden $\bar{X}=3.39\pm 0.68$ ve yabancılaşma puan ortalamaları $\bar{X}=2.87\pm 0.54$ 'dir. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre adil öğrenme ortamı algısı ve yabancılaşma düzeyleri ölçek toplamında istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümlere göre, spor yöneticiliği bölümünün adil öğrenme ortamı algısı yüksek, antrenörlük eğitimi bölümünün ise yabancılaşma puanı anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin genel akademik not ortalamalarına göre adil öğrenme ortamı algılarında ve yabancılaşma düzeylerinde anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Öğrencilerin adil öğrenme ortamı algısı ve yabancılaşma düzeyleri arasında ise negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin adil öğrenme ortamı algısı yükseldikçe yabancılaşma düzeyleri düşmektedir.

Anahtar kelimeler: Beden eğitimi ve spor, Adil öğrenme ortamı, Yabancılaşma

The Examination of The Level of Alienation and Perceptions of The Fairness of The Learning Environment of Sport Sciences Faculty Students

Abstract

The aim of this study is to examine the level of alienation and perceptions of the fairness of the learning environment of sport sciences faculty students in terms of grade point average, department and gender. Moreover, it is aimed to reveal the relationship among the level of alienation and perceptions of the fairness of the learning environment of students. Sample of the study consisted of 618 students (Akdeniz University Sports Science Faculty= 360, Erciyes University School of Physical Education and Sports = 258) in the physical education and sport department, sports management and coaching education. The data were collected used the "Personal Information Form," the "Fair Learning Environment Questionnaire") the validity and reliability studies of the questionnaire for Turkish were done by Özer and Demirtaş (2010) was developed by Lizzio et al. (2007) and the "Student Alienation Scale." Was developed by the Çağlar (2012). In the analysis of the data; since the data not showed normal distribution, Mann-Whitney was used for paired comparison and Kruskal Wallis test and Spearman correlation test were used in multiple comparisons. According to results, average level of alienation of students is $\bar{X}=2.87\pm.54$ and average perceptions of the fairness of the learning environment of them is $\bar{X}=3.39\pm.68$. There was not statistically difference between level of alienation and perceptions of the fairness of the learning environment in terms of gender of the students ($p>.05$). The sports management department is a high perception of the fairness of the learning environment. The alienation score of the coaching education department was found to be significantly higher. There was a statistically significant difference according to the students' grade point average ($p<.05$.) Significant negative relationship has been found among the level of alienation and perceptions of the fairness of the learning environment of students. When perceptions of the fairness of the learning environment of students increases, the level of alienation of them decreases.

Keywords: Physical education and sport, Fairness of the learning environment, Alienation

Giriş

Adalet kavramı; "Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme, herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme, uygunluk" olarak tanımlanmıştır (TDK, 2018). Adalet, toplum bilimi, hukuk, insan hakları gibi olguların yanı sıra eğitim bilimlerinde de büyük bir öneme sahip bir kavramdır. Eğitim kurumlarının amaçladığı daha faydalı, daha adil bir eğitimin sağlanması ve bireylere olumlu davranışlar kazandırılması uygun bir eğitim ortamının varlığıyla mümkündür. Adaletin bu ortamın bileşenlerin biri olduğu gerçeği, eğitim kurumlarında adil bir öğrenme ortamı oluşturulmasına yardımcı olmaktadır. Adil bir eğitim ortamının oluşturulması için kurum içinde görev yapan kişilerin, adalet kavramı hakkında hem bilinçli hem de istekli olması gerekmektedir. Bireylerin amacına ulaşmasına yönelik olan çabalarına değer veren her örgüt, adalet olgusuna önem vermelidir (Çağlar, 2013).

Örgütsel adalet, "örgütteki adaletin etkisini ortaya çıkarmaya yönelik" bir tanım olmakla birlikte, daha geniş kapsamlı olarak, örgütte çalışan kişilerin çalıştığı kurumda ne kadar adil davrandığını konusundaki algıları ve bu algıların örgütler açısından diğer

sonuçları (örgüte bağlılık, iş tatmini vs.) nasıl etkilediğine yönelik bir kavramdır (Greenberg, 1990). Örgütsel adalet kavramı eğitim örgütlerinde; dağıtım, işlevsel ve etkileşimsel olarak üç kısımdan oluşmaktadır (Greenberg, 1990; Bies, 2001). Dağıtım, “çalışanların işyerindeki kaynakların adil olarak dağıtılıp dağıtılmadığına ilişkin algılarıdır” (Folger & Konovsky, 1989). Sınıflardaki öğrencilerde bu süreci aynı şekilde deneyimlemektedirler. Öğrenciler, öğretmenlerin değerlendirme sistemini, sınav puanlarını, bekledikleri veya hak ettiklerini düşündükleri puanı veya diğer öğrencilerin puanlarıyla kendi puanlarını karşılaştırarak öğretmenin ne kadar adil olduğuna karar verebilirler (Chory-Assad & Paulsel, 2004b). İşlevsel adalet, kaynakların dağılımı hakkındaki kararların nasıl alındığı hakkında bilgi vermektedir. Eğitimsel açıdan ise, öğretmenin, öğrenci performansı, not verme, sınıf yönetimindeki yaklaşımları ve öğrenci davranışlarını değerlendirme gibi politikalara ilişkin süreci ifade etmektedir (Chory-Assad & Paulsel, 2004a). Etkileşimsel adalet ise kişiler arası ilişkilerin önemini vurgulamaktadır (Bies, 2001). Eğitimde etkileşimsel adalet, öğretmenlerin, öğrencilerle olan iletişim ve davranışlarında ne kadar adil oldukları hakkındaki yargıları ifade eder (Chory-Assad & Paulsel, 2004a). Bir eğitim ortamındaki etkileşimli adaletle ilgili eylemler yalnızca hedef gurubu içerisindeki öğrenciyi etkilemez, aynı zamanda eğitim ortamındaki tüm öğrencilerde bu eyleme tanık olur, böylece öğrenme ortamının genel olarak haksız olarak algılanmasına neden olur (Rodabaugh, 1996).

Adil bir öğrenme ortamı sağlayan öğretmenler, öğrencilerin olumlu davranış ve tutumlar geliştirmesine destek olabilirler. Bununla ilgili olarak, öğretmenlerin adil bir öğrenme ortamı sağlaması, öğrencilerin motivasyonunu ve performansını (Rodabaugh & Kravitz, 1994), öğrenme çıktılarının kalitesini (Walsh & Maffei, 1994) ve öğrencinin memnuniyetini ve başarısını (Marsh & Overall, 1980) arttırmaktadır. Adil bir öğrenme ortamı sağlamayan öğretmenler ise, öğrencilerin olumsuz yönde duygu ve davranışlar geliştirmesine neden olmaktadır. Öğretmenlerin adil olmadığı inancı, öğrencilerde önemli ölçüde memnuniyetsizliğe neden olacaktır (Rodabaugh, 1996). Bunun sonucu olarak ta öğrenci okul ortamından uzaklaşmak isteyecek ve öğrencide okula karşı yabancılaşma hissi oluşacaktır.

Yabancılaşma, “istenen ya da beklenen bir ilişkideki kopukluk” (Case, 2008), “bireyin diğer insanlara ve topluma karşı duyduğu güvensizlik, toplumsal, kurumsal ya da kişiler arası sorunların birey üzerinde yarattığı güçsüzlük, anlamsızlık, kuralsızlık, yalıtılmışlık ve kendine yabancılaşma duyguları” olarak beş grupta tanımlanmaktadır (Seeman, 1959). Bunlardan ilki olan *güçsüzlük*, “bireyin yaşamını etkileyen koşullar üzerinde etkin olamaması ya da denetim kuramamasıdır”. İkincisi bireyin eylemlerinin kendisi için anlaşılır olmaması, eylemlerle genel amaçlar arasında bağlantı kuramaması, neye inanacağına karar verememesi anlamındaki *anlamsızlıktır*. Üçüncüsü Durkheim’in tanımından hareketle araçların yetersiz ve beklentilerin de yüksek olduğu durumda kuralların etkisini yitirerek bireyin hedefine ulaşmak üzere toplumsal olarak onaylanmayan davranışları göstermesi anlamındaki *normsuzluktur*. Dördüncüsü aydınların çokça yaşadığı bir durum olarak toplumun yüksek değer verdiği şeylerin birey açısından herhangi bir değer taşıması durumunda bireyin toplumun hedeflerini

reddetmesi ve yalnızlaşması anlamındaki *yahıtılmışlıktır*. Beşincisi ise verili davranışın kendisinin dışındaki ödüllere bağımlılığı, bireyin eylemlerinin kendi başına bir doyum kaynağı olmaktan çok kendi dışındaki doyumlar için bir araç durumuna gelmesi anlamındaki *kendine-yabancılaşmadır* (Seeman, 1959).

Bu araştırmanın konusu olan eğitimde yabancılaşma ise, “bireylerin bilgidен, öğrenmeden, öğrenmeye ilişkin süreçlerden uzaklaşması, bu süreçlerin artan bir biçimde bireylere anlamsız hale gelmesi, öğrenme sürecine olan ilginin azalması ve bu sürecin giderek sıkıcı ve zevksiz bir hale dönüşmesini ifade etmektedir” (Sidorkin, 2004). Eğitim kurumlarında yabancılaşma kavramı, “güçsüzlük, kuralsızlık, soyutlanmışlık ve anlamsızlık olarak dört boyutta tanımlanmıştır (Mau 1992, Brown ve ark., 2003). Eğitim kurumlarındaki, yabancılaşmaya neden olan ve arttıran başlıca faktörler, özerklik eksikliği, öğrencinin akademik başarısı konusunda gurur duymaması, öğrencinin okulda öğrendikleri ile yaşantısı arasında bağlantı kuramaması, öğretmenlerin hoşgörüsüz olması, bilinçsiz aileler ve otoriter okul kurallarıdır (Kunkel ve ark., 1973). Bu faktörler, eğitim kurumlarının hedeflerine ulaşma yeteneklerini önemli ölçüde engelleyecektir. Bu nedenle, öğrencilerin okulla ilgili yabancılaşma hissine neden olan faktörler belirlenmeli ve bu hisse sebep olan olumsuz etkilere karşı önlem alınması gerekmektedir. Bu faktörlerin en önemlilerinden biri de, eğitim kurumlarında adil bir öğrenme ortamının eksikliği olduğu düşünülmektedir. Bu düşünceden yola çıkarak bu çalışmanın amacı, spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin, öğrenme ortamına ilişkin adalet algılarını ve yabancılaşma düzeylerini cinsiyet, öğrenim görülen bölüm, sınıf, genel akademik not ortalamaları değişkenlerine göre incelemek ve öğrencilerin öğrenme ortamına ilişkin adalet algıları ile yabancılaşma düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Betimsel nitelikte olan bu araştırma, tarama modellerinden ilişkisel tarama modelindedir. İlişkisel tarama modelleri, iki ya da daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2007).

Araştırma Grubu

Araştırmanın örneklemini, Akdeniz Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde ve Erciyes Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda beden eğitimi ve spor öğretmenliği, antrenörlük eğitimi ve spor yöneticiliği bölümlerinde öğrenim görmekte olan 618 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Öğrencilerin yaş ortalamaları ($\bar{x}_{\text{yaş}}=21.15\pm 2.01$) yıl ve genel akademik not ortalamaları ($\bar{x}_{\text{GANO}}=2.74\pm 0.41$)'dir. Örnekleme ilişkin betimsel istatistikler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilere İlişkin Betimsel İstatistikler

Değişken		n	%
Okul	Erciyes Üni.	258	41.7
	Akdeniz Üni.	360	58.3
Cinsiyet	Kadın	237	38.8
	Erkek	381	61.7
Sınıf	1. sınıf	144	23.3
	2. sınıf	194	31.4
	3.sınıf	124	20.1
	4.sınıf	156	25.2
Bölüm	Öğretmenlik	240	38.8
	Antrenörlük	218	35.3
	Yöneticilik	160	25.9
GANO	1.00-2.74 puan	264	42.7
	2.75-3.92 puan	354	57.3
TOPLAM		618	100.0

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler “Adil Öğrenme Ortamı Ölçeği”, “Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği” ve araştırmacı tarafından düzenlenen kişisel bilgi formu ile toplanmıştır.

Adil Öğrenme Ortamı Ölçeği: Araştırmada, Lizzio, Wilson ve Hadaway (2007) tarafından, üniversite öğrencilerinin eğitim ortamlarını ne düzeyde adil algıladıklarını belirlemek amacıyla geliştirilen ve Özer ve Demirtaş (2010) tarafından Türkçe için geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılan “Adil Öğrenme Ortamı Ölçeği” (Fair Learning Environment Questionnaire) kullanılmıştır. Orijinal ölçek, “saygıya dayalı işbirliği” ve “Adil kurumsal işleyiş” olarak iki alt boyuta sahip ve 16 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin açıkladığı kümülatif varyans oranı % 51.6 ve iç tutarlılık katsayısının birinci boyut için .89, ikinci boyut için .77’dir. Ölçek beşli Likert şeklinde düzenlenmiştir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 75, en düşük puan ise 15’tir. Ölçekten alınan puanların yüksekliği öğrenme ortamının daha adil algılandığı, düşüklüğü ise daha düşük düzeyde adil algıladıklarını göstermektedir. Bu araştırmada elde edilen veriler üzerinde yapılan analiz sonucunda, ölçeğin iç tutarlılık katsayısı, birinci alt ölçek için .87, ikinci alt ölçek için .57, ölçeğin geneli için .86 olarak bulunmuştur.

Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği: Çağlar (2012) tarafından öğrencilerin yabancılaşmaya ilişkin algılarını ölçmek içine geliştirilmiştir. Ölçek, güçsüzlük ($\alpha=79$), kuralsızlık ($\alpha=75$), soyutlanmışlık($\alpha=76$) ve anlamsızlık ($\alpha=76$) olmak üzere dört alt boyuta sahip ve 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, beş dereceli bir yapıda düzenlenmiştir. Alt boyutlardaki ölçek maddelerinden örnekler şöyledir: *Güçsüzlük:* Bu okulda başarı elde etmenin önemli olduğunu düşünüyorum. *Kuralsızlık:* Derslere devam etme zorunluluğunu anlamsız buluyorum. *Soyutlanmışlık:* Okulda kendimi çok yalnız hissediyorum. *Anlamsızlık:* Okula isteyerek değil koşullar bunu gerektirdiği için devam ediyorum. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 100, en düşük puan ise 20’dir. Ölçekten alınan puanların yüksekliği

yabancılaşma düzeyinin daha fazla algılandığını ifade etmektedir. Bu araştırmada iç tutarlılık katsayıları; ölçek toplamı için .75, güçsüzlük .75, kuralsızlık .65, soyutlanmışlık .69 ve anlamsızlık alt ölçeği için .63 olarak bulunmuştur.

Kişisel Bilgi Formu: Bu formda, araştırmaya katılan öğrencilerin; cinsiyet, öğrenim gördüğü bölüm ve bir dönem önceki GANO değişkenlerine ilişkin maddeler yer almaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analizinde kişisel bilgiler için betimsel istatistik yöntemleri olarak frekans (n), yüzde (%), aritmetik ortalama ($\bar{x}$) ve standart sapma (Ss) kullanılmıştır. Veriler normal dağılım göstermediği için ikili gruplarda Mann Whitney U testi ve çoklu karşılaştırmalarda Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Adil öğrenme ortamı ile yabancılaşma arasındaki ilişkiyi belirlemek için Spearman Korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Sonuçlar 0.05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Bulgular

Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin Adil Öğrenme Ortamı Algısı ile Yabancılaşma Düzeyi puan ortalamaları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Adil Öğrenme Ortamı Algısı İle Yabancılaşma Ölçeğinden ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Min, Max, Ortalama, Standart Sapmaları

Ölçek	N	min	max	ort	ss
Saygıya dayalı işbirliği	618	1.00	5.00	3.41	.84
Adil Kurumsal İşleyiş	618	1.00	5.00	3.38	.69
Adil Öğrenme Ortamı Algısı	618	1.06	5.00	3.39	.68
Güçsüzlük	618	1.00	5.00	2.32	.78
Kuralsızlık	618	1.00	5.00	3.15	.84
Soyutlanmışlık	618	1.00	5.00	2.83	.87
Anlamsızlık	618	1.00	5.00	3.18	.92
Yabancılaşma Düzeyi	618	1.00	5.00	2.87	.54

Öğrencilerin saygıya dayalı işbirliği alt boyutundan aldıkları puan ortalamaları $\bar{x}=3.41\pm.84$, adil kurumsal, işleyiş alt boyutunda $\bar{x}=3.38\pm.69$ ve adil öğrenme algısı ölçeği toplamında $\bar{x}=3.39\pm.68$ olarak bulunmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerinin okula yabancılaşma algılarının *orta* düzeyde ($\bar{x}=2.87\pm.54$) olduğu görülmektedir.

Yabancılaşmanın alt boyutlarına ilişkin bulgulara bakıldığında, en yüksek düzeyde yabancılaşma algısının olduğu alt boyutların anlamsızlık ($\bar{x}=3.18\pm.92$) ve kuralsızlık ($\bar{x}=3.15\pm.84$) olduğu ve bu alt boyutları soyutlanmışlık ($\bar{x}=2.83\pm.87$) ve güçsüzlük ($\bar{x}=2.32\pm.78$) alt boyutlarının izlediği görülmektedir. Buna göre, öğrencilerin en yüksek *anlamsızlık* boyutunda, en düşük ise güçsüzlük boyutunda yabancılaşma yaşadığı anlaşılmaktadır.

Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin cinsiyetlerine göre, ölçeklerden alınan puan ortalamaları açısından aralarında fark olup olmadığını saptamak için Mann Whitney U testi yapılmış ve sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Adil Öğrenme Ortamı Algısı ve Yabancılaşma Düzeylerine İlişkin Mann Whitney U Testi sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	n	S.O	U	p
Adil Kurumsal İşleyiş	Kadın	237	325.95	-1.808	.071
	Erkek	381	299.27		
Saygıya dayalı işbirliği	Kadın	237	320.27	-1.186	.235
	Erkek	381	302.80		
Adil Öğrenme Ortamı Algısı	Kadın	237	324.22	-1.617	.106
	Erkek	381	300.34		
Güçsüzlük	Kadın	145	287.13	-2.463*	.014
	Erkek	215	323.42		
Kuralsızlık	Kadın	145	295.45	-1.548	.122
	Erkek	215	318.24		
Soyutlanmışlık	Kadın	145	315.79	-.692	.489
	Erkek	215	305.59		
Anlamsızlık	Kadın	145	292.52	-1.871	.061
	Erkek	215	320.06		
Yabancılaşma Düzeyi	Kadın	145	295.77	-1.508	.131
	Erkek	215	318.04		

Tablo 3'te görüldüğü gibi, öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre, adil öğrenme ortamı algıları alt boyutlarında ve ölçek toplamında kadın öğrencilerin puan ortalamasının erkek öğrencilerin puan ortalamasından daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Ancak saygıya dayalı işbirliği (U=-1.186, p=.235; p>.05), adil kurumsal işleyiş (U=-1.808, p=.071; p>.05) alt boyutlarında ve adil öğrenme ortamı algısı ölçeği toplamında (U=-1.617, p=.106; p>.05) gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Yabancılaşma ölçeğinin güçsüzlük (U=-2.463, p=.014; p<.05) alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunurken, kuralsızlık (U=-1.548, p=.122; p>.05), soyutlanmışlık (U=-.692, p=.489; p>.05), anlamsızlık (U=-1.871, p=.061; p>.05) alt boyutlarında ve yabancılaşma ölçeği toplamında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (U=-1.508, p=.131; p>.05).

Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüm değişkenine göre, adil öğrenme ortamı algısı ve yabancılaşma düzeylerine ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4'te görüldüğü gibi, öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümlere göre adil kurumsal işleyiş ($X^2=39.583$, p=.000; p<.05) ve saygıya dayalı işbirliği ($X^2=12.753$, P=.002; p<.05) alt boyutunda ve ölçek toplamında ($X^2=31.444$, p=.000; p<.05) anlamlı bir farklılık (P=.000; p<.05), kuralsızlık ($X^2=11.287$, P=.004; p<.05), anlamsızlık ($X^2=15.117$, P=.001; p<.05) alt boyutlarında ve ölçek toplamında ($X^2=10.292$, P=.006; p<.05) istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. En çok yabancılaşmayı, antrenörlük eğitimi bölümü öğrencileri yaşamaktadır.

Tablo 4. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Bölüm Değişkenine Göre Adil Öğrenme Ortamı Algısı ve Yabancılaşma Düzeylerine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Ölçek	Bölüm	n	S.O	X ²	p	Fark
<i>Adil Kurumsal İşleyiş</i>	1.Öğretmenlik	240	300.36	39.583*	.000	3-1
	2.Antrenörlük	218	288.45			3-2
	3.Yöneticilik	160	351.89			
<i>Saygıya dayalı İşbirliği</i>	1.Öğretmenlik	240	265.06	12.753*	.002	1-2
	2.Antrenörlük	218	307.05			1-3
	3.Yöneticilik	160	379.50			2-3
Adil Öğrenme ortamı Algısı	1.Öğretmenlik	240	276.56	31.444*	.000	3-1
	2.Antrenörlük	218	296.97			3-2
	3.Yöneticilik	160	375.99			
<i>Güçsüzlük</i>	1.Öğretmenlik	240	321.27	41.219*	.000	3-1
	2.Antrenörlük	218	351.34			3-2
	3.Yöneticilik	160	234.83			
<i>Kuralsızlık</i>	1.Öğretmenlik	240	279.58	11.287*	.004	1-2
	2.Antrenörlük	218	324.92			1-3
	3.Yöneticilik	160	333.36			
<i>Soyutlanmışlık</i>	1.Öğretmenlik	240	300.85	5.844	.054	
	2.Antrenörlük	218	332.40			
	3.Yöneticilik	160	291.27			
<i>Anlamsızlık</i>	1.Öğretmenlik	240	277.04	15.117*	.001	1-2
	2.Antrenörlük	218	318.86			1-3
	3.Yöneticilik	160	345.45			
Yabancılaşma Düzeyi	1.Öğretmenlik	240	287.26	10.292*	.006	2-1
	2.Antrenörlük	218	339.75			2-3
	3.Yöneticilik	160	301.63			

Öğrencilerin genel akademik not ortalamalarına göre adil öğrenme ortamı algısı ve yabancılaşma düzeylerine ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Genel Akademik Not Ortalamalarına Göre Adil Öğrenme Ortamı Algısı ve Yabancılaşma Düzeylerine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Ölçek	GANO	n	S.O	U	P
<i>Adil Kurumsal İşleyiş</i>	1.00-2.74 arası	264	296.77		
	2.75-3.93 arası	354	319.00		
<i>Saygıya dayalı İşbirliği</i>	1.00-2.74 arası	264	274.58		
	2.75-3.93 arası	354	335.54		
Adil Öğrenme Ortamı Algısı	1.00-2.74 arası	264	282.11		
	2.75-3.93 arası	354	329.93		
<i>Güçsüzlük</i>	1.00-2.74 arası	264	340.20		
	2.75-3.93 arası	354	286.60		
<i>Kuralsızlık</i>	1.00-2.74 arası	264	283.92		
	2.75-3.93 arası	354	328.58		
<i>Soyutlanmışlık</i>	1.00-2.74 arası	264	303.92		
	2.75-3.93 arası	354	313.66		
<i>Anlamsızlık</i>	1.00-2.74 arası	264	286.98		
	2.75-3.93 arası	354	326.29		
Yabancılaşma Düzeyi	1.00-2.74 arası	264	298.77		
	2.75-3.93 arası	354	317.50		

Tablo 5 incelendiğinde, öğrencilerin GANO'larına göre adil kurumsal işleyiş (U=-1.536, p=.125; p>.05) alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmazken, saygıya dayalı

işbirliği ($U=-4.203$, $P=.000$; $p<.05$) alt boyutunda ve ölçek toplamında ($U=-3.294$, $p=.000$; $p<.05$) anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Yabancılaşma düzeyinde ise, soyutlanmışlık ($U=-.672$, $p=.502$; $p>.05$) alt boyutu ve ölçek toplamında ($U=-1.290$, $p=.197$; $p>.05$) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmazken, güçsüzlük ($U=-3.702$, $p=.000$; $p<.05$), kuralsızlık ($U=-3.085$, $p=.000$; $p<.05$) ve anlamsızlık ($U=-2.716$, $p=.007$; $p<.05$) alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Öğrencilerin adil öğrenme ortamı algıları ile yabancılaşma düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiş ve **negatif yönde orta düzeyde** bir ilişki bulunmuştur ($r=-.354$, $p=.000$; $p<.05$).

Tartışma ve Sonuç

Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin, öğrenme ortamına ilişkin adalet algılarını ve yabancılaşma düzeylerini cinsiyet, öğrenim görülen bölüm ve genel akademik not ortalamaları değişkenlerine göre incelemek ve öğrencilerin öğrenme ortamına ilişkin adalet algıları ile yabancılaşma düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla yapılan araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Öğrencilerin adil öğrenme ortamı algıları orta düzeydedir. Yani, öğrencilerin lisans eğitimi yaptıkları fakültelerde prosedürlerin tutarlılığı ve adaletliliğinin yanı sıra şeffaflık, objektiflik, öğrenme ve değerlendirme sürecinin eşitliğinin orta düzeyde algıladıkları söylenebilir. Araştırmaya katılan öğrencilerin orta düzeyde bir yabancılaşma yaşadıkları gözlemlenmiştir. Öğrencileri en yüksek anlamsızlık ve kuralsızlık boyutunda yabancılaşma yaşarken, en düşük güçsüzlük boyutunda yabancılaşma yaşadığı görülmektedir. Çelik ve Babaoğlu'nun (2017) üniversite öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada da yabancılaşma düzeyinin orta düzeyde olduğu, öğrencilerin en çok anlamsızlık ve kuralsızlık boyutunda yabancılaşma yaşadığını tespit etmiştir. Bu araştırma sonuçları birçok araştırma sonuçlarıyla da paralellik göstermektedir (Holian, 1972; Mau, 1992; Mann, 2001; Çağlar, 2013; Erimez ve Gizir, 2013; Polat ve ark., 2015). Öğrenciler, eğitim ortamlarında çoğu zaman neden katıldıklarından emin olamama ve okula sadece şartlar öyle gerektirdiği için gitme durumu, **anlamsızlığı** yaşamaktadırlar. Ayrıca öğrencilerin belirlenen kurallara uymama, okul içinde belirlenmiş davranış kalıplarını reddetme eğiliminde oldukları ve bir tür **kuralsızlık** algısı içinde oldukları söylenebilir.

Bu araştırmada öğrencilerin adil öğrenme ortamı algıları, cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılık göstermezken, kadın öğrencilerin puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Lizzio ve ark. (2007) ve Mauldin (2009) çalışmalarında kadın öğrencilerinin puanlarının erkeklere oranlar yüksek olarak bulunmuşlardır. Yabancılaşma düzeyinde ise, sadece güçsüzlük alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmekte, erkek öğrenciler, kadın öğrencilere göre kendini daha güçsüz hissetmektedir. Öğrencilerin yabancılaşma düzeyini ele alan araştırmalarda öğrencilerin yabancılaşma düzeyinin cinsiyete göre fark göstermediğini ortaya koyan araştırmalar bulunmaktadır (Çelik, 2005; Coşkun ve Altay, 2009; Çelik ve Babaoğlu, 2017). Diğer yandan kadın üniversite öğrencilerinin, erkek öğrencilerden daha yüksek (Bayhan, 1995)

veya erkek öğrencilerin kadın öğrencilerden daha yüksek yabancılaşma yaşadığını ortaya koyan araştırmalar da (Uzun, 2006; Ataş, 2012; Polat, Dilekmen ve Yasul, 2015) bulunmaktadır. Bu sonuçların örneklem grubundan veya öğrenim gördükleri kurumlardan kaynaklandığı söylenebilir.

Öğrencilerin öğrenim gördüğü bölüm değişkeni açısından, spor yöneticiliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin beden eğitimi öğretmenliği ve antrenörlük bölümlerindeki öğrencilere göre, öğrenme ortamına ilişkin adalet algıları daha yüksektir. Bunun sebebi ise, spor yöneticiliği bölümündeki öğrencilerin ders içeriklerinde, hukuka giriş, spor hukuku, idare hukuku, insan hakları ve demokrasi, insan kaynakları yönetimi gibi derslerin olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Yabancılaşma düzeyinde ise, güçsüzlük boyutunda antrenörlük eğitimi bölümü ve beden eğitimi öğretmenliği öğrencileri, spor yöneticiliği bölümündeki öğrencilere göre, daha fazla yabancılaşma duygusu hissetmektedir. Kurlsızlık ve anlamsızlık boyutlarında, öğretmenlik bölümü öğrencilerinin algısı, antrenörlük ve yöneticilik bölümü öğrencilerine göre daha düşüktür. Yabancılaşma toplam puanına göre ise, antrenörlük eğitimi bölümü öğrencileri beden eğitimi öğretmenliği ve spor yöneticiliği bölümlerine göre, yabancılaşma düzeyleri daha yüksektir. Tezcan (1985) ve Uygun (2004) üniversite gençlerinin öğrenim gördükleri bölümlerde iş bulamamaları ve gençlerin geleceğini endişeli, güvensiz görerek yabancılaştıklarını ifade etmektedirler. Bu doğrultuda, antrenörlük bölümü öğrencilerin beden eğitimi öğretmenliği ve spor yöneticiliği bölümlerine göre daha az iş güvencesi olması, iş bulamama kaygısı yaşamaları, yabancılaşmalarına sebep olabilir.

Bu araştırmada akademik başarısı yüksek olan öğrencilerin, adil öğrenme ortamı algısı, akademik başarısı düşük öğrencilere göre daha yüksektir. Bunun sebebi ise, başarısız olan öğrencilerin öğretmen tarafından hak etmediği notu aldığını düşünmesi, öğrencilerin öğrenme ortamına ilişkin adalet algısını düşürebilir.

Bu araştırmada öğrencilerin akademik başarısı, yabancılaşma toplam puanını etkilemezken, akademik başarısı düşük olan öğrenciler, kendilerini akademik başarısı yüksek olan öğrencilere göre daha güçsüz algılamaktadırlar. Bunun sebebi ise, akademik olarak başarılı olan öğrencilerin, kendine olan güveni artar, daha kolay adapte olur ve gelecekle ilgili endişeleri azalır fakat başarısız olan öğrencinin geleceğe yönelik beklentilerini azalır, kendini okul ortamdan soyutlanmış ve yalnız hissetmesinden dolayı güçsüzlük yaşadığı söylenebilir.

Akademik başarısı yüksek olan öğrencilerin kurlsızlık ve anlamsızlık algıları, akademik başarısı düşük olanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Akademik başarısı yüksek olan öğrenciler, sistemi daha fazla sorgular, bölümdeki derslerin içeriği ve kalitesi ile genel amaçlar arasında bağlantı kurmakta zorlanır ve eğitim sürecinin kendilerine fayda sağladığı konusunda şüphe duymasından dolayı anlamsızlık yaşadığı söylenebilir. Akademik başarı yabancılaşma toplam puanını etkilememektedir. Özyıldırım ve arkadaşlarının (2015) yaptığı bir çalışmada, akademik başarısı yüksek olan öğretmen adaylarının akademik başarısı düşük olan öğretmen adaylarına göre daha az yabancılaştıkları sonucuna varmışlardır.

Öğrencilerin adil öğrenme ortamı algısı ve yabancılaşma düzeyleri arasında negatif yönlü orta düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle, öğrencilerin adil öğrenme ortamı algıları artarken, yabancılaşma düzeylerinin azaldığı söylenebilir. Çağlar (2013) eğitim fakültesi öğrencilerinin adil öğrenme ortamı algısı ve yabancılaşma düzeyini belirlemek üzere yaptığı çalışmada da, öğrenme ortamının daha adil hale getirilmesinin yaşanan yabancılaşma duygusunu azaltabileceği sonucuna varmıştır.

Öneriler

Okula yabancılaşma olgusuna dair öğrencilerin yaşadıkları anlamsızlık ve kurlsızlık boyutlarını irdeleyen nitel ve karma metot araştırmalara yer verilmesi önerilebilir.

Uygulayıcılar öğrencilerin okula yabancılaşma durumlarını önleyici birtakım proje veya eğitsel etkinlik çalışmalarına daha fazla ağırlık verebilirler. Öğretim elamanlarının öğrenci başarılarını değerlendirirken oluşabilecek yanlı davranışları azaltabilen ve hesap verilebilirliği sağlayan değerlendirme biçimleri fakülte düzeyinde yaygınlaştırılması öğrencilerin adil öğrenme ortamı algısını arttırabilir.

Adil öğrenme ortamı ve yabancılaşma düzeyi farklı örneklem gruplarında çalışılabilir, aktif spor yapmanın etkileri araştırılabilir. Başarılı öğrencilerin anlamsız ve kurlsızlık duygularını hissetmelerine neden olan etkenler araştırılmalı, öğrenme ortamıyla ilgili, eksiklikler tespit edilmeli, gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Yazar Notu

Bu araştırma, 19-22 Ekim 2017 tarihinde Antalya'da düzenlenen Uluslararası 9. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Yazışma Adresi (Corresponding Address)

*Arş. Gör. Melek KOZAK
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi,
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Karaman
E-posta: melekkozak@kmu.edu.tr*

Kaynaklar

1. **Ataş, Ö.** (2012). *Öğretmen adaylarının okula yabancılaşma düzeyleri ve kurumsal itibar algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
2. **Bayhan, V.** (1995). *Üniversite öğrencilerinde anomi, yabancılaşma entegrasyonu* (Yayımlanmamış doktora tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
3. **Bies, R. J. (2001)**. Organizational (in)justice: The sacred and the profane. In J. Greenberg & R. Cropanzano (Eds.), *Advances in organizational justice*. Stanford, CA: Stanford University Press.

4. **Brown, M. R., Higgins, K., & Paulsen, K.** (2003). Adolescent alienation: What is it and what can educators do about it? *Intervention in School and Clinic*, 39(1), 3-9.
5. **Case, J. M.** (2008). Alienation and engagement: development of an alternative the oretical framework for understanding student learning. *Higher Education*, 55(3), 321-332.
6. **Chory-Assad, R. M., & Paulsel, M. L.** (2004b). Classroom justice: Student aggression and resistance as reaction stoperceivedun fairness. *Communication Education*, 53(3), 253-273.
7. **Chory-Assad, R. M., & Paulsel, M. L.** (2004a). Antisocial classroom communication: Instructor influence and interactional justice as predictors of student aggression. *Communication Quarterly*, 52(2), 98-114.
8. **Coşkun, Y. ve Altay, C. A.** (2009). Lise öğrencilerinde yabancılaşma ve benlik algısı ilişkisi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 29, 41-56.
9. **Çağlar, Ç.** (2012). Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği'nin (ÖYÖ) geliştirilmesi [Development of the Student AlienationScale (SAS)]. *Education and Science*, 37(166), 195-205.
10. **Çağlar, Ç.** (2013). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğrenme ortamına ilişkin adalet algıları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 46(46), 50-69.
11. **Çelik, E., ve Babaoğlu, E.** (2017). Üniversite öğrencilerinin yabancılaşma düzeyi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 405-427.
12. **Çelik, F.** (2005). *Ortaöğretim öğrencilerinin okula yabancılaşma düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
13. **Erimez, C. ve Gizir, S.** (2013). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında fakültelerine yabancılaşmalarının rolü. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(3), 13-26.
14. **Folger, R., & Konovsky, M. A.** (1989). Effects of procedural and distributive justice on reactions to pay raise decisions. *Academy of Management Journal*, 32(1), 115-130.
15. **Greenberg, J.** (1990). Organizational justice: Yesterday, today, and tomorrow. *Journal of management*, 16(2), 399-432.
16. **Holian, J. Jr.** (1972). Alienation and social awareness among college students. *The Sociological Quarterly*, 13(1), 114-125.
17. **Karasar, N.** (2007). Bilimsel araştırma yöntemi (17. Baskı). Ankara: Nobel Yayın.
18. **Kunkel, R. C., Thompson, J. C. & McElhinney, J. H.** (1973). School related alienation perceptions of secondary school students. ERIC: ED 074 092.
19. **Lizzio, A., Wilson, K., & Hadaway, V.** (2007). University students' perceptions of a fair learning environment: A social justice perspective. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 32(2), 195-213.
20. **Mann, S. J.** (2001). Alternative perspectives on the student experience: Alienation and engagement. *Studies in higher education*, 26(1), 7-19.
21. **Marsh, H. W., & Overall, J. U.** (1980). Validity of students' evaluations of teaching effectiveness: Cognitive and affective criteria. *Journal of Educational Psychology*, 72(4), 468.
22. **Mau, R. Y.** (1992). The validity and devolution of a concept: Student alienation. *Adolescence*, 27(107), 731.
23. **Mauldin, R. K.** (2009). Gendered perceptions of learning and fairness when choice between exam types is offered. *Active Learning in Higher Education*, 10(3), 253-264.
24. **Özer, N., & Demirtaş, H.** (2010). Students' perceptions regarding the fairness of learning environment in faculty of education. *Eğitim Araştırmaları /Eurasian Journal of Educational Research*, 38, 126-145.

25. **Polat, M., Dilekmen, M., & Yasul, A. F.** (2015). Öğretmen adaylarında okula yabancılaşma ve akademik öz-yeterlik: Bir Chaid analizi incelemesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 214-232.
26. **Rodabaugh, R. C., & Kravitz, D. A.** (1994). Effects of procedural fairness on student judgments of professors. *Journal on Excellence in College Teaching*, 5(2), 67-83.
27. **Rodabaugh, R. C.** (1996). Institutional commitment to fairness in college teaching. *New Directions for Teaching and Learning*, (66), 37-45.
28. **Seeman, M.** (1959). On the meaning of alienation. *American Sociological Review*. 24(6), 783-791.
29. **Sidorkin, A. M.** (2004). In the event of learning: Alienation and participative thinking in education. *Educational Theory*, 54(3), 251-262.
30. **Tezcan, M.** (1985). Gençlik ve yabancılaşma. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 18(1), 121-127.
31. **TDK.** (2018). *Türkçe sözlük* [Turkish Dictionary]. Ankara: Türk Dil Kurumu. Erişim Adresi: <http://www.tdk.gov.tr>
32. **Uygun, S.** (2004). Üniversite gençliğinin yabancılaşması. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 57.
33. **Uzun Yüksek, Ö.** (2006). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okula yabancılaşma düzeylerine etki eden sosyo-demografik değişkenlerin belirlenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
34. **Walsh, D. J., & Maffei, M. J.** (1994). Never in a class by themselves: An examination of behaviors affecting the student-profess orrelationship. *Journal on Excellence in College Teaching*, 5(2), 23-49.